

✓ АЖРАШИШ: МУАММО, МУЛОҲАЗА ВА ТАКЛИФ

11.

✓ 2020 ЙИЛДА ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИНИНГ ШИДДАТЛИ ЎСИШИ КУТИЛМОҚДА

13.

✓ ЮҚУМЛИ ВИРУСЛАР ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛАДИ ВА ТАРҚАЛАДИ?

27.

MAHALLA — ADOLAT TAROZISI

Mahalla

№ 6 (1864-1867) 2020 йил 6 — 13 февраль ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ, МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ГАЗЕТА info@mahalladosh.uz www.mahalladosh.uz

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ

14.

Дунё ўзгаряпти,
ривожланишни
истасак, у билан
бирга қадам
ташлашимиз
керак

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ

8.

Пенсия ва
нафақалар миқдори
инфляциядан юқори
бўлади

ҲИДОЯТ ЁҒДУСИ

28.

Энг катта
қашшоқлик —
бу билимсизликдир!

СПОРТ

30.

Жамоавий спорт
турлари нега
ривожланмаяпти?

ТАРИХ ҲАҚИҚАТЛАРИ

31.

Навоийнинг
ҳайратомуз
ихтиролари

**ПРЕЗИДЕНТ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ
ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ ТИЗИМИНИ
ИСЛОҲ ҚИЛИШ БЎЙИЧА УСТУВОР ВАЗИФАЛАРГА
БАҒИШЛАНГАН ЙИҒИЛИШ ЎТКАЗДИ**

2.

**«ОБОД МАҲАЛЛА —
ХАВФСИЗ МАҲАЛЛА»**

4.

ТАШҚИ САВДО ЖАРАЁНИДАГИ МУАММОЛАР ТАҲЛИЛ ҚИЛИНИБ, ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 5 февраль куни ташқи иқтисодий фаолият тизимини ислоҳ қилиш бўйича устувор вазифаларга бағишланган йиғилиш ўтказди.

Давлатимиз раҳбари Олий Мажлисга Мурожаатномасида ташқи савдо билан боғлиқ назорат тизими ва инфратузилмани яхшилаш, жумладан, хорижий тажрибадан келиб чиқиб, божхона постларида назоратни амалга оширадиган божхона, санитария, карантин, ветеринария ва бошқа идоралар фаолиятини ислоҳ қилиш лозимлигини таъкидлаган эди.

Бу соҳада узоқ йиллардан бўён тизимли ишлар олиб борилмагани ташқи савдо амалиётида муайян қийинчиликлар туғдирмоқда. Жаҳон банкининг «Бизнес юритиш» рейтингига «Халқаро савдо» йўналиши бўйича мамлакатимиз 190 та давлат орасида 152-ўринда қайд этилгани ҳам шундан далolat беради.

Йиғилишда мазкур рейтингда мамлакатимиз позициясини яхшилаш, жаҳон тажрибаси асосида назорат идораларининг ишини такомиллаштириш масалалари муҳокама қилинди.

МАЪЛУМКИ, КЎПЛАБ ДАВЛАТЛАРДА ЮКЛАР ЧЕГАРАГА ЕТИБ КЕЛМАСИДАН ОЛДИН УЛАР ҲАҚИДА АХБОРОТ БЕРИЛИБ, ЮКНИНГ ТЕЗИ ҚИҲБ КЕТИШИ ТАЪМИНЛАНДИ. ЎЗБЕКИСТОНДА ЭСА ЎТГАН ЙИЛИ 416 МИНГТА ДЕКЛАРАЦИЯДАН АТИГИ 344 ТАСИ ЮК ЧЕГАРАГА КЕЛГҲНЧА РАСМИЙЛАШТИРИЛГАН.

Юк тўғрисида олдиндан маълумот бериш автомобиль транспортида 98 фоизни ташкил этса, темир йўлда умуман йўлга қўйилмаган.

Шу боис назоратни чегарада эмас, балки юклар кириб келишидан олдин ёки мамлакат ичкарида эркин муомалага чиқарилгандан кейин амалга ошириш тизимини йўлга қўйиш бўйича топширик берилди.

БУГҲНГИ КУНДА 1 МИНГ 836 ТУРДАГИ ТОВАР БИР ВАҚТДА УЧТА ИДОРА ТОМОНИДАН ТЕКШИРИЛИШИ, ОҚИБАТДА ИМПОРТ-ЭКСПОРТ ХУЖЖАТЛАРИНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ ҲАФТАЛАБ ЧЎЗИЛАЁТГАНИ ТАНҚИД ҚИЛИНДИ.

Божхона, ветеринария, карантин, санитария, стандарт, экология идоралари иш услубини ўзгариштириш, уларнинг асосий вазифаси махсулотлар экспортини қўллаб-қувватлашдан иборат бўлиши зарурлиги кайд этилди.

Товарларнинг божхона қийматини тезкор аниқлаш имконияти бўлмаганда, тadbиркор тўлов қилиб ўша захоти махсулотини олиб кетадиган, бунга аниқлик киритилганидан кейин фарқни тўлайдиган тизим жорий этиш муҳимлиги таъкидланди.

Молия вазирлиги ва Давлат божхона қўмитасига халқаро экспертларни жалб қилган

ҳолда, янги Божхона кодексини ишлаб чиқиб, божхона органлари ташкилий тузилмаси ва маъмуриятчилигини такомиллаштириш вазифаси қўйилди.

Ўсимликлар карантини давлат инспекцияси ходимлари экин майдонларига чиқиб, хорижий мамлакатларнинг кимёвий ва биологик воситаларни қўллаш бўйича талабларини деҳқонларга тушунтирадиган, амалий қўмак берадиган тузилмага айланиши лозимлиги кайд этилди.

ПРЕЗИДЕНТИМИЗ РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ЖОРИЙ ҚИЛИБ, ИНСОН ОМИЛИНИ МАКСИМАЛ КИСҚАРТИРИШ ОРҚАЛИ КОРРУПЦИЯ ВА НОҚОНУНИЙ ТОВАР АЙЛАНМАСИГА БАРҲАМ БЕРИШ ЗАРУРЛИГИНИ ТАЪКИДЛАДИ.

Импорт махсулотларининг чегарадан то охириг истеъмолчиғача бўлган ҳаракати божхона ва солиқ идоралари томонидан ягона электрон тизим орқали назорат қилиниши керак. Мисол учун, божхона декларациясини электрон ҳисоб-фактура ва онлайн назорат кассасига боғлаш орқали бу

масалани ҳал этиш мумкин.

Шундан келиб чиқиб, мутасаддиларга рухсатнома ва лаборатория текширувлари хужжатларини тўлиқ рақамлаштириш, автоматлаштирилган «риск-анализ» тизимини жорий этиш бўйича топшириклар берилди.

Йиғилишда юкларни чегара пунктларидан ўтказиш вақтини кискарттириш масаласи атрофида муҳокама қилинди.

ТАҲЛИЛЛАР ШУНИ КЎРСАТАДИКИ, СЎНГГИ 3 ЙИЛДА ҚЎШНИ ДАВЛАТЛАР БИЛАН ЧЕГАРА ОРҚАЛИ ЎТГАН ИНСОНЛАР СОНИ 2 БАРОБАР, ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ СОНИ ҚАРИЙБ 3 БАРОБАР ОШГАН. ЛЕКИН ҲОЗИРГИ ИНФРАТУЗИЛМА БУНДАЙ ТАЛАБГА ТЎЛА ЖАВОБ БЕРМАЙДИ.

Масалан, айрим ветеринария ва карантин пунктларида зарур жиҳозлар йўқ. Чегарадаги санитария ва эпидемиология хизмати ҳам ташқи хавфларга тайёр эмас.

Юклар оқимини тақсим-

лаш ишлари оқилона ташкил этилмаган. Божхона хизматида постларни масофадан назорат қилиш тизими – Ситуацион марказ йўқлиги оқибатида постларда тирбандликлар пайдо бўлмоқда. Бу тadbиркорлар учун ҳам, давлат бюджетини учун ҳам орттича харажат келтириб чиқармоқда.

Шу боис мутасаддиларга чегара постларини замонавий технологиялар билан жиҳозлаш, жорий йил 1 октябрга қадар Ситуацион марказни ишга тушириш бўйича топшириклар берилди. Шунингдек, чегарадош давлатлар билан юкларни «бир бекатда текшириш» тизимини йўлга қўйиш лозимлиги кайд этилди.

Ташқи савдо назорати идоралари чет эллардаги ҳамкасблари билан яқиндан ишлаб, тажриба алмашиши, уларнинг текширув-синов лабораторияларини юртимизда ташкил этиб, товарларни хорижий талабига мос рухсатномалар билан жўнатишни йўлга қўйиш зарурлиги таъкидланди.

Ташқи иқтисодий фаолият жараёнини соддалаштириш учун миллий қонунчиликни божхона, санитария-эпидемиология, транспорт, стандарт, ветеринария, карантин йўналишларидаги халқаро келишувларга уйғунлаштириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Йиғилишда кадрлар масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Божхона институтида ўқитиш жараёни замон талабига жавоб бермаслиги кайд этилиб, унинг фаолиятини тубдан такомиллаштириш, шунингдек, ветеринария ва карантин ходимларини халқаро андозалар асосида қайта тайёрлаш муҳимлиги кайд этилди. Жаҳон божхона ташкилоти билан эришилган келишувга мувофиқ кадрлар салоҳиятини ошириш борасидаги ишларга тўхталиб ўтилди.

Кун тартибидagi масалалар юзасидан мутасаддилар ахборот берди.

ЎЗА

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ «ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ЭТИШ ЖАЗОСИНИ ЎТАЁТГАН, ҚИЛМИШИГА ЧИН КЎНГИЛДАН ПУШАЙМОН БЎЛГАН ВА ТУЗАЛИШ ЙЎЛИГА ҚАТЪИЙ ЎТГАН БИР ГУРУҲ ШАХСЛАРНИ АФВ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ФАРМОНИГА Ш А Р Ҳ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев «Озодликдан маҳрум этиш жазосини ўтаётган, қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалиш йўлига қатъий ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида»ги Фармонни имзолади.

Фармонга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддаси 23-бандига асосан билиб-билмай

жиноят содир этган, ҳозирги вақтда қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалиш йўлига қатъий ўтган жазо муддатини ўтаётган 58 нафар фуқаро афв этилди.

Афв этилган шахсларнинг 41 нафари жазони ўташдан муддатидан илгари шартли озод қилинади, 3 нафарига тайинланган жазо енгилроқ жазо билан алмаштирилади, бир сўз билан айтганда, 44 нафар шахс жазони ижро этиш

муассасаларидан озод қилинмоқда. Шунингдек, 14 нафар шахсга тайинланган озодликдан маҳрум этиш жазосининг муддатлари кискарттирилади.

Афв этилганларнинг 2 нафарини аёллар ташкил этади.

Бу воқеа юртимизда олиб борилаётган инсонпарварлик сиёсатининг, ҳалқимизга хос бағрикенглик, кеңиримли бўлиш, олижаноблик ва меҳр-мурувват кўрсатиш каби эзгу фазилатлар намоён

бўлганлигининг амалий ифодасидир.

Фармон ижроси юзасидан афв этилган шахсларни оиласи ва яқинлари бағрига қайтариш, ижтимоий ҳаётга мослашиб, фойдали меҳнат билан шуғулланишлари, соғлом турмуш тарзини йўлга қўйиб, жамиятда муносиб ўрин топишлари учун уларга қўмак бериш юзасидан масъул вазирлик ва идораларга тегишли топшириклар берилди.

ЎЗА

Шавкат Мирзиёев Туркия Президенти Режеп Таййип Эрдоғанга ҳамдардлик билдирди.

«Бугунги раҳбар ўз ишининг профессионали бўлиши керак!»

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИСГА ЙЎЛЛАГАН МУРОЖААТНОМАСИДА БЕЛГИЛАНГАН ВАЗИФАЛАР ИЖРОСИНИ ТАЪМИНЛАШ, РАҲБАР КАДРЛАРНИНГ КАСБИЙ БИЛИМ ВА МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МАҚСАДИДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ АКАДЕМИЯСИДА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР КЕНГАШИ РАИСИ, ВИЛОЯТЛАР ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛАРИНИНГ ЎРИНБАСАРЛАРИ ҲАМДА ТУМАН(ШАҲАР) ҲОКИМЛАРИ УЧУН МАЛАКА ОШИРИШ ЎҚУВ-СЕМИНАРЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

Семинар икки босқичда ўтказилиб, 2020 йил 27 январдан 17 февралгача давом этади. Биринчи босқичда Андижон, Наманган, Фарғона, Бухоро, Навоий, Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятидан 156 нафар тингловчи қатнашди.

раҳбарларидан таркиб топган маърузачилар томонидан 40 та мавзу доирасида 108 та йўналишда олиб борилмоқда.

Саволларга жавоб топилаётганда

— Президентимиз Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида жуда ҳам катта вазифаларни белгилаб берди, — дейди Наманган шаҳар ҳокими Шавкат Абдураззоқов. — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Қонунчилик палатаси спикери Н.Исмоилов ва Сенат раиси Т.Норбоева Президентимиз Мурожаатномасининг мазмун-моҳиятини апрофлиҳа тушунтирди. Унда белгиланган ҳар бир вазифани амалга ошириш учун амалдаги дастурлар, қарор ва қонунларга ўзгартиришлар киритиш каби жиддий ислохотлар ҳақида ҳам батафсил маълумот беришди.

Семинарда қўлаб саволларимизга жавоб топпимиз. Масалан, Мурожаатномада бошқарув тизими сифатини оширишда «Халқ давлат органларига эмас, балки давлат органлари халққа хизмат қилиши керак» деган асосий тамойилни амалда тўлиқ таъминлаш бўйича ҳам сўз борди. Яъни энди давлат идоралари раҳбарлари ва ҳокимларнинг аҳоли мурожаатларини

қай даражада ҳал этаётгани бўйича ҳисоботини парламент ва халқ депутатлари кенгашларида мунтазам эътитиш тизими йўлга қўйиладиган бўлди.

Амалдаги қонунчиликда ҳокимлар маҳаллий кенгаш раиси ҳам ҳисобланади. Мана шу жиҳат кўпчиликда савол туғдирганди. Н.Исмоилов семинарнинг илк кундаги маърузасида айтиш шунга асосланган бўлди. Келгусида Мурожаатномада белгиланган вазифалар ижроси доирасида қонунчиликка ҳам ўзгартириш киритилишини айтди.

«Фикримиз инобатга олинмоқда»

— Президентимизнинг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномаси юртимиздаги ислохотларни янги тарихий босқичга олиб чиқди, — дейди Андижон вилоят ҳокимининг ўринбасари, вилоят Хотин-қизлар қўмитаси раиси Манзура Юнусова. — Мазкур семинарда Мурожаатномада олдимиға қўйилган вазифалар ижросини таъминлашда назарий ва методологик билимлар берилмоқда. Яъни барча соҳаларда, жумладан, давлат ва жамият қурилишини ислох қилиш, демократик ислохотларни амалга ошириш, макроиқтисодий барқарорликка эришиш, рақамли иқтисодиётга ўтиш, илм-фан, таълим соҳасида қандай тараққиётга эришиш бўйича вазифалар белгилаб берилган. Ўқув-семинарда вазирлик ва қўмита раҳбарлари ўз маърузаларида Мурожаатномадаги вазифаларнинг ижро механизмни тушунтириб беришмоқда. Соҳада қандай қонун, қарор ёки фармон қабул қилиниши ҳақида маълумот беришмоқда. Эътиборлиси, жараёнда маҳаллий ҳокимликларнинг ҳам фикри инобатга олинган. Бу семинар маҳаллий давлат органлари вакиллари билан вазирликлар ўртасида кўприк вазифасини ўтамоқда. Раҳбарлар учун энгил мулоқот майдони бўлмоқда.

Хайрулло АБДУРАХМОНОВ «Mahalla»

Шерзод КУДБИЕВ, Ўзбекистон Республикаси Президенти маслаҳатчиси:

— Бу ерда масъул раҳбар шахслар йиғилган. Барчамизнинг вазифамиз халққа хизмат қилишда фаол иш олиб бориш, фидоийлик кўрсатиш. Бунинг учун, аввало, илмли бўлиш шарт. Столни уриб

ишлайдиган вақтлар ўтган. Бугунги раҳбар ўз ишининг профессионали бўлиши керак. Ўн кунлик ўқув-семинар давомида бугунги раҳбардан талаб қилинадиган барча жиҳатлар ўргатилади. Халқ билан қандай иш олиб бориш, журналистлар билан қандай мулоқот қилиш бўйича ҳам тавсиялар берилади.

Ўқув-семинар якунида эгаллаган билимлар синовдан ўтказилади.

Танзила НОРБЕКОВА, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати раиси:

— Мурожаатномада таъкидланганидек, биринчи мақсад — халқимиз фаровонлигини таъминлаш. Иккинчиси, халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халққа хизмат қилишига эришиш керак. Яъни ҳар бир қонун, дастур халқ фаровонлиги учун хизмат қилиши лозим. Яна бир муҳим жиҳат, бу — ҳисобдорлик масаласи. Шу қўнғача мамлакатимиз тарихида бунақаси бўлмаган. Айни мана шу нарса Парламент олдиға ҳам, маҳаллий кенгашлар олдиға ҳам устувор вазифа қилиб қўйилди. Энди биз вазирлардан ҳам, ҳокимлардан ҳам ҳисоботини талаб қиламиз. Биринчи навбатда, сизларга амалий ёрдам кўрсатамиз.

Муаммолар ечимида ҳар бир тизим ўз вазифасини тўлақонли бажариши жуда муҳим. Шу мақсадда маҳаллий кенгашлар фаолияти кучайтирилади. Бунинг учун зарур шароит яратилади.

Рақамли иқтисодиётга ўтиш орқали биз жаҳон иқтисодиётга интеграциялашамиз. Ҳозирча эса жаҳон иқтисодиёти билан рақобатбардош эмасмиз. Биз халқ ҳам ўша қўғозбозлик, бир-биримизни тақрорлаш каби муаммолар ичидамиз. Афсуски, коррупцион механизмлар жуда кўп ва ҳамма соҳаларда давом этмоқда.

Нурдинжон ИСМОИЛОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси спикери:

— Бу Мурожаатнома аввалги икки мурожаатномадан айрим жиҳатлари билан фарқ қилади. Биринчи ва иккинчи Мурожаатномада у ёки бу масала ёритилган бўлса, бу йилги Мурожаатнома барча соҳаларни қамраб олди. Яна бир жиҳати, оддий тилда, халқ тушунадиган тарзда баён этилган. Бу бизга ҳуқуқий ҳужжат бўлдики, унда ҳам мамлакатимиз эришган ютуқлар, ҳам муаммолар ва энг муҳими, уларнинг ечимини аниқ ўз ифодасини топган.

Ўзбекистонда «Сенаторлар мактаби» ташкил этилди.

«ОБОД МАҲАЛЛА – ХАВФСИЗ МАҲАЛЛА»

ЭНДИЛИКДА МАҲАЛЛА ФУҚАРОЛАР ЙИҒИНИ РАИСИ
ВА ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИ ЎРТАСИДАГИ
ҲАМКОРЛИК ЯНГИ ТИЗИМ АСОСИДА ТАШКИЛ
ЭТИЛАДИ

Кайсики маҳаллада жиноятчиликнинг олдини олиш учун барча бир ёқадан бош чиқарса, бу иллатга қарши одамларда мурасасиз кайфият шаклланса, ўша ҳудудда тинчлик-осойишталик таъминланиб, эзгу ишлар кенг қулоқ ёзади. Аҳоли хотиржам ҳаёт кечириб, юрtdа олиб борилаётган ислохотларга ишончи ортади.

Жиноятчиликлар сони камайётгани йўқ

Ушбу муҳим вазифаларни амалга оширишда маҳалла фуқаролар йиғини раиси ва профилактика инспекторларининг ўзаро ҳамкорлиги муҳим ўрин тутadi. Шу боис сўнгги йилларда юртимизда маҳалла тизими ва ҳукук-тартибот идоралари фаолиятини ислох қилиш, улар ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш, соҳага илғор иш услубларини жорий этиш борасида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси халқимиз тинчлигини асраш, оилалар фаровонлигини ошириш, фарзандларимизни соғлом қилиб тарбиялашдек эзгу мақсадларга хизмат қилмоқда.

Аммо, тан олиш керак, қилинаётган бу саъй-ҳаракатларга қарамай, маҳаллаларда жиноятлар, ёшлар ўртасида ҳукукбузарликлар сони камаймаяпти. Таянч пунктларнинг фуқаролар йиғини билан бир бинода жойлаштирилиши, профилактика инспекторларининг жамоат тартибини сақлаш бўйича ёрдамчилари шпати жорий этилганига қарамай, ҳукукбузарликлар профилактикасига оид чора-тадбирлар қўйилган натижаларни бермаяпти.

Шу сабаб давлатимиз раҳбари жорий йил 24 январь кун Олий Мажлисга қилган Мурожаатномасида бундан буён маҳаллаларнинг фаолияти «Обод маҳалла – хавфсиз маҳалла» тамойили асосида баҳоланиши, бу ҳаракат маҳалла раиси ва профилактика инспектори ҳамкорлигида амалиётга таътиб этилиши ҳақида сўз юритдилар. Таъкидлаш лозимки, Президентимизнинг ушбу тақлифлари соҳадаги жуда кўп муаммоларни бартараф этишга қаратилгани билан янада аҳамиятли бўлди.

Хисобот тақдим этишни одатга айлантирган

Кўни кеча Ички ишлар вазирлигида «Обод маҳалла – хавфсиз

маҳалла» тамойилига бағишлаб ўтказилган йиғилишда бу борадаги мавжуд муаммоларга яна бир бор афтоқлича тўхталиб ўтилди. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши ҳамда Ички ишлар вазирлиги билан биргаликда видеоселектор тарзида ўтказилган тадбирда давлат ва жамият бошқарувида маҳалланинг иштирокини кенгайтириш, уни аҳолининг дарди, ташвиши билан яшайдиган тузилмага айлантириш борасидаги ишлар таниқидий муҳокама қилинди.

— Профилактика ишлари деганда кўнчилигимиз фақат тадбирлар ўтказилишига туюнмаемиз, — дейди Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши бошқаруви раиси **Раҳмат Маматов**. — Яъни маҳалла вакиллари одамларни бир ерга тўплайди, ҳудуддаги ички ишлар ходимлари эса уларга эскича андозалар асосида, одамларимизни қайсибир маънода энсасини қотирадиган шакл ушмоқда маъруза ўқийди. Ваҳоланки, бу каби ишлар тизими одамлар муаммосини ҳал этиш эмас, балки ҳисобот учунгина ўтказилаётганини бузун кўнчилик туюниб етмоқда. Шу боис бу йўналишдаги ишларни тубдан қайта қўриб чиқиш ва соҳага самарали усул ва механизмларни жорий этиш кечиктириб бўлмайдиган вазифадир.

Қолаверса, маҳалла, оилалар билан ишлашга масъул бўлган таъкидотлар талаб даражасида фаолият юритмапти. Соҳа мутахассисларида таъриба ва малаканинг етарли эмаслиги, хонадон-хонадон юриши, одамларнинг аҳоли ва руҳиятидан хабардор бўлиш манзили йўлга қўйилмагани туфайли турли салбий ҳолатлар юзга келмоқда. Афсуски, бузун масъул таъкидот ходимлари керак бўлса-бўлмаса, олдидан чиққан хонадонга ишончли кириб, «фалон миқдорда оилалар билан ишлаш», деб ҳисобот тақдим этишни одатга айлантирди. Жойлардаги аксарият

мутахассислар фақат оқибат билан ишлаб, оқибатни ўрганиб, оқибатдан келиб чиқибгина режа тuzмоқда. Бу эса маҳалла тизимидаги муаммоларнинг янада илдиш олишига сабаб бўлаётди. Ахир, бундай ҳолатлар тақрорланаверса, қачон аниқ ва мақсадли режа билан ишлашни ўрганимиз?! Айтайлик, маҳалламизда 2000 та оила бор, ўзини ортиқча уринтирмасдан, ишончли танишиб чиқиш орқали ҳам оилаларни тоифаларга бўлиб олиш мумкин-ку! Маҳаллада муаммолар, сиз бевосита ишлашингиз керак бўлган оилалар ва шахслар 10 ёки 20 та чиқар, аммо ундан кўп эмас. Қўлимизда оилаларнинг тоифаси, улар билан қачон ва қандай ишлаш бўйича амалий натижаларга асосланган мақсадли режалар бўлса, «жиноятчиликларнинг барвақт олдини олиш» деган тамойил ўз натижасини беради.

«Маҳалла тизимидаги ҳар бир раҳбарнинг ўрни одамлар орасида»

Шунингдек, тадбирда Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши ҳамда Ички ишлар вазирлиги билан ҳамкорликда Тошкент шаҳрининг Яшилбод, Миробод, Тошкент вилоятининг Янгийўл, Қуйи Чирчиқ туманлари ҳамда Ангрен шаҳридаги маҳаллаларда ўтказилган ўрганишлар ҳақида ҳам сўз юритилиб, камчиликлар ўртага ташланди. Жумладан, тизим ходимлари, профилактика инспекторлари ва уларнинг жамоат тартиби бўйича вакиллари, хотин-кизлар билан ишлашга масъул мутахассислар билан ҳудуддаги ҳақиқий ҳолат юзасидан суҳбатлар ўтказилгани, бироқ жуда кўп жойларда халқ ишониб лавозимга қўйган ходимларнинг дунёқараши, савияси замон талабларига жавоб бермаслиги таъкидлаб ўтилди.

— Энди фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тизимидаги барча масъуллар маҳаллаларда, одамлар орасида юриб, уларнинг муаммоларини ўрганади, аҳолини қийнаётган масалаларга ечим топади, — дейди **Р.Маматов**. — Яъни биласиз, Президентимиз 24 январь кун Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида мамлакатимизнинг 2020 йил ва келгуси беш йилда ривожлантириш бўйича

устувор йўналиши ва вазифаларни белгилаб бердилар. Давлатимиз раҳбари томонидан маҳалла тизими ва ички ишлар органларининг профилактика инспекторлари фаолиятини мутлақо ўзгартриш, ҳудудларда иккита омил — тинчлик ва ободонлаштириш, маҳалла фаолиятини «Обод маҳалла – хавфсиз маҳалла» мезони асосида қайта йўлга қўйиш, йил раиси ва профилактика инспектори қайси хонадонда ва қачон жиноят содир бўлишини, ушбу жиноятларни келтириб чиқарувчи омилар ва содир этилиш вақтини билиши шарт эканлиги алоҳида таъкидланди. Юртбошимизнинг мазкур таъкидотлари ва мавжуд ҳолатдан келиб чиқиб, Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши ва Ички ишлар вазирлигининг ҳудудий бўлиmlари учун қўшимча кўрсатма тайёрланди ва ҳудудларга етказилди. Мазкур кўрсатмалар фаолиятимиздаги мавжуд камчиликларни бартараф этишга қаратилгани билан аҳамиятлидир.

«Тадбирларни янги ҳаётда ёндашув асосида йўлга қўйиш зарур»

Тадбирда Ички ишлар вазирли ўринбосари Азизбек Икромов ҳам сўзга чиқиб, мавзуга доир ўз фикр-мулоҳазаларини билдириб ўтди.

— Ўтган йил юртимиз маҳаллаларида жиноятчилик 6 фоизга камайганлиги алоҳида таъкидлаш жоиз, — дейди **А.Икромов**. — Шунингдек, 9 121 та маҳалланинг 3 074 тасида жиноятлар содир этилишига йўл қўйилмади. Бироқ эришилган ижобий натижалар билан бир қаторда, муайян камчиликларга ҳам йўл қўйилди. Хусусан, фуқаролар йиғини раиси ва профилактика инспектори билан маҳаллаларда жиноятчилик ва ҳукукбузарликларнинг барвақт олдини олиш бўйича ҳамкорлик тўғрисидаги таъкидотларнинг натижасида юртимиздаги 6 042 та маҳаллада жиноят содир этилди. Айниқса, Тошкент шаҳри, Сирдарё, Наманган, Жиззах ва Самарқанд вилоятларидаги ҳолат қониқарли эмас. Мисол учун, биргина Тошкент шаҳридаги 512 та маҳалланинг

ДАРВОҚЕ...

2019 йилда республика бўйича жами 1 389 та (15,2 фоиз) маҳаллада жиноятлар сони 2018 йилга нисбатан 13,8 фоизга ошган.

2019 йилда республика миқдoда қайд этилган жами жиноятларнинг 25,6 фоизи ёшлар томонидан содир этилган.

436 тасида жиноятларга йўл қўйилгани кишини жиддий ташвишга солади.

Таҳлиллар шунини кўрсатмоқдаки, маҳаллаларда шахснинг ҳаёти ва соғлиғига қарши жиноятларнинг барвақт олдини олишга қаратилган ҳамкорликдаги профилактик ишлар самарали ташкил этилмагани натижасида айрим ҳудудларда ушбу турдаги оғир ва ўта оғир турдаги жиноятларнинг ошиши кузатилади. Бу салбий ҳолатларга ечим сифатида вазир ўринбосари бундан буён тизимда иш услуби тубдан ўзгартрилиб, маҳалла раиси ва профилактика инспекторларининг ўзаро ҳамкорлигини мустаҳкамлаш, аҳоли билан ўтказиладиган профилактик тадбирлар янги ҳаётда ёндашув асосида йўлга қўйилишини айтиб ўтди. Бу эса соҳа ходимларидан ишга виждонан ёндашши, масъулиятни чуқур ҳис этиб, шунга мувофиқ фаолият юритишни талаб этади.

Хулоса ўрнида

Бугунги глобаллашув дарида турли ташки «куч»лар томонидан ёшлар онги ва қалбини эгаллаш, айрим ҳолларда улардан ўзларининг ғаразли мақсад ва ниятлари йўлида фойдаланишга уринаётган ҳаракатлар кучайиб бормоқда. Бундай таҳдидларнинг олдини олишда оилалардаги осойишта муҳит, маҳаллалардаги тинчлик-хотиржамлик муҳим аҳамиятга эга. Шундай экан, бу йўлда барча имкониятларни ишга солиш, фарзандларимиз келажакини таъминлашдек улғу мақсадга барчамиз муносиб ҳисса қўшмоғимиз шарт.

Саъдулло ТУРСУНОВ
«Mahalla»

Ҳокимлар энди пахта билан шуғулланмайди.

Сўнги йилларда мамлакатимизда маҳалла институтига алоҳида эътибор қаратилиб, Президентимизнинг 2017 йил 3 февралдаги «Маҳалла институтини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ҳамда 2019 йил 2 апрелдаги «Аҳоли муаммолари билан ишлашда маҳалла институтининг мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонлари қабул қилинди.

Янгиланишлар маҳалладан бошланади

Тизимдаги ўзгаришлар, жумладан, «маҳалла — сектор — Халқ қабулхонаси — маҳалла» принципи асосидаги ҳамкорлик тизимининг жорий этилгани, муаммолар бевосита уйма-уй юриб, кенг жамоатчилик иштирокида кўриб чиқиладигани ўзининг ижобий натижаларини бераётган. Бироқ маҳаллани том маънода ўзини ўзи бошқариш органига айлантириш учун ҳали анча ишлар қилиниши лозим.

Давлатимиз раҳбари бу борада Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида ҳам алоҳида тўхталиб, «Обод маҳалла — хавфсиз маҳалла» деган янги концепция асосида мураккаб янги тизимни яратиш ва амалга ошириш зарурлигини таъкидлади. Айниқса, маҳаллани халқчил ва аҳоли манфаатларини ҳимоя қилувчи таъсирчан институтга айлантириш ҳақида билдирган фикрлари республикадаги барча маҳалла фаолларини бирдек қувонтирди.

Мурожаатномада белгиланган вазифалардан келиб чиқиб, маҳалла институтининг нуфузини янада ошириш, мамлакатимизда фуқаролик жамиятини ривожлантиришда унинг ишончли таянч ва таъсирчан куч бўлиб хизмат қилиши учун зарур шарт-шароитлар яратиш борасида Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича Республика кенгаши раисининг биринчи ўринбосари — «Маҳалла» хайрия жамоат фонди раиси, Олий Мажлис Сенати аъзоси Раҳмат Маматов бошчилигида чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилиб амалий ишларга киришилди. Хусусан, Республика маҳаллалар кенгаши ҳамда Ички ишлар вазирлиги билан ҳамкорликда Ўзбекистон Республикаси Президентини Қарори лойиҳаси ва соҳага доир «Йўл харитаси»ни ишлаб чиқиш бўйича ишчи гуруҳи тузилди.

Маҳалла муаммолари ўрганилмоқда

Ўрганишнинг барча ҳудудларида Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши вакилларида иб-

рат ишчи гуруҳлар шакллантирилиб, чекка ҳудудларда жойлашган маҳаллаларда аҳоли билан мулоқот қилиш, мавжуд муаммоларни аниқлаш, уларни бартараф этиш ҳамда Президентимизнинг Олий Мажлисига йўллаган Мурожаатномасида белгиланган устувор вазифалар ижроси доирасида аҳоли билан учрашувлар ўтказилмоқда.

Жумладан, Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича Республика кенгаши бошқаруви раиси Раҳмат Маматов бошчилигидаги ишчи гуруҳ маҳалла фуқаролар йиғинлари фаолияти, шунингдек, жойлардаги мавжуд муаммоларни ўрганиш мақсадида Тошкент вилоятининг Ангрен шаҳри, Янгийўл, Қуйи Чирчик, Тошкент, Зангиота ҳамда Сирдарё вилоятининг Сирдарё туманларида бўлди.

Дастлаб ишчи гуруҳи аъзолари Ангрен шаҳар «Намуна» маҳалла фуқаролар йиғини фаолиятини ўрганишди. Маҳалла кўп вақтлар каровсиз ҳолатда ётган, хозирда хашар йўли билан ўрта даражада таъмирланган бинода жойлашган.

— Ўзингиз кўриб турибсиз, иш шартномига умуман талабга жавоб бермайди, — дейди маҳалла раиси Ж.Маюяров. — Биз ҳам янги ва замонавий биноларда ишлаймиз, ахборот технологияларидан кенгроқ фойдаланишни истаймиз.

Ангрен шаҳридаги «Кимёгар» маҳалла фуқаролар йиғини эса 13-мактабнинг зах ва совуқ биттагина хонасида фаолият олиб бормоқда.

— Бу масалада бир неча бор шаҳар ҳокимлигига мурожаат қилганмиз. Аммо бирор ижобий жавоб бўлгани йўқ, — дейди «Кимёгар» маҳалла фуқаролар йиғини масъул котиби М.Тўйчибаева. — Ишчи гуруҳи аъзоларидан яхши шартномага фаолият юритишимиз учун ёрдам беришларини сўрадик. Қолаверса, маҳаллаларга жамоатчилик асосида бир нафар малакали ҳуқуқиёнос бириктирилса, мақсадага мувофиқ бўларди.

Ўрганишлар давомида Қуйи Чирчик туманидаги «Ойдин-обод» маҳалла фуқаролар йиғини ҳам ўз биносига эга эмаслиги аниқланди. Бу масала тез

орада Қуйи Чирчик тумани ҳокимлиги вакиллари таклифлари асосида ҳал этиладиган бўлди.

Тумандаги «Боғистон» маҳалла фуқаролар йиғинидаги мавжуд вазият ҳам атрофчиқа ўрганилди. Маҳалла ўз биносига эга бўлса-да, унинг аҳоли жуда ачинарли ҳолда.

«Боғистон» маҳалласига шундоқ кўшни бўлган «Ватан» маҳалла фуқаролар йиғинидаги аҳвол бундан-да ачинарли. Чунки маҳалланинг ўз биноси йўқлиги сабаб маҳалла раиси фуқароларни неча йиллардан буён шундоқ ҳам тор бўлган

кўшни «Боғистон» маҳалласи биносига қабул қилаётган.

Ишчи гуруҳи аъзолари мазкур туман аҳолиси билан намунали бир тўй ўтказишни, барча ҳудудларда шу тўй тарғиботини олиб боришга келишиб олдди. Шунингдек, ажратиш ёқасига келиб қолган оилалар билан мунтазам ишлаш бўйича ҳам янги тизим яратиш таклифи билдирилди.

Раис мурожаатларни уйда қабул қилмоқда

Ишчи гуруҳи аъзолари Янгийўл туманидаги маҳаллаларда ҳам бўлди. «Жамбул» маҳалла фуқаролар йиғини биноси мавжуд эмас. Маҳалла раиси Алишер Ёшимов беш йилдан буён ўз уйининг икки хонасида маҳалла фаолиятига боғлиқ барча ишларни бажариб, аҳоли мурожаатларини қабул қилаётган.

Хечдан кўра кеч деганларидек, хозирда туман ҳокимлиги томонидан ажратилган ер май-

донида хашар йўли билан маҳалла биносини қуриш ишлари бошланган.

«Жамбул» маҳалласи аҳолисига болалар богчаси, қишлоқ врачлик пункти каби ижтимоий объектлар зарур. Тумандаги «Саховат» маҳалла фуқаролар йиғини аҳолисини инсон саломатлиги, ёшлар таълим-тарбиясига оид муаммолар қийнамоқда.

Республика маҳаллалар кенгаши бошқаруви раиси Р.Маматов туман ёшлари билан ҳам учрашиб, уларнинг таклиф ва фикр-мулоҳазаларини тинглади.

Ижтимоий ҳимояга мухтож инсонларга кўмак берилди

Ишчи гуруҳи аъзолари Зангиота туманида бўлиб, ижтимоий ҳимояга мухтож бир неча инсонлар ҳолидан хабар олиш асосида уларнинг дардига шेरлик, қайғусига ҳамдард бўлди.

Тумандаги «Эшонгузар» маҳалла фуқаролар йиғинида истикомат қилувчи Маъмуржон Азизов II гуруҳ ногирони. Кичик ҳолида икки укаси ва уларнинг оиласи билан бирга яшайди. Ишчи гуруҳи аъзолари Маъмуржондан хабар олиб, озиқ-овқат маҳсулотлари ва зарур дори-дар-

ҳам бўлиб, ёшлар билан яқиндан мулоқотда бўлишди. Шунингдек, ҳудуддаги фуқаролар йиғинлари раисларига соҳада учраётган муаммоларни бартараф этиш, маҳаллаларда ўсимир ёшлар томонидан қилинаётган жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларни камайтириш мақсадида олиб борилаётган профилактик тадбирларни янада фаоллаштириш борасида аниқ таклифлар билдирилди.

38 та маҳаллада мингдан зиёд муаммо аниқланди

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси, Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши, Хотин-қизлар кўмитаси, Маънавият ва маърифат марказининг масъул ходимларидан иборат ишчи гуруҳ аъзолари Сирдарё туманидаги 38 та маҳаллада уйма-уй юриб, аҳоли муаммоларини ўрганганда мингдан зиёд ечилиши шарт бўлган муаммолар аниқланди.

Мурожаатлар соҳалар бўйича тавсифланиб, тегишли мутасаддиларга ижро учун юборилди. Тиббиёт, тадбиркорлик, банк, оилавий ажримлар, уй-жой муаммоси, иш билан таъминлаш бўйича мурожаатлар имкон қадар жойида ҳал этилди. Вақт ва маблағ талаб қиладиган мурожаатларга муддат белгиланди. Мухтож аёлларга уй-жой олиш, соғлигини тиклаш учун моддий ёрдам кўрсатилди, эҳтиёжманд оилалар вакилларига зарур маиший техника воситалари тарқатилди. Шунингдек, яшаш уйлари хароб қолган келиб қолган уч оилага таъмирлаш ишлари учун 5 миллион, коммунал хизматлардан қарзи қўпайган яна уч оилага 2,5 миллион, 13 нафар хотин-қизга соғлигини тиклаш учун 2,5 миллион сўмдан пул маблағлари, 2 нафар аёлга санаторийда дам олиш учун бепул йўлланма, ҳам таъминланган оилалардан бўлган 50 нафар ўғил-қизга турли мавсумга мос кийим-кечак маҳсулотлари ёрдам сифатида тақдим этилди.

Бундан ташқари, тумандаги зарур ижтимоий соҳага оид ташкилотларга 50 тонна кўмир, қозлаб оилаларга газ баллонлари етказиб берилди. Худуд ўқувчиларининг китобхоналигини ошириш ҳамда юксак билимга эга бўлишларига ҳисса қўшни мақсадида 12 минг дона китоб туман ёшларига тарқатилди.

Ўрганилган мурожаатларнинг аксарияти моддий нафақа, даволаниш учун ордер ажратиш, фуқаролик олиш, ишга жойлаштириш, уй-жой каби масалалардан иборат. Шунингдек, маҳалла фуқаролар йиғинлари фаолиятига оид қўлаб муаммолар борлиги аниқланди.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши Ахборот хизмати билан ҳамкорликда тайёрланди.

Адлия вазирлигида коррупцияга қарши қурашиш бўлими ташкил этилди.

Қулай имконият улкан марраларга қанот

Мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни оммалаштириш, аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, имкониятлари чекланган шахсларнинг жисмоний реабилитацияси учун зарур шарт-шароитлар яратиш ҳамда юртимизнинг халқаро спорт майдонларида муносиб иштирок этишини таъминлаш борасида изчил чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Бироқ аҳоли соғлиғини мустаҳкамлашга кўмаклашадиган аниқ дастурлар йўқлиги, иқтидорли спортчиларни саралаб олиш, юқори натижаларни таъминлайдиган маҳоратли спортчилар билан миллий терма жамоаларни шакллантириш ва тренерлар учун муносиб шарт-шароитлар яратиш долзарблигича қолаётган эди.

Яқинда давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев томонидан қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасида жисмоний тарбия ва спортни янада такомиллаштириш ва оммалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ана шундай муаммоларни ҳал этишга, юртимиз спортини янги босқичга кўтаришга қаратилгани билан аҳамиятли бўлди.

Эндиликда мазкур ҳужжат билан мамлакатда юксак маданиятга эга бўлган ҳар томонлама етук ҳамда жисмонан соғлом инсонни шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилади. Иқтидорли спортчиларни танлаб олиш (селекция) жараёнига инновацион шакл ва усуллар кенг татбиқ этилади.

Устувор вазибалар белгиланди

Фармон асосида 2025 йилгача жисмоний тарбия ва спорт тизими ислох қилиниб, спорт билан мунтазам шугулланаётган аҳолининг умумий сонини 30 фоизгача, спорт ташкилот ва муассасаларида шугулланаётган ёшларнинг умумий сони 20 фоизгача оширилади. Давлат спорт таълими муас-

сасаларида тренер ва мутахассисларнинг сифат таркиби, хусусан, олий маълумотли ходимлар сонини босқичма-босқич 80 фоизгача етказиш белгиланди.

Терма жамоалар спортчилари учун илмий-комплекс лабораториялар ташкил этилади. Спорт турлари бўйича 18 ёшгача бўлган ҳудудий терма жамоа аъзоларини ҳудудий болалар кўп тармоқли тиббиёт марказларининг ўсмирлар бўлимида ва ундан катта ёшдаги ҳудудий терма жамоа аъзоларини туман (шаҳар) кўп тармоқли марказий поликлиникаларида мунтазам чуқурлаштирилган тиббий кўриклдан ўтказиб борилади. Жорий йил 1 февралдан бошлаб босқичма-босқич олимпия спорт турлари бўйича республика спорт мусобақаларида допинг-тест намуналарини олиш тизими йўлга қўйилди.

Фармоннинг яна бир аҳамиятли жиҳати шундаки, эндиликда Ўзбекистон спорт делегацияларини нуфузли спорт мусобақаларига тизимли тайёрлаш бўйича Олимпия тайёргарлик маркази ташкил этилади. Ушбу марказ Тошкент вилояти Бўстонлиқ туманида барпо этилади.

Бундан ташқари, «хоспиталити хизматлари»нинг йўлга қўйилиши ҳамда «Sport Visa» кўшимча (электрон бўлмаган) кириш визасининг жорий этилиши хорижий спортчи ва мухлисларни кенг жалб қи-

лишга хизмат қилади.

Тан олиш лозим, шу вақтга қадар юртимизда иқтидорли спортчиларни танлаб олиш (селекция)нинг самарали ва шаффоф тизими йўқ эди. Шу

ДАРВОҚЕ...

Жорий йил 269 та футбол, волейбол, баскетбол ва бадминтон майдонлари, 178 та бокс, кураш, фитнес ва гимнастика спорт заллари, 32 та теннис корти қурилади.

боис эндиликда ҳақиқий иқтидор эгаларини аниқлаш тўрт босқичли – ташкилот – туман (шаҳар) – ҳудуд – республика тизими ишлаб чиқилади.

Шунингдек, Жисмоний тарбия ва спорт вазирлиги тизимидаги спорт мактаблари ўқувчи-спортчилари ўртасида «Болалар спорт ўйинларини» ўтказиш орқали иқтидорли спортчилар аниқланиб, ёшлар терма жамоаларига захира яратилади. Олий таълим муассасалари талабалари ўртасида эса «Талабалар спорт ўйинлари» ташкил этилади. Бу, ўз навбатида, ёшларни спорт билан мунтазам шугулланишига хизмат қилади.

Қолаверса, ушбу ҳужжат асосида спорт туризмни ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2020 йилдан бошлаб «Tashkent Marathon» халқаро марафони, «Save Aral» халқаро экомарафони, авторалли ва мотокросс спорт мусобақалари тизими ўтказиб борилади.

Аҳолини спортга жалб этиш бўйича масъул белгиланди

Мазкур ҳужжатнинг эътиборли жиҳати шундаки, шу вақтга қадар аҳолининг маълум қисми спорт билан шугулланарди. Бундан буён аҳолини, айниқса, ёшларни жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этиш учун ички ишлар органлари профилактика (катта) инспекторларининг жамоат тартибини сақлаш бўйича ёрдамчилари масъул этиб белгиланади. Бу борада Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва

Тошкент шаҳар ҳокимликлари, вазирлик, идора ва ташкилотлар ўз тасарруфида бўлган ёки тегишли ҳудудда жойлашган очик спорт объектлари (стадион, футбол майдони ва бошқа спорт объектлари) ҳамда истироҳат боғларида (хусусий тадбиркорлик субъектларига тегишли объектлар бундан мустасно) аҳолининг югуриш, юриш ва бадантарбия турлари билан бепул шугулланиши учун шароит яратиб беради.

Бундан ташқари, ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятлари, аҳолининг қизиқиши ва хоҳиш-истакларидан келиб чиқиб, умумтаълим мактаблари ва олий таълим муассасалари камида биттадан миллий спорт турларига ихтисослаштирилади.

Муносиб рағбатлантирилади

Эндиликда мураббий ва тренерлар ҳам муносиб рағбатлантирилади. Агар ўқувчи-спортчининг спортдаги натижалари яхшиланиб, у бошқа юқори даражадаги спорт таълими муассасасига ўтказилса, уни тайёрлаган тренерга бир ойлик иш ҳақи миқдорида бир марталик мукофот пули тўланади.

2020 йил 1 февралдан бошлаб олимпия ва паралимпия спорт турлари бўйича Олимпия ва Паралимпия ҳамда Осиё ва Параосиё ўйинлари, жаҳон, Осиё ва республика чемпионатларида охириги уч йилда ғолиб ва совриндор (1-3 ўрин) бўлган спортчи-ўқувчилар олий таълим муассасаларига (тиббиёт йўналишидан ташқари) кўшимча давлат гранти асосида имтихон синовларисиз қабул қилинади. «Болалар спорт ўйинлари»нинг жамоавий ўйин турлари бўйича республика босқичи ғолибларига (1-ўрин) олий таълим муассасаларига кириш имтихонлари-

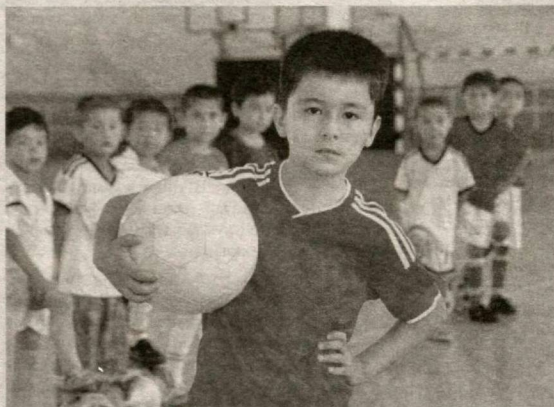
да соҳа бўйича мутахассислик фанидан максимал балл олиш ҳуқуқини берувчи, уч йил муддат давомида амал қилувчи сертификат берилади. Ғолиб ва совриндорларни (1-3 ўрин) тайёрлаган жисмоний тарбия фани ўқитувчилари эса 1-ўрин учун меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг – 6 баравари, 2-ўрин учун – 4 баравари, 3-ўрин учун – 3 баравари миқдорида бир марталик пул мукофотлари билан тақдирланади.

Шунингдек, умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчилари ўртасида ўтказиладиган жисмоний тарбия фан олимпиадасининг туман ва вилоят босқичларида ғолиб ва совриндорларини (1-3 ўрин) тайёрлаган жисмоний тарбия фани ўқитувчилари ва спорт таълим муассасаларининг тренерлари малака аттестациясига жалб этилмасдан иккинчи ва биринчи малака тоифаси берилади. Республика ва халқаро мусобақалар ғолиб ва совриндорларини (1-3 ўрин) тайёрлаганларга эса олий малака тоифасини тўғридан-тўғри бериш тартиби йўлга қўйилди.

Бундан ташқари, олимпия спорт турлари бўйича республика (1-ўрин) ва халқаро мусобақаларда (Олимпия ва Паралимпия ўйинларида, Осиё ва Параосиё ўйинларида, жаҳон чемпионатида ва Осиё чемпионатида 1-3 ўринлар) ғолиб чиққан олий таълим муассасалари талабаларини тайёрлаган жисмоний тарбия ва спорт йўналишидаги кафедра-лар ўқитувчиларига наватбадги илмий унвонлар (доцент, профессор) тўғридан-тўғри бериладиган бўлди.

Хулоса қилиб айтганда, давлатимиз раҳбарининг мазкур фармони мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спорт соҳасини янада ривожлантиришга, пировардида аҳоли саломатлигини мустаҳкамлашга хизмат қилади. Зеро, қулай имконият улкан марраларга қанот.

Умид РАҲАБОВ,
Жисмоний тарбия ва спорт вазирлиги жисмоний тарбия ва оммавий спортни ривожлантириш бошқармаси бошлиғи.

Қишки спорт турларини ривожлантиришга доир Президент қарори қабул қилинди.

ЭНГ ИҚТИДОРЛИ ЎҚУВЧИЛАР ШУНДАЙ МАСКАНЛАРДА ТАЪЛИМ ОЛАДИ

Айни пайтда юртимиздаги Тошкент, Хива, Нукус ва Наманган шаҳарларида Президент мактаблари фаолият юритмоқда. Ушбу мактабларда энг малакали, бой тажриба ва билимга эга маҳаллий педагоглар ҳамда дунёнинг турли давлатларидан келган мутахассислар ўқувчиларга дарс беришмоқда. Давлатимиз раҳбари Тошкент шаҳридаги Президент мактабига ташрифи чоғида ушбу муассаса педагог жамоаси билан дилдан суҳбатлашган ва «Мен сизларга энг катта бойлигини ишониб топширялман», дея таъкидлаган эди. Ўтган қисқа вақт мобайнида мазкур мактаб педагоглари таълим жараёнига интерфаол методларни жорий этиш, мавзуларни ранг-баранг услубларда ўқитиш, ўқувчиларнинг ҳар бири билан индивидуал шуғулланиб, уларнинг билим ва иқтидорини ўстириш, бир сўз билан айтганда, Президент ишончини оқлаш йўлида тинмай изланмоқдалар. Бу борада дастлабки тажрибалар шаклланиб, қатор ютуқлар ҳам аллақачон бўй кўрсатди.

ДАРВОҚЕ...

Тошкент шаҳридаги Президент мактабиди жорий йилнинг январь ойидан бошлаб мактаб ўқувчилари ҳаёти, шунингдек, дунёда рўй бераётган сиёсий жараёнлар, илм-фан, спорт, маданият билан боғлиқ янгиликларни ёритувчи газета чоп этила бошланди.

табиий фанлар олимпиадасида бронза медални қўлга киритилди. Ҳаммасини санайверса, бундай ютуқлар рўйхати ҳали узоқ давом этади.

Биология ўқитувчисининг сири

Анвар Симжиз Жанубий Африкадан. У Тошкент шаҳридаги Президент мактабиди биология таълим дарси беради. 25 йиллик иш тажрибасига эга Симжиз бир қанча ривожланган давлатларнинг таълим тизимидан, дунё ёшларининг ақлий салоҳиятидан яхшигина хабардор. Унинг ўқитиш услуби интерактив медиага асосланади.

— Айни пайтда технологиялар асрида яшашимиз, замонавий ахборот технологиялари ютуқларини таълимга кенг жорий этиш, мавзуларни шу усулда ўқитиш ҳар ҳислатдан қўлай ва самарадор, — дейди Анвар Симжиз. — Мавзулар анимацияли дастур, видеомаҳсулотлар ёки расмлар орқали тушунтирилса, бу ўқувчиларнинг ёдида бир умрга муҳрилан қолади. Менинг яна бир сирим бор: ўқувчиларнинг қизиқшини ошириш учун кишига кайфият берадиган, руҳиятга

ижобий таъсир этадиган мусиқалардан кўп фойдаланаман. Бу ўқувчиларни ижодга ундайди, билим олишга рағбатлантиради. Юқори технологияларга қизиқиш кўчайиб бораётган бузғун қўнда синфга қўруқ кўл билан кириб келиш мен учун кечириб бўлмас ҳолат. Айниқса, Ўзбекистонлик ўқувчилар жуда билимга чанқоқ. Мени ҳайратлантиргани, уларда маданият, аслоқ кучли. Буларнинг бари ҳалқимизнинг ўзига хос тарбияси маҳсули, албатта.

Дарҳақиқат, Тошкент шаҳридаги Президент мактабиди ҳар бир дарсга катта масъулият билан ёндашилади. Интерфаол медиа усулидан унумли фойдаланилади. Ушбу усулнинг қўлай томони шуки, у орқали ўқувчилар кўз билан кўриш имкони мавжуд бўлмаган жараёнларни ҳам кузатиш имконига эга бўлишади, мавзунини тўлақонли ўзлаштиришади, мавҳум тасаввурлари тиниклашади. Олдий мисол, ДНК ҳужайраларини ўргатаётганда ёки қуёшда юз

бераётган жараёнлар ҳақидаги мавзу тушунтириляётганда ўқитувчилар айни мавзудаги видеомаҳсулотларга мурожаат этишади. Интерфаол медиамаҳсулотларининг аксарияти инглиз тилида, аммо бу ўқитувчиларга асло қийинчилик туғдирмайди. Шу ўринда тил билишининг имкониятлари нақадар кенглиги, қолаверса, замонавий коммуникация технологияларидан хабардорлик ўқитувчи учун қанчалар муҳимлигини таъкидлаш зарур. Зеро, бундай малакага эга бўлган ўқитувчилар истаган жойда ўз дарсини бетақдор ташкил эта олади, самарадор натижага эриша олади.

Хар ойда камида битта медаль

Президент мактаби ташкил топганидан сўнг қисқа вақт давомида ўқувчилар бир қанча ютуқларга эришди. Мактаб директори Тўрабой Шерматовнинг таъкидлашича, 2019 йилнинг октябрь ойида бўлиб ўтган Осиё

давлатлари ўртасида ўтказилган SEAMO математика олимпиадасида 9-синф ўқувчиси Муҳаммадризо Мажидов ҳамда 6-синф ўқувчиси Усмон Юсупов олтин медалларга эга бўлишди. Худди ўша вақтда АҚШда онлайн тарзда ўтказилган халқаро олимпиадада 7-синф ўқувчиси Шамил Хуснулин олтин, 8-синф ўқувчиси Одил Бозорбоев кумуш медални қўлга киритди.

Фарзанднинг таълим-тарбиясига эътибор доимо гўзал натижалар туҳфа этади. Тошкент шаҳридаги Президент мактаби ўқувчиларининг эришяётган ютуқлари бунга мисол. Жумладан, Республика инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан пойтахтимизда «International Robotics Challenge — 2019» халқаро робототехника мусобақасида мазкур мактабнинг 10-синф ўқувчиси Жаҳонгир Бакиров иштирок этиб, фахрли ўрин ва 1000 АҚШ доллари қийматидаги пул мукофотига эга бўлди.

Ўзбекистон ёшларининг бой билим ва салоҳиятини кўз-кўз этиб Президент мактаби ўқувчилари яна қўллаб халқаро танловларда муваффақият қозонишмоқда. Ўтган йилнинг ноябрь ойида «Солнечный свет» халқаро интернет-олимпиадасида инглиз тили, география, математика, тарих, рус тили фанларидан ўн нафарга яқин ўқувчи биринчи ўринларни қўлга киритиб, тенгдошлари орасида тенгсиз эканликларини намойиш этишди.

— «Behras Singapore» ҳамда «Big Ben-Osen» халқаро интернет олимпиадаларидаги натижалар ҳам салмоқли, — дейди директор Т.Шерматов. — Энг қувонарлиси, ўтган йилнинг 3-12 декабрь кунлари Қатар давлатининг Доха шаҳрида бўлиб ўтган Халқаро «International Junior Science — 2019» олимпиадасида илк бор ўзбекистонлик ёшлар иштирок этиб ва халқаро

Кун тартибининг тўғри тузиш ўқувчи учун муҳим

Ўқувчилик даврида, ўсмирлик палласида тўғри ва аниқ тузилган кун тартибининг аҳамияти катта. Президент мактаби ўқувчилари ҳам куннинг қайси қисмида қандай машғулот билан шуғулланишларини яхши билишади. Дарслардан сўнг қизиқишларга қараб «Computer Science», «Goding Club», «Environmental Club», «Theatre Arts», «Visual & Performing Arts» ҳамда «Science Olympiads Club» номли қўшимча машғулотларда қатнашишади. Дунё ва миллий адабиётимизнинг нодир намуналари жамланган бой кутубхонадан ҳам уларнинг қадами узилмайди. Инглиз тилида кечадиган китобхонликка доир баҳс-мунозараларда ҳар ким ўз фикрини, олган таассуротини эркин ифодалашдан ийманмайди.

Бир сўз билан айтганда, Тошкент шаҳридаги Президент мактабиди ўқини жараёни қизгин. Мазкур муассасаддаги илгор педагогик ютуқлар, тўпланаётган бой тажрибалар юртимизнинг бошқа мактаблари учун қўлланма бўлиши, ўқувчилар билан ишлашдаги янги ёндашувлар миллий педагогикамизга ҳам кенг жорий этилиши аниқ.

Юлдуз ХОЖИЕВА.

МАЗЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

«Speed cubing» тўғраги нима учун керак?

Бошқотирмалар, мантқий масалалар, ребусларни тез ечиш болада ақлий фаоллиқни ривожлантиради. Бу эса, ўз навбатида, чўқур фикрлашга, қисқа фурсатда тўғри қарор қабул қилишга ёрдам беради. Бу турдаги бошқотирмалардан энг оммавийси, шубҳасиз, Рубикнинг кубиги ҳисобланади.

Нукус шаҳридаги Президент мактабиди «Speed cubing» тўғраги машғулотларини йўлга қўйишда ана шу омиллар инобатга олинди. Тўғрақда ўқувчилар Рубикнинг кубигини тез йиғишни ўрганишади ва келгусида халқаро спидкубинг мусобақаларида иштирок этишади.

Шу ўринда мазкур кубик ҳақида тўхталиш ўринлидир. Дунёнинг энг машҳур жумбоқ-кубигини 1974 йилда венгер ҳайкалтароши ва архитектори профессор Эрно Рубик ихтиро қилган. Будапешт шаҳрининг амалий санъат ва ҳунармандчилик академиясида саноат дизайнери ва архитектура ўқитувчиси бўлиб ишлаган Эрно Рубик ушбу бошқотирмани дастлаб дарслик сифатида яратган. Ихтироси ёрдамида Эрно ўқувчиларга математик назария асосларини ўргатиш-

га ҳаракат қилган.

1975 йил Рубик ўзининг ихтироси учун патент олади. Ҳақиқий муваффақият эса Рубик кубигига 1980 йил «Ideal Toy Corporation» компанияси лицензиясини олгандан сўнг келади. Ҳатто глобал компьютерлаштириш ҳам кубининг шўхратига соя солмайдди. 1990 йилда Windows компанияси мижозлари учун виртуал Рубик куб яратди.

Айни пайтда ҳам Рубик кубиги турли соҳаларда қўллаб мавзуларни ўрганишнинг қизиқарли усули ҳисобланади. Муассасамизда мазкур тўғрақ ташкил этишда ҳам ўқувчиларнинг одатий фикрлаш тарзини ўзгартириш ва қарор қабул қилиш қобилиятини ривожлантириш каби мақсадлар қўзланган. Мазкур жумбоқни муваффақиятли ечган ўқувчи масалаларини ечишнинг ажойиб усуллари излашга илҳомланади, уларни танқидий қийслагга ўрганади.

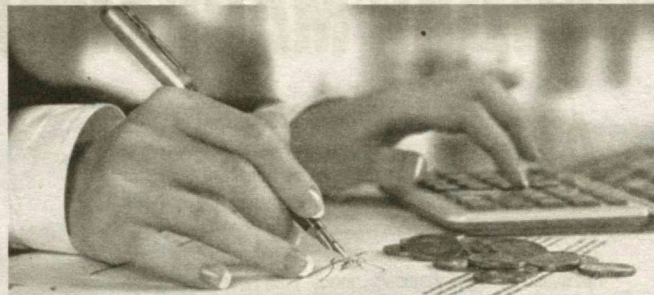
Нурсулиў БАЛТАБАЕВА,

Нукус шаҳридаги Президент мактабининг таълим ишлари бўйича директор ўринбосари.

Тошкент метросининг «Дўстлик – Қўйлик» участкасида 6 та бекат қуриб битказилди.

Пенсия ва нафақалар миқдори инфляциядан юқори бўлади

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан мамлакатимизда пенсионерларни ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш ҳамда пенсия таъминоти тизимида адолатлилик принципларини жорий этиш бўйича аниқ манзилли тадбирлар амалга оширилмоқда. Хусусан, 2019 йил 1 январдан бошлаб барча ишловчи пенсионерларга пенсияларни тўлиқ миқдорда тўланиши ҳамда пенсияни ҳисоб-китоб қилиш учун иш ҳақининг максимал миқдори ўн баробаригача оширилди. Бунинг натижасида салкам 531 минг нафар фуқаронинг пенсия миқдори ўрта ҳисобда 265 минг сўмгача, 83 минг нафар ишловчи пенсионернинг ойлик даромадлари 450 минг сўмга етди.

3 мингга яқин аёлларга ёшга доир нафақалар тайинланди

Илгари ногирон фарзанди бўлган оналар пенсияга чиқишга қийналишарди. Чунки уларнинг аксарияти фарзанд тарбияси билан банд бўлиб, ишлаш имконига эга эмасди. Шукрки, бу борада ҳам адолатли йўл тўғрилди. 2019 йилнинг 1 мартидан бошлаб, бундай оналарга пенсия ёшига етганларида пенсия тайинлаш учун зарур иш стажига эга бўлмасалар ҳам ёшга доир нафақага чиқиш ҳуқуқи берилди. Ўтган давр мобайнида 3 мингга яқин аёлга ёшга доир нафақалар тайинланди.

Бундан ташқари, 2019 йилнинг 1 августидан бошлаб ногиронлиги бўлган шахсларни ижтимоий қўллаб-қувватлашнинг янги механизмлари жорий этилди. Жумладан, II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларнинг ногиронлик пенсиялари энг кам миқдори ёшга доир энг кам пенсиянинг 50 фоизидан 75 фоизига, II гуруҳ ногиронлиги бўлган ёлғиз пенсионерларнинг пенсияларига қўшилаётган устама миқдори пенсияни ҳисоблашнинг базавий миқдори 50 фоиздан 75 фоизгача оширилди.

Боқувчисини йўқотганлик нафақа миқдори меҳнатга лаёқатсиз оила аъзолари сонига амалдаги фоизлар нисбати сакланган ҳолда ёшга доир пен-

сиянинг энг кам миқдоридан келиб чиқиб белгиланиши ва I гуруҳ ногиронлик нафақаси, шунингдек, 16 ёшдан катта, болаликдан I гуруҳ ногиронлик нафақасини олувчиларга ҳар ойда пенсияни ҳисоблаш базавий миқдорининг 25 фоизи миқдорда қўшимча тўлов жорий қилинди.

Тўхтатилган пенсия тўловлари тиклаб берилди

Эътиборга молик жиҳат эса манзил-колонияларда жазони ўтаётган, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга нафақат пенсия тайинлаш, балки озодликдан маҳрум қилингунга қадар тўхтатилган пенсия тўловини тиклаш ҳуқуқи ҳам тақдим этилгани бўлди.

Бугунги кунда республика-миз ҳудудида 25 та манзил-колонияси мавжуд бўлиб, уларда 300 дан ортик маҳкумлар умумий пенсия ёшига тўлган. Уларнинг 60 га яқини эса озодликдан маҳрум этилгунга

қадар бирор-бир турдаги давлат пенсиясини олиб келганлар ҳамда озодликдан маҳрум этилганларидан кейин уларнинг пенсия тўлови қонунчиликда ўрнатилган тартибда тўхтатилган.

Ўтган давр мобайнида Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимлари томонидан 37 нафар

уларнинг тўлови миқдорлари тўғрисидаги маълумотни Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали олиш имконияти яратилди. Тўлов рўйхатлари ва иш жойи орқали пенсия тўлови гувоҳномаларини бериш ҳамда жамғариб бериладиган пенсия маблағларини олиш ҳуқуқини тасдиқлашда инсон омилисиз автоматик тизимга ўтказилди. Бугунги кунга келиб «SMS-pensiya» интерфаол хизматидан 2,4 миллион нафардан ортик пенсия ва нафақа олувчи фуқаролар фойдаланиб келмоқда.

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Мамлакатимизда пенсияларнинг ўртача миқдори 705 минг сўми ташкил этиб, 2019 йилнинг бошига нисбатан 92,6 минг сўмга ёки 1,15 фоизга ошди.

манзил-колониясида жазо муддатини ўтаётган фуқароларга пенсиялар тайинланган бўлса, 31 нафарига илгари тўхтатилган пенсия тўловлари тиклаб берилди.

Интерфаол усуллар жорий қилинди

Пенсия миқдори ва муддатлари тўғрисида маълумотларни жамғармага келмаган ҳолда олишлари учун пенсионерларга интерактив хизматлар жорий қилиниб, эндиликда пенсиялар тайинланганлиги ҳолати, пенсия ҳисоблаб чиқариш сана-си, вақти ҳақида ва

Президентимизнинг ногиронлик, дафн маросими, боқувчисини йўқотганлик бўйича нафақалар, иш пайтида майиб бўлганлик учун товон пули каби тўловларни қайта кўриб чиқиб, «Ижтимоий суғурта тўғрисида»ги қонунни ишлаб чиқиш борасида янги парламентга берган тавсияси бунга мисол бўла олади.

Пенсиялар миқдори оширилди

Бугун мамлакатимизда аҳоли даромадлари ва турмуш даражасини ошириб бориш, аҳолининг ижтимоий заиф қатламларини янада қўллаб-қувватлаш учун қулай шарт-шароит яратилмоқда. Ушбу саъй-ҳаракатларнинг давоми сифатида 2020 йил 1 февралдан пенсия ва нафақаларнинг миқдори 1,07 бара-варга оширилиши натижасида 3,6 миллион нафардан ортик пенсия ва нафақа олувчининг моддий таъминоти янада яхшиланади. Жорий йил 1 февралдан бошлаб мамлакатимизда меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори ойига 679 минг 330 сўм, пенсияни ҳисоблашнинг базавий миқдори 238 минг 610 сўм, энг кам ёшга доир пенсиялар 466 минг 680 сўм қилиб белгиланди. Шунингдек, зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақа пули ойига 286 390 сўмга етди. Бу йилги Мурожаатнома аҳолини ўйлантирган ана шундай қўллаб-қувватлаш камраб олгани билан аҳамиятли бўлди.

Нуриддин ШАДИХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Молия вазирлиги ҳузурида-
ги бюджетдан ташқари
Пенсия жамғармаси
бошқарма бошлиғи.

Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонунининг пенсия таъминотида оид асосий янгилликлари

**43-
модда**

«Манзил-колонияларда жазони ўтаётган, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга пенсия тайинлаш тўғрисидаги қонунда бевосита манзил-колония жойлашган ердаги Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимига берилди».

**531-
модда**

«Манзил-колонияларда жазони ўтаётган, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга пенсия тайинлаш тўғрисидаги қонунда бевосита манзил-колония жойлашган ердаги Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимига берилди».

**62-
модда**

«Бундан манзил-колонияларда жазони ўтаётган шахслар мустақил ҳолда сўзлар билан тўғрилди».

Ўзбекистонда ёқилги банк карталари жорий этилади.

Камбағалликни камайтириш: жорий йил ушбу дастур хаётга кенг татбиқ этилади

Жорий йил Президентимиз Парламентга йўлаган Мурожаатномасида Ўзбекистоннинг яқин тарихида ilk бор мамлакатда камбағал қатлам борлиги ҳақида сўз очиб, ушбу масалани ижобий ҳал этиш бўйича зарур тақдирларни ўртага ташлади. Демак, бу – юртимизда амалий ислохотлар бошланганидан дарак. Ҳаракатлар қанчалик самара бериши эса ҳаётга татбиқ этиладиган дастур ва лойиҳаларнинг аниқ манзилли ва мақсадли бўлишига боғлиқ.

Камбағалликни «кам таъминланганлик» атамаси билан ҳаспўшлаб келдик

Давлатимиз раҳбари ўз маърузаларида таъкидлаганидек, бугун ҳудудларда, айниқса, кишлоқларда аҳолининг аксарият қисми етарли даромад манбаига эга эмас. Ҳисоб-ки-тобларга кўра, улар тахминан 12-15 фоизни ташкил этади. Албатта, бу шунчаки рақамлар эмас, балки унинг ордида неча-неча инсонларнинг ҳаёти, уларнинг келажақ тақдири ётибди.

Тан олиш лозим, авваллари мамлакатимизда камбағалликнинг борлиги ҳақида бирор сўз айтиш мумкин эмасди. Унинг ўрнига «кам таъминланганлик» атамасини ишлатиб, муаммоларимизни яшириб, ҳаспўшлаб келдик. Ҳолбуки, бугун Ўзбекистонда 5 миллион нафар аҳоли камбағалликда ҳаёт кечирмоқда. Муаммони очик айтишдан мақсад эса унга барҳам бериш учун зарур чораларни ишга солишдан иборатдир.

Этиборлики, халқимиз фаровонлигини ошириш Мурожаатномасида кўзда тутилган бош мақсад бўлди ва бунинг учун нафақат юрtdошларимиз, балки халқаро жамоатчилик ҳам алоҳида эътироф билан тилга олмақда. Энг кераклики, давлатимиз раҳбари бу йўналишда қандай муаммолар борлиги билан бир қаторда, уларнинг ечимларини ҳам кўрсатиб берди.

— *Аввало, мазкур долзарб масала ilk бор Президент даражасида тилга олиниб, камбағалликни камайтириш учун аҳолида тадбиркорлик руҳини уйғотиш, инсоннинг ички куч-қуввати ва салоҳиятини тўлиқ рўйбега чиқариш, янги иш ўринлари яратиш бўйича комплекс иқтисодий ва ижтимоий сиёсатни амалга ошириш зарурлиги айтиб ўтилди, — дейди Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши масъул ходими Ҳусан Ғиёсов.* — Қолаверса, Юрт-

бошимиз Жаҳон банки, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Тараққиёт дастури ва бошқа халқаро ташкилотлар билан бирга Камбағалликни камайтириш дастурини ишлаб чиқишни тақдир этдилар. Президентимиз айтиб ўтганларидек, ижтимоий муаммоларни ҳал этишга қаратилган тадбиркорлик лойиҳаларини қўллаб-қувватлаш, ёшлар, аёллар ўртасида ишбилармонлик муҳитини яратиш, соҳада учраётган тўсиқ ва муаммоларни бартараф этиш мақсадида Фаргона водийсининг 22 та қишлоқ туманида аҳоли ўртасида замонавий ишбилармонлик қўшма-бўшма шакллантириш бўйича бошланган ижобий тажрибани барча ҳудудларда босқичма-босқич жорий этиш мақсадага мувофиқ.

Бу қандай лойиҳа?

Хабарингиз бўлса, ўтган йил 5 ноябрда Президентимиз Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида юртимизда мева-сабзавотчилик тармоғини янада ривожлантириш ва экспортини ошириш, аҳоли томорқалари-дан самарали фойдаланишни таъминлаш масалаларига бағишлаб ўтказилган видеоселектор йиғилишида халқаро молия институтлари маблағларини жалб этган ҳолда кишлоқларда кам таъминланган аҳоли даромадларини ошириш бўйича концепция ишлаб чиқилгани айтиб ўтилган эди. Янги лойиҳага кўра, 2020 йил кишлоқ хўжалигида ишлаш имконияти ва иштиёқи бўлган 50 нафар инсон бир ҳудудда бирлаштирилиб, кооператив ташкил этилиши таъкидланганди.

— Бундай кооперативларга кишлоқ хўжалигида фойдаланилмаётган 15 гектар ер ажратилади, — дейди Ҳусан Ғиёсов. — Бу ердан ҳар бир аъзога 20 сотих, кооператив иштирокчиси — ҳаққор тадбиркорга 5 гектар ер маҳсулот етиштириш учун берилади. Сўнг уларни янада рағбатлантириш учун 5 гектар ер ажратилади.

Шу тариқа ишбилармон 50 ишчининг маҳсулотини сотиб олиш, сақлаш имконига эга бўлади. Айни пайтда, Фаргона водийсининг ишсизлик даражаси юқори бўлган ва фойдаланилмаётган заҳирада ерлари мавжуд 22 та туманида 31 та кооператив тузиш ишлари бошланган. Жумладан, Асака, Бўстон, Пахтаобод, Улғунор, Қўрғонтепа туманлари ишлар сирасидан. Мазкур тадбирларнинг умумий қиймати 24 миллион долларни ташкил этади. Шундан 15,5 миллион доллари халқаро молия институтлари маблағлари ҳиссасига тўғри келади.

Айримлар боқимандалик кайфиятидан қутила олмаяпти

Айтиш лозимки, сўнгги йилларда мамлакатимизда аҳоли бандлигини таъминлаш, тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш, ёшларни замонавий касб-хунарларга ўқитиш, кишлоқ жойларида фермер хўжаликларини фаолиятини ривожлантириш, аҳолини шахсий томорқадан самарали фойдаланиш учун зарур шароитлар яратиш борасида қатор ишлар амалга оширилмоқда. Давлатимиз томонидан қабул қилинган қўллаб-қувватлов асосида халқимизнинг турмуш тарзини яхшилаш, уларнинг реал даромадларини ошириш мақсадида бир қанча субсидиялар, имтиёзлик кредитлар ажратилмоқда. Камбағал қатламнинг асосий қисми кишлоқ ҳудудлари ҳиссасига тўғри келгани боис кишлоқда яшовчи аҳоли бандлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Жумладан, ўз томорқасида мақсадли ва самарали фойдаланиб, экин турларини тўлиқ эккан, агротехника тадбирларини ўз вақтида, сифатли бажарган, йилга камида икки ёки уч марта юқори ҳосил олган ҳамда томорқани ободонлаштирган, чорва моллари ва паррандаларнинг бош сонини сақлаган ва кўпайтиришга

эришган томорқа ер эгасига ер солиғи ставкасини пасайтирувчи солиқ имтиёзлари қўлланилмоқда. Шунингдек, аҳолининг ўз томорқасида бандлиги келажакда пенсия таъминоти бўйича иш стажига бўлиб ҳисобланиши ажойиб имкониятдир. Бунинг учун деҳқон хўжалиги ва 4 сотихдан кам бўлмаган томорқа ерида банд бўлган ёки ушбу участкада қорамол ёхўл 50 талдан кам бўлмаган парранда парвариш-лаётган жисмоний шахслар Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига йилга энг кам ойлик иш ҳақининг бир баробари миқдорда сугурта бадалли тўлаган тақдирда, сугурта бадалли тўланган йил меҳнат стажига киритилади. Бундан ташқари, енгил конструкцияли иссиқхоналар ўрнатиш, уруғ-лиқлар, кўчатлар ва сугориш воситалари харид қилиш учун “Томорқа хизмати” МЧЖ, аҳоли бандлигига кўмаклашиш маркази ҳамда томорқа ер эгалари ўртасида тузилган уч томонлама шартномалар асосида аҳолига энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баробаридан 10 баробаригача бўлган миқдорда субсидиялар берилади. Бирок шунга қарамай, айрим инсонлар ҳали ҳам боқимандалик кайфиятидан қутила олмаяпти. Ахир “олма пиш, оғзимга туш” деган билан иш битамайди-ку!

Нафақа бериш билан камбағалликни камайтириб бўладими?

Ҳозирги кунда мамлакатимизда маҳалла томонидан кам таъминланган оилаларга нафақа пули тайинлаш амалиёти йўлга қўйилган. Бирок нафақа бериш билангина жамиятда камбағал аҳоли қатламини камайтириб бўлармикан?!

— Албатта йўқ. Бунинг учун янги иш ўринлари яратиш, айрим одамлардаги боқимандалик кайфиятини йўқотиш, уларни тадбиркорлик соҳасига йўналтириш,

ДАРВОҚЕ...

2019 йилдан мамлакатимизда ўрта махсус маълумотга эга фермер хўжаликларини раҳбарларини Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликларини ва томорқа ер эгалари кенгашининг тавсия хати билан олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш тизими йўлга қўйилди.

аҳолини шахсий томорқадан самарали фойдаланишни таъминлаш зарур, — дейди Фаргона вилояти Олтиариқ туманидаги «Ўзумчи» маҳалла фуқаролар йиғини раиси Шерали Мўминов. — Бугун ҳудуд аҳолиси ҳисобида 60 гектардан ортқ томорқа майдони мавжуд. Ўтган йил маҳалламизда 1500 тонна узум, 700 тоннага яқин сабзавот маҳсулоти етиштирилди. Битта хонадоннинг томорқадан топан даромади ўртача 30 миллион сўмдан ошди. Жорий йилда ҳам бу бўйича алоҳида чора-тадбирлар белгилаб олинган. Бунда эртаки бодринг, помидор йўналишида кўчат етиштириш ишларига алоҳида эътибор қаратганмиз. Бунинг натижасида эрта баҳорнинг ўзида ҳар бир хонадон 5-10 миллион сўмга етказиб даромад олиш имконига эга бўлади. Аммо сугурч қурмакис бўлмади деганларидек, ҳали ҳам «олма пиш, оғзимга туш» қабилида ҳаёт кечираётган одамлар йўқ эмас. Шу боис ҳозирда уларга шахсий томорқадан унумли фойдаланишни афзалликлари ҳақида тушунириш ишлари олиб бормоқдамиз.

Тадбиркорларга 125 000 долларгача кредит берилади

Молия вазирлиги ҳам юртимизда камбағалликни камайтириш борасида ўз стратегиясини ишлаб чиққан. Унга кўра, энг биринчи навбатда камбағалларнинг умумий сонига аниқлик киритилади. Қолаверса, 2020-2025 йилларга мўлжалланган ва тадбиркорликни ривожлантириш, иш ўринлари яратишга қаратилган стратегия тайёрланган. Аслида ушбу дастур аллақачон амалиётга татбиқ этилган бўлиб, Жаҳон банки Фаргона вилоятида ки-чик тадбиркорлик қорхоналари учун 200 миллион долларлик кредит линиясини очган. Бу орқали кишлоқ ҳудудларида фаолият юритаётган тадбиркорлар учун 125000 долларгача бўлган кредитлар бериш йўлга қўйилди.

Саъдулло ТУРСУНОВ
«Mahalla»

Кенгаш ходимларига автомобиль совға қилинди

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича вилоят, шаҳар ва туман кенгашларига Фарғона вилояти ҳокими Шухрат Ғаниев янги автомобиль қалитларини топширди.

— Мамлакатимизда фуқаролар йиғинларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, ишчи-хизматчилар учун муносиб меҳнат шaroитлари яратишга алоҳида эътибор қаратилмоқда, — дейди Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича Фарғона вилояти кенгаши раисининг биринчи ўринбосари Шавкат Эрматов. — Ўтган йилнинг ўзida 17 та маҳалла фуқаролар йиғини янги бинога кўчиб ўтди, 30 дан ортиқ бино таъмирланиб,

реконструкциядан чиқарилиб, компьютер, мебель тўплами билан таъминланди. Жорий йил истиқболдаги режага кўра, 190 дан ортиқ маҳалла фуқаролар йиғини таъмирланиб, жиҳозланади. Бу маҳаллалар ишини тўғри ташкил этиш ва иш самарадорлигини ошириш имконини беради. Қолаверса, янги автомобиллар иш сифатини янада яхшилаш, узоғимизни яқин қилишга хизмат қилади.

Таъкидлаш лозимки, автомобилларни топшириш маросими катта байрамга айланиб кетди. Унда иштирок этган кенг жамоатчилик, маҳалла фаоллари ислохотлар туфайли кадр топаётган миллий ва умуминсоний кадриятларга эътибор бундан буён янада бардавом бўлишини таъкидлашди.

Расул КАМОЛ
«Mahalla»

Олти тўйга бир давра ҳозирланди

Яқинда маҳалламизда ўтказилган тўй маросими кекса нуронийлар, ҳожи оталару момолар, ёшлар, қўйингки, бутун маҳалла аҳлига манзур бўлди.

Аҳамиятлиси, олтига тўй учун бир давра ҳозирланди. Яъни, кудалар ўзаро келишиб, маросимга 250 нафар киши таклиф этилди. Аммо гуруч курмакис бўлмайди деганларидек, орамизда хою-хавасга, дабдабага ўч инсонлар борки, уларнинг номақбул ҳаракатлари туфайли жамиятимизда

миллий кадриятларимизга зид одатлар авж олиб, исрофгарчиликларга йўл қўйилмоқда.

Яқинда маҳалламиздаги оилаларнинг бирида ўсган ёш йигит «тўйимни ҳашаматли ресторанда, 600 киши билан ўтказаман» дея туриб олди. Маҳалла фаоллари, кексалар иштирокида ҳар канча ту-

шунтирмайлик, уни фикридан қайтара олмадик. Ахийри, йигит чет элда минг машаққат билан топиб келган пулини бир кунда ҳавога совурди. Бирок меъридан ортиқ харажат бутун нафақат ёш оилани, балки уларнинг ота-оналарини ҳам танг аҳволга солиб қўйди. Шу боис янги куёв бир неча кунлик келинчакни ташлаб, яна хорижга ишлашга кетди.

Афсуски, бутун бу каби салбий ҳолатларга ҳаётимизда тез-тез гувоҳ бўлмоқдамиз. Агар шу юртда яшаётган ҳар бир фуқаро ҳукуматимиз томонидан илгари сурилаётган эзгу ташаббусларни қўллаб-қувватласа, хайрли ишларга ўзларининг озгина бўлса-да ҳиссасини қўшса, нур устига нур бўлади.

Мавжуда РЎЗИЕВА,
Бухоро шаҳридаги «Гулчорбоғ» маҳалла фуқаролар йиғини раисининг кексалар ва фахрийлар ишлари бўйича маслаҳатчиси.

Беш ташаббус – беш имкон

Пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманидаги 205-умумтаълим мактабида Президентимиз томонидан илгари сурилган 5 ташаббус доирасида «Беш ташаббус – беш имкон» мавзусида тадбир ўтказилди.

Туман халқ таълими бўлими вакиллари, «Феруза» маҳалла фуқаролар йиғини фаоллари, мактабнинг фахрий ўқитувчилари, ота-оналар ҳамда ўқувчилар иштирок этган тадбирда 5 ташаббус асосида ташкил этилган тўғарак ўқувчиларининг қўл меҳнати билан ясалган ижодий ишлар кўргазмаси бўлиб ўтди. Шунингдек, тўғарак аъзолари томонидан ўтказилган маҳорат дарслари қўллаб ёшлар калбида ҳунар ўрганишга меҳр уйғотди.

Носир ХАЙДАРОВ
«Mahalla»

Аҳолининг турмуш шaroити яхшиланмоқда

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши ташаббуси билан Тошкент вилояти Бўка туманидаги «Ачимайли Файз Барака» маҳалла фуқаролар йиғинида «Инсонларнинг дарду ташвишларини ўйлаб яшаш – одамлиқнинг энг олий мезонидир» шиори остида хайрия тадбири ўтказилди.

Тадбирда ҳудуддаги «Ачимайли», «Даштобод», «Қорақўйли», «Ибрат», «Бешкапа», «Жагалбайли», «Қорақудук», «Тошлоқ» ва «Ровот» маҳаллаларида яшовчи кексалар, кам таъминланган оила аъзолари, ўзгалар кўмагига муҳтож фуқаролар бепул тиббий кўриқдан ўтказилиб, дори-дармон, гигиеник воситалар ва кўмир ёқилгиси билан таъминланди.

— Бундай хайрли тадбирдан маҳалламиз аҳли жуда хурсанд, — дейди «Ачимайли Файз Барака» маҳалла фуқаролар йиғини раиси Жамолiddин Хўжаев. — Айниқса, бепул тиббий текширувда қўллаб-қувватлашимиз мутахассислардан керакли маслаҳат ва тавсияларни олишди. Зарур дори-дармонлар шу ернинг ўзida аҳолига бепул тарқатилди.

Тадбир доирасида Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши раиси ўринбосари Б.Парпиев, Бўка тумани ҳокими Б.Ибрагимов иштирокида сайёр қабул ташкил этилди. Унда фуқароларни қийнаётган муаммоларга ечим топилди. Хусусан, 16 нафар фуқаронинг муаммоси жойида ҳал этилди. 2 нафарининг муаммоси бўйича чора-тадбирлар белгиланди (ичимлик суви бўйича жойига чиқиб ўрганилади ва бартараф этилади, ички йўллари таъмирлаш бўйича «Обод маҳалла» дастурига киритилади), масъулларга тегишли вазифалар берилди.

Шунингдек, вилоятнинг Охангарон туманидаги «Эй-вале» маҳалла фуқаролар йиғинида ҳам Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши, туман ҳокимлиги ва Президентнинг Охангарон туманидаги Халқ қабулхонаси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Дори-дармон» акциядорлик компанияси ҳамда «Соғлом авлод учун» ҳукуматга қарашли бўлмаган халқаро хайрия фонди ҳамкорлигида тадбир ўтказилди.

Тадбирда тумандаги «Эй-вале», «Ғаллақудук», «Янги ҳаёт», «Шодмалик», «Ойбулоқ», «Убайли», «Унгут», «Ўзбекистон», «Қуюн» ва «Янгиобод» маҳалла фуқаролар йиғинида яшовчи кекса, кам таъминланган ва эҳтиёжманд оила вакиллари тиббий кўриқдан ўтказилди. Кўрик давомида диспансер назоратида бўлган фуқароларга касаллиги аниқланган 186 нафар беморга «Дори-дармон» акциядорлик компанияси ва «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия фонди томонидан 17 турдаги дори-дармон ва гигиеник воситалар бепул тақдим этилди. Харақатланиш имконияти чекланган фуқаролар туман тиббиёт бирлашмаси шифокорлари томонидан ўз уйида тиббий текширувдан ўтказилди.

Ғулом ХИДИРОВ
«Mahalla»

АЖРАШИШ: МУАММО, МУЛОҶАЗА ВА ТАКЛИФ

Биринчи қисм:

Қиз бола ортиқча юкми ёки палахмон тошими?

Унинг ҳам бахтдан умидлари кўп эди. Ҳар ҳаёл сурганда ўқиган бадий китобларидаги қаҳрамонлари фазилатларини жамлаган ҳолда ўз орзусидаги қаҳрамоннинг расмини чизар, тасаввурда рангин бахтли ҳаётини яратарди.

Тақдир насиб қилган бўй, қомат экан-да, сал нимжонрок бўлиб вояга етди. Институтни битириб келиб, кишлоқ мактабда иш бошлади. Ана шунда кўшни кишлоқдан совчилар келди. Анчайин туриб қолган қизга келган совчилар ташрифидан уйдигилар қувончларини ҳам яширишолмади.

Аммо учрашувга чиққан биринчи кунда у ўз орзусидаги қаҳрамонни кўрмади... Йўқ қомати жойида. Унча-мунча йигитда бўлмаган бўй-баста бор, аммо йигитнинг ҳаракатлари, ўзини тутishi, гаплашишида аллақандай беўхшовликни сезди. Кўнгли исинмади. Уйга боргач фикрини айтиб, совчиларни қайтаринглар деди.

— Йигит киши маймундан озгина фарқ қилса бўлди, — деди акаси алоҳида суҳбатларида. — Сен ҳам энди 18-19 ёшли эмассан. Бунча ноз қилма. Худо дегин, нима бўлса ҳам йигит бола сўраб турибди. Агар шу туршишда яна бир-икки ой кечиксак, сени ё хотин қўйган, ё хотини ўлган олади. Шундоқ ҳам туриб қолганинг учун кишлоқда бош кўтаролмай қолдик. Оғзига кучи етмаганлар «олис шаҳарда ўқиганда бир айб қилгандирки, энди турмушга чиқшдан кўрқиб қолди», дейишмоқда...

Шунда унинг тўйи ўзидан кўра уйдигиларнинг юзини ёруғ қилиш учун кераклигини билди. Ота уйда ортиқчаллигини сезди. Ноилж тўйга розилик берди. Юрагининг туб-тубида турмуш ўртоғи ҳақидаги биринчи тасаввур ёлгон бўлиб қискин, дея таваллолар қилди. Худодан ўзига бахт сўради.

Ҳали тўй вақтининг ўзидаёқ йигитнинг бир қўли яхши ишласлигини сезди. «Майли, деди тақдирга тан берган қиз, — зоҳирий нуқсон ўз йўлига, қалби соғ бўлсин».

Аммо қалб соғ бўлгани билан руҳ носоғлом бўлса қийин экан. Йигит Алпомишдай бўй-савлатда бўлса ҳам, ақлий ривожланишда анча орқада қолган, кийиниш, овқатланиш каби оддий ишларни ҳам бировнинг етовисиз мустақил бажаролмасди.

Бутун сабри, тоқати фарзандининг илк ёшигача етди, холос. Қизини тиббий кўрикдан ўтказган шифокорлар унда ҳам отаси сингари руҳий кемтиклик, ривожланишдан орқада қолиш аломатлари зоҳир эканини эшитиб, кўч-кўронини йиғиштирди. Уйдигилар унашмади. Агар оиласидан ажрасмоқчи бўлса, воз кечишларини билдиришди.

Қиз тақдири ўз йўлига, кишлоқ олдида қайтиб келган қизни олиб

ўтирибди, деган гап-сўз тарқашидан ор қилишди. Маҳалла келди, оила бутунлигини сақлаш керак, деди. «Оила» марказидигилар аёлнинг оила яхлитлигини сақлашдаги бурчи ва вазифаларидан гапиришди. Имом-хатиб келди, никоҳ муқаддаслиги борасида насихат қилди. Туман хотин-қизлар қўмитаси раиси чақирди, бирор моддий ёрдам керак бўлса ажратишини айтиб, уйга борса баслигини таъкидлади...

Унутилган моҳият

Қиз чиқариш, ўғил уйлантиришдан мақсад нима? Аввало, уларнинг келгуси ҳаёти учун муносиб жуфт танлаш, оилавий сулолани соғлом ва баркамол авлод ҳисобига давом эттиришдир.

Аммо кўп ҳолларда ота-оналар томонидан ушбу воқеликка мажбурият сифатида ёндашиш, ўз бурчини имкон қадар тезроқ амалга оширишга уриниш оқибатида ўз вақтида фарзандларига муносиб жуфт танлашда шомашошарликлар вужудга келиши, оқибатда бу ҳолат ажралишгача бориб етишини кўп кузатганмиз.

Айниқса, бу борада ота-оналар томонидан қизлар тақдирига аралашши ҳолати кўп кузатилади.

Юқорида келтирилган манзарада ҳам чақалоқнинг ногирон туғилишига сабаб, уларнинг куёв нуқсони ҳақида маълумотга эга бўлишмагани эмас, оиланинг ўз қизидан вақтида кутулиш истагидир. Айнан ана шу босим туфайли оила куёвнинг тўйдан олдинги тиббий кўрик хулосаларига эътиборсиз қарашган. Жой («жойи» эмас!) чиқди-ми, текин беришга уринишган.

Бу биргина ушбу манзарадагина эмас, умуман, қизимиз 16-17 ёшга тўлгани сари оналар аллақандай ваҳимага туша бошлади. Кўзига яхши кўринган кишига қизини яширинча тавсия қилади. Қизини бозоргир қилиш учун сеп, латта-путта йиғишга тушади. Буларнинг бари қизидан вақтида, ёруғ юз билан кутулиш учун! Аммо қиз бола витринага қўйилиб сотиладиган матоҳ эмас, у ҳам инсон, мустақил фикрловчи шахс, у бировлар обрўси йўлида қурбон қилинадиган жонзот эмас, жамиятнинг онгли фуқаросидир!

Шунинг учун «Қиз бола палахмон тоши» мақолини ёктирмайман. Уни

ҳазм қилолмайман. Ҳар ким кутганига эришади, деган нақл бор. Шу нуқтаи назардан, аввало, ўзимиз танлайлик, биз киз ўстирганда, келин тушираётганда кимни хоҳлапмиз: сулоланинг эртанги давомчиларини дунёга келтирадиган, тарбиялайдиган кучли шахсними ёки турли тош ва бошқа жонсиз нарсаларга менгзалган уй хизматкориними?..

Яраштириш оилани мустаҳкам қиладими?

Яқинда «Оила» илмий-амалий талқиқот марказининг йил якунига оид ҳисоботини эшитиб қолдим. Ҳисоботда ўтган йил давомида марказ ташаббуси билан яраштирилган оилалар сони анчайин ҳайратомуз. Рақам салмоғи катталигидан ҳозир аниқ сонни келтиролмаймиз, аммо республикадаги маҳаллалар сонига бўлиб чиқсак, ҳар кун ҳар бир маҳаллада ўртача иккитадан оилага тўғри келаркан.

Бу рақамнинг реал ёки ёлғонлиги ўз йўлига, аммо «Оила» илмий-амалий талқиқот маркази яраштирувчи ташкилотми деган савол юзага келади? Тўғри, «дока рўмолни қуритиш» анчайин савобли иш. Аммо оила масаласи назарда тутилганда ҳамма — маҳалла ҳузуридаги Яраштириш комиссияси, хотин-қизлар қўмитаси, «Оила» илмий-амалий талқиқот маркази, яна бошқа бир қатор давлат ва нодавлат ташкилотлари фақатгина шу иш билан чегараланаётгани кизик ҳолат.

Ҳолбуки, оила тирик организмга киёсланса, яраштириш — даволаш жараёнидир. Суд маҳкамасида муқдат берилганлари эса реанимация. Ё бўлади ё бўлмайди... Қолаверса, оғир дард тузалгани билан асорати қолганидек, ажрим арасида айтилган турли гап-сўзлар кейинчалик ярашган тақдирда ҳам кўнгида доғ бўлиб қолади.

Шу боис оила масалаларида фақатгина яраштириш борасидаги ишлар асосий кўрсаткич бўлолмайди. Оила мустаҳкамлигини ҳали совчиликка бориш, қиз ёки келин танлаш босқичларидан оқибатда эътибор қаратиш жоиз. Қадимда бунга жула қатта эътибор қаратилган. Қуд таарифнинг етти пушти сўраб-суриштирилган. Насл-насаб, оилавий касб-қори мувофиқлиги ўрганилган.

Ҳозир эса ҳали ҳаётни тўлиқ англаб

етмаган қиз-йигитнинг бир кўришдаги хоё ҳаваси, хоҳиши ота-она учун мезон бўляпти. Агар севмагани бўлса, биринчи тавсия этилган қиз, ёки биринчи эшикни тақиллатган йигит томон ягона танлов сифатида қаратмоқда.

Фикримизча, «Оила» илмий-амалий талқиқот маркази ана шундай вазиятда ёшларни оилавий ҳаётга тайёрловчи маскан бўлиши керак. Тўғри, бу борада маълум машғулотлар олиб борилмоқда. Аммо фақатгина ФХДЁ идораларининг кистови, агар «марказ сертификати бўлмаса никоҳ қайд этилмаслиги тўғрисида»ги таҳдиди билан номигагина келиб, ўқиб ўқилмайдиган машғулотлар самара бермайди. Қолаверса, бу машғулотларда ҳам ёшлар учун стереотипга айланиб қолган тушунчалар қайта такрорланади. «Аёлнинг оиладаги саранжомлики таъминлаш вазифаси, супуриб-сидириш, қайнона ҳурматини жойига қўйиш, эркекнинг оила таъминотчиси эканлиги ва ҳ.к.»

Ҳолбуки, оилага тайёрлов дарсларини фақатгина тумандаги марказ биносидан, никоҳ учун, ҳужжат топширганлар учун эмас, балки маҳаллаларда, барча никоҳ ёшидаги йигит-қизлар учун ташкил этиш лозим. Бунда оиланинг нима эканлиги, оила қуришдан мақсад тушунтирилиши билан бирга, оила юритишнинг маънавий ва иқтисодий асослари ҳақида ҳам сабоқлар берилса яхши бўларди.

Қолаверса, машғулотларда интерактив психологик тестлар уюштирилган ҳолда, аввало, ҳар бир ёшнинг ўз ички ҳолатини аниқлаб олиш, оиладаги муҳит қиёфасини кўз олдида шакллантириш ҳамда шу оилавий муҳит ва шахсий характерга мутаносиб келадиган тахминий жуфт қиёфасини (шахсини эмас!) тавсия этиш ҳам мумкин.

Ана ўшанда кўр-қўрона жуфт танлашлар, биринчи учраган ёки сўраб келган кишилар билан қуд таутиниш орқали юзага келган турли ажралишлар олди олинган, ота-боболаримизнинг «етти ўлчаб, бир кес» тамойилига амал қилган бўлармидик.

P.S. Бугун оилаларнинг ажрасишига сабаб сифатида кўрсатилаётган хиёнат, моддий тақчиллик ва бошқа оилаларга атайин эътибор қаратмадик. Негаки, барча оилаларнинг вужудга келишида юқорида келтирилган ҳолатлар икки томоннинг бир-бирини тушунамаслиги, аввал бошдан муносиб жуфт танланмаганлиги, ёшларнинг оилавий ҳаёт ҳақида етарли билимларга эга эмаслиги деб ҳисоблаганимиз боис ҳам, аввало, ажралишларнинг туб илдиз, сабабларини очигина ҳаракат қилдик.

Ақбар РУСТАМОВ
«Mahalla»

Ўзбекистонда учта банк исломий молиялашни жорий қилишга ўтди.

2020 ЙИЛДА БОҒЧАГА ҚАМРОВ 60 ФОИЗГА ОРТАДИ

Мамлакатимизда мактабгача таълим тизимини ривожлантиришга катта эътибор берилмоқда. Натижада мактабгача таълим муассасаларининг сони йилдан-йилга ошиб, болалар қамрови ортиб бормоқда.

Куни кеча Президентимизнинг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида ҳам болаларни мактабгача таълимга қамраб олиш даражасини ошириш, бу борада давлат-хусусий шериклик асосида янги боғчаларни куриш бўйича аниқ вазифалар белгиланди.

«Мактабгача таълим ва тарбия тўғрисида»ги қонун Мурожаатномада белгиланган вазифалар ижросида ҳукукий асос бўлади.

Мурожаатномадаги вазифалар қандай бажарилади?

— Мурожаатномада белгиланган вазифалар ижроси бўйича аниқ чоралар белгиланган, — дейди Мактабгача таълим вазирлиги ахборот

2020 йилда 80,8 фоизга етказиш лозимлиги таъкидланди.

Бу ниманинг ҳисобидан амалга ошади? Аввало, 2020 йил Инвестиция дастури доирасида 19 та янги МТТ қурилади, 399 таси реконструкция қилинади. Шунингдек, қўшимча 22,5 мингта янги ўринлар яратилиши ҳисобига қамров 0,8 фоизга ортади. 2000 та оилавий, 420 та давлат-хусусий шериклик асосида нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари ташкил этилиши ҳам қамровни 3,6 фоизга оширади.

Мамлакат тарихида илк бора жорий этилаётган 6 ёшли болаларни мактабга тайёрлаш тизими учун бюджетдан 130 миллиард сўм ажратилиб, жараёнда хусусий мактабгача таълим муассасалари ҳам иштирок этиши кўзда тутилган.

бўлган талабни қондиришга хизмат қилади.

Шунингдек, мактабгача таълимнинг муқобил шакллари — енгил конструкцияли, «Ақлвой» мобиль МТТ, денгиз контейнерлар негизда модулли МТТ, уй шароитидаги турли ёшдаги плей-гуруҳлар ташкил этилади.

Коррупцияга қарши кескин курашилади

Мурожаатномада коррупцияга қарши кескин курашиш бўйича ҳам алоҳида вазифалар белги-

таълим ташкилотларида педагогик фаолият билан шугулланиши таъкидланди.

Шу билан бирга, қонунда илгари ўзининг айбли ҳаракатлари сабабли меҳнат шартномаси тугатилган фуқаролар мактабгача таълим ва тарбия тизими органлари ва ташкилотларининг раҳбарлик лавозимларига тайинланмади. Шунингдек, қўлланилган жазо чорасидан, судланганлиги ҳолати тугатилганлигидан ёки олиб ташланганидан ҳамда ўзига нисбатан амнистия ёки афв этиш акти қўлланилгандан катти назар, қасддан содир этилган жиноятлар учун илгари ҳукм қилинган шахслар ҳам бундай лавозимларга тавсия этилмайди.

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Рўйхатдан ўтган яқка тартибдаги тadbиркорлар нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари шаклида фаолият юритиш учун ҳокимиятдан рухсат олиши керак. Бундай ҳужжатга эга бўлган оилавий нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари шаклида хизматлар кўрсатиш мумкин. Уларда мактабгача ёшдаги 25 нафар болани ўқитиш ва тарбиялаш белгиланган.

Қабул тартиби ўзгардим?

Давлат кўп тармокди ихтисослаштирилган мактабгача таълим ташкилотларига ва қўшма турдаги давлат мактабгача таълим ташкилотларидаги ривожланишида жисмоний ёки руҳий нуқсонлари бўлган болалар учун мўлжалланган гуруҳларга болаларни қабул қилиш Қорақалпоғистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, вилоятлар мактабгача таълим бошқармалари ва Тошкент шаҳар Мактабгача таълим бош бошқармаси ҳузуридаги тиббий-руҳий-педагогик комиссия хулосаси асосида, боланинг қонуний вакиллари розилиги билан амалга оширилади.

Қонунда мактабгача таълим ташкилотлари гуруҳларини тўлдириш ҳақида ҳам сўз бора-

ди. Унда боғча гуруҳларининг ёшга доир тоифалари келтирилган ва «илк ривожланиш гуруҳи (бир ёшдан уч ёшгача)» деган тоифа қайд этилган.

Айни шу жиҳат фуқароларни жалғитиб, «болаларни ҳамма боғчаларга бир ёшдан бошлаб бериш мумкин экан» деган нотўғри талқинларни юзга келтирмоқда. Аслида қонуннинг 33-моддасида «Умумий турдаги давлат мактабгача таълим ташкилотларига болаларни қабул қилиш Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади» дейилган.

Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 13 майдаги 391-сонли қарори билан тасдиқланган низомнинг 35-бандида эса дав-

лат мактабгача таълим ташкилотларига 3 ёшдан 7 ёшгача бўлган болалар қабул қилиниши белгиланган. Демак, давлат боғчаларига болаларни қабул қилиш ёши куйи чегараси 3 ёшлигича қолмоқда. Хусусий боғчаларга болаларни қабул қилиш ва улардан чиқариш эса нодавлат мактабгача таълим

ташкilotининг устави билан тартибга солинади. Бунда нодавлат мактабгача таълим муассасаси уставида назарда тутилган бўлса ва давлат томонидан қўйилган маълум талабларга жавоб берса, болаларни ҳатто 1 ёшга тўлмаган бўлса ҳам хусусий боғчалар қабул қилиши мумкин.

Мактабгача ёш бола шахсининг жисмоний психологик ва ижтимоий жиҳатдан шаклланишининг асосий давридир. Шу боис Қонуннинг 32-моддасида бу давр гўдаклик (туғилганидан бир ёшгача), илк болалик (бир ёшдан уч ёшгача), кичик мактабгача ёш (уч ёшдан тўрт ёшгача), ўрта мактабгача ёш (тўрт ёшдан беш ёшгача), катта мактабгача ёш (беш ёшдан 7 ёшгача) этиб белгиланган.

Яна бир муҳим фактни айтиб ўтамиз. Электрон навбат жорий этилгунга қадар ота-оналар 2-3 йиллаб навбат кутишган ва маълумотлар ҳеч қимга ошқор этилмади. Электрон навбат жорий этилгандан сўнг навбатлар тўғрисидаги маълумотлар ошқора қўринишга ўтди.

Хайрулло
АБДУРАҲМОНОВ
«Mahalla»

«ШУНИНГДЕК, МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМНИНГ МУҚОБИЛ ШАКЛЛАРИ — ЕНГИЛ КОНСТРУКЦИЯЛИ, «АҚЛВОЙ» МОБИЛЬ МТТ, ДЕНГИЗ КОНТЕЙНЕРЛАР НЕГИЗИДА МОДУЛЛИ МТТ, УЙ ШАРОИТИДАГИ ТУРЛИ ЁШДАГИ ПЛЕЙ-ГУРУҲЛАР ТАШКИЛ ЭТИЛАДИ.

хизмати раҳбари Дилафруз Икромов. — Ўтган йили 5 минг 722 давлат, хусусий, оилавий болалар боғчаси иш бошлагани натижасида қамров 38 фоиздан 52 фоизга кўтарилди. Мурожаатномада 2020 йилда бу кўрсаткични 60 фоизга,

Давлат мактабгача таълим ташкилотларини ташкил этиш мақсадида республика бўйича 25 тадан кам бўлмаган объектларни, собиқ МТТ биноларини вазирлик ихтиёрига қайтарилши ҳам жойларда МТТларга

ланди. Жумладан, бунда аҳолининг барча қатлами, энг яхши мутахассислар жалб қилинмас экан, жамиятимизнинг барча аъзолари, таъбир жоиз бўлса, «ҳалоллик вакцинаси» билан эмланмас экан, ўз олдимишга қўйган юксак марраларга эриша олмайдим, деди Президент.

Мактабгача таълим вазирлиги ҳам бу борада зарур вазифаларни белгилаб олди. Жумладан, Ўзбекистон Республикасининг «Мактабгача таълим ва тарбия тўғрисида»ги қонунининг 44-моддасига кўра, муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган, педагогик фаолиятни амалга оширишга тўққинлик қиладиган касалликлари ёки жисмоний нуқсонли бўлган, шунингдек, қасддан жиноят содир этганлиги учун илгари ҳукм қилинган шахслар мактабгача

Жаҳон банки:

2020 йилда Ўзбекистон иқтисодиётининг шиддатли ўсиши кутилмоқда

Жорий йил январь ойида Жаҳон банки томонидан эълон қилинган ҳисоботлар («Global Economic Prospects: Slow Growth, Policy Challenges», January 2020)га кўра 2019 йилда мамлакатимиз иқтисодиёти Шарқий Европа ва Марказий Осиё мамлакатлари орасида деярли энг юқори суръатларда ўсган. Ҳисобот муаллифларининг таъкидлашича, мазкур тенденция 2020 йилда ҳам сақланиб қолади. Бу даврда иқтисодиётимиз 5.7 фоизга ўсиб минтақадаги энг баланд кўрсаткични ташкил қилади. Мамлакатдаги сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ислохотларнинг давом этиши натижасида 2021-2022 йилларда ўсиш суръати 6 фоиздан ҳам ошиши мумкин.

Юқоридаги кўрсаткичлар Ўзбекистон ўз олдига қўйган асл мақсадлардан пастроқ ҳисобланса-да, авваллари Жаҳон банки каби мавқели халқаро ташкилотлар иқтисодий аҳволимизга салбий баҳо бериб келгани сир эмас. Хўш, бу сафар нима ўзгарди? Халқаро молиявий институтлар Ўзбекистон иқтисодиёти ва олиб борилаётган ислохотларга бу қадар ишонч билдиришининг сабаби нимада? Мавзу юзасидан мамлакатимиз Банк-молия академияси кафедра мудири, иқтисод фанлари номзоди **Фозил Додиев**га мурожаат қилдик.

«Захирадаги» имкониятлар

— Дарҳақиқат, Жаҳон банки томонидан эълон қилинган

ҳисоботларда нафақат Ўзбекистон, балки бутун Марказий Осиё мамлакатлари иқтисодиётининг жадал ўсиши башорат қилинган, — дейди **Ф.Додиев**. — Ўзбекистон эса булар орасида энг юқори суръатларда тараққий этиши кутилмоқда. Юқоридаги илмий таҳминларга бугун мамлакатимиз иқтисодиёти соҳаларида таркибий ислохотларни амалга оширишга қўйилган сабаб ҳисобланади. Бундан ташқари, кейинги йилларда юртимизда аввал фойдаланилмаган, «захирадаги» имкониятлар — туризм, илмий сигими юқори бўлган ишлаб чиқариш, қурилиш, коммунал соҳа, энергетика ва ҳоказоларга алоҳида эътибор берилаётгани, ишлаб чиқариш ва бошқарувга рақамли

технологияларнинг жалб қилинаётгани, солиқ сиёсати, суд-ҳуқуқ тизими ва сўз эркинлиги соҳасидаги енгиликлар сабаб инвестицион муҳитнинг яхшиланиши ислохотларга ишончини оширмоқда. Бунда дастлабки босқичларда янгидан ташкил қилинаётган — «захирадаги» соҳалар ва хорижий инвестициялар локатив бўлиши кутиляпти. Бизнес муҳитини яхшилаш борасида таркибий ислохотларни муваффақиятли амалга ошириш, давлат қарзларининг барқарорлигини таъминлаш ва рақобатни кучайтириш мақсадида давлат корхоналарини таркибий қайта қуриш каби омиллар ҳам ҳисобга олинган.

Дунё иқтисодиёти ҳам тезлашади

Ҳисобот муаллифларига кўра, 2020 йилда глобал иқтисодиётнинг ўсиши ҳам аввалги йилларга нисбатан тезлашиб, 2,5 фоизга етади. Хусусан, ривожланган давлатлар гуруҳида ўсиш даражаси 1,4 фоизгача пасайиши ва ривожланаётган мамлакатларда эса 4,1 фоизгача кўтарилиши мумкин. Бироқ бу барча ривожланаётган давлатлар учун ҳам бир хилда бўлмайди. Уларнинг учдан бир қисмида, экспорт ва инвести-

ция кўрсаткичлари камайиши сабабли ўсиш суръатларининг пасайиши кутилмоқда.

Минтақамиз тўғрисида иқтисодий «башоратлар» қандай?

Жаҳон банки минтақамиз — Марказий Осиё мамлакатлари иқтисодиёти, асосан, Ўзбекистон ва Қозоғистон ҳисобига барқарор ўсиб боришини башорат қилмоқда. Олиб борилаётган ислохотлар натижасида банк 2019 йил июнь ойида эълон қилинган прогнозларини қайта қўриб чиқишга мажбур бўлди. Хусусан, Ўзбекистон ва Қозоғистон бўйича бу кўрсаткичлар кўтарилди. Аммо Қирғизистон ва Тожикистоннинг кўрсаткичлари пасайди. Бу жараёнда банк минтақа давлатларида сиёсий ноаниқликлар мавжудлигини ҳам ҳисобга олган. Мисол учун, йирик савдо ҳамкорларимизнинг ўсиш суръатларининг пасайиши кутилаётгани бизнинг кўрсаткичларга ҳам салбий таъсир ўтказди. Хусусан, Хитой иқтисодиётининг ўсиш суръатлари тобора секинлашмоқда, Россияда эса паст даражада сақланиб турибди. Мазкур ҳолат юқоридаги давлатлардаги харид қобилиятини пасайтириб, юртимизга валюта кириб келишини сусайтиради.

Аммо йирик савдо ҳамкорларимиздан бири бўлмиш Туркияда эса аксинча, ўсиш суръатларининг тикланиши ва 2021 йилга бориб 4 фоизгача етиши кутилмоқда. Бу ўринда Хитой, Россия ва Туркия Марказий Осиё минтақасидан ташқарида жойлашган давлатлар ўртасида Ўзбекистон товарларининг энг йирик «истеъмолчилари» санолигини айтиб ўтиш лозим. Охириги 3 йиллик ҳисоботларга кўра, республика экспортининг умумий ҳажмида мазкур 3 та давлатнинг улуши 36 фоиздан 46 фоизгача бориб етади.

ДАРВОҚЕ...

КОРОНАВИРУС ХАЛҚАРО БОЗОРГА ТАЪСИР ЎТКАЗМОҚДА
Коронавирус тўғрисида Хитойда нефтга бўлган эҳтиёж 20 фоизга пасайиши баробарида дунё биржаларида беқарорлик вужудга келиб, «Brent» нефти нархи 55 долларга арзонлашди.

Хавфлар нимадан иборат?

Жаҳон банкининг хулосаларига кўра ҳам, яқин йилларда савдо ҳамкорларимизнинг вазияти иқтисодий ўсишимиз учун асосий хавф саналади. Хусусан, ҳамкорларимиздаги геосиёсий беқарорлик, иқтисодий сиёсатдаги ноаниқликлар, молиявий бозорларнинг тартибсиз ривожланишини олдиндан башорат қилиш мумкин.

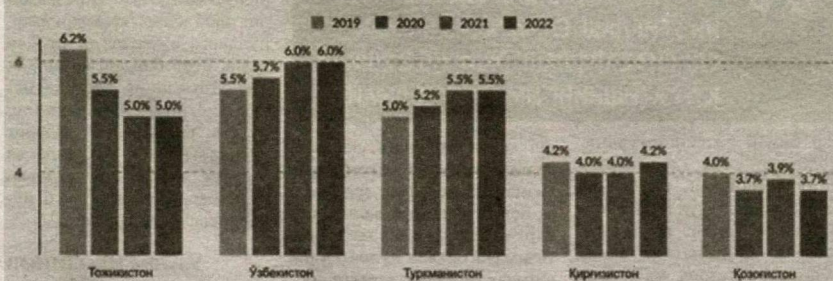
Жумладан, Хитой иқтисодиёти ўсишининг секинлашиши Марказий Осиё давлатлари иқтисодиётига бевосита салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Мисол учун, ушбу мамлакатта экспорт ҳажмининг камайиши ёки экспорт қилинадиган товар ва хомашё нархларининг пасайиши иқтисодиётимизга зарар келтиради. Айниқса, Хитойга энергия манбалари экспорт қилувчи мамлакатлар учун бунинг таъсири кўпроқ бўлиши аниқ.

Россиядаги сиёсий вазият тўғрисида қўшимча санкцияларнинг жорий қилиниши, Россия ва Қозоғистонда аҳоли даромадларининг пасайиши хавфи эса ушбу давлатдан юбориладиган пул ўтказмаларининг камайишига олиб келади.

Шунга қарамай, Жаҳон банки сингари мавқели халқаро ташкилотнинг Ўзбекистон иқтисоди тўғрисидаги ижобий хулосалари юртимизга инвестициялар оқимининг кўпайишига сабаб бўлиши ҳам турган гап.

Улуғбек ИБОДИНОВ
«Mahalla»

Жаҳон банки ҳисоботларига кўра Марказий Осиё давлатларида реал ЯИМнинг ўсиш прогнозлари

ФХДЁ соҳасида жавобгарлик ҳолатлари кенгайтирилди.

Жорий йил 20 январь кунни юртимизда Марказий Осиёдаги биринчи ва ҳозирча ягона криптовалюта — интернет пуллар биржаси фаолиятини бошлади. Бу барча — сўм, доллар, евро, рубль ва ҳоказо миллий валюталарнинг ўринини боса оладиган, нафақат Ўзбекистон, балки бутун дунё учун ҳам нисбатан янги «умумжаҳон валютаси» кўмағида сайёрамизнинг исталган қисмидаги интернет дўконлардан товарларни харид қилиш имконини беради. Мазкур биржанинг шахсий компьютер, қўл телефонига ўрнатилган электрон иловаси кўмағида барча пулларни қийинчиликларсиз электрон пулга айлантириш мумкин. Шу ўринда криптовалюта биржалари жаҳон иқтисодиётини шиддатли ўзгаришга, янада глобал тус олишига сабаб бўлаётган рақамли иқтисодиёт одимларидан бири эканини таъкидлаш керак. Зеро, бугун ахборот технологияларининг ривожланиши барча минтақалардаги ишлаб чиқарувчи ва истеъмолчиларнинг ўртақашларсиз, бевосита муносабатини, олди-сотдисини йўлга қўйишга имкон бермоқда.

Дунё ўзгаряпти, ривожланишни истасак, у билан бирга қадам ташлашимиз керак

Мазкур шароитда ривожланиш, рақобатбардош бўлишнинг ягона йўли замон билан тенгма-тенг қадам ташлаш, рақамли технологияларни миллий иқтисодимизга кенг жорий этиш ҳисобланади. Шу боис Президентимиз Шавкат Мирзиёев жорий йилни «Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили» деб эълон қилди. Жумладан, рақамли иқтисодиётни шакллантириш келгуси 5 йилдаги энг устувор вазифалардан бири эканини таъкидлади. Хўш, рақамли иқтисодиёт ўзи нима? Унинг оддий иқтисодиётдан фарқи қандай? Мавзу юзасидан Алдия вазирлиги масъул ходими Шахноза Соатова билан суҳбатлашдик.

Янги имкониятлар вужудга келади

— Рақамли иқтисодиёт бу иқтисодий, ижтимоий ва маданий алоқаларни рақамли технологияларни қўллаш асосида амалга ошириш тизими ҳисобланади, — дейди Ш.Соатова. — Баъзида у интернет иқтисодиёти, янги иқтисодиёт ёки веб-иқтисодиёт деган терминлар билан ҳам

ифодаланади. 2016 йилда Жаҳон банки дунёдаги рақамли иқтисодиётнинг аҳволи ҳақида ilk маъруза эълон қилди. Унга кўра яқин келажакда, ахборот технологияларининг иқтисодий, сиёсий, ижтимоий ва маънавий ҳаётга янада кўпроқ кириб келиши оқибатида рақамли иқтисодиёт молиявий оламда етакчи ўрин эгаллаш тахмин қилинмоқда. Ўз-ўзидан тушунарлики, бу ўзгаришларни вақтида жорий қила олмаган давлатлар сайёрамизда кечаётган шиддатли молиявий жараёнлардан четда қолади.

Ўзбекистонда рақамли иқтисодиёт кай даражада ривожланган?

Рақамли иқтисодиёт, бу — нолдан бошлаб яратилиши лозим бўлган қандайдир бошқача иқтисодиёт эмас. Бу янги технологиялар, платформалар ва бизнес моделлари яратиш ва уларни қўлдан олиш ҳаётга жорий этиш орқали мавжуд иқтисодиётни янгича тизимга кўчириш дегандир. Бу кўри-нишдаги молиявий олам юқори даражада автоматлаштирилганлиги, электрон ҳужжат алмашинуви, бухгалтерлик ва бошқарув тизимларининг электрон интеграциялашуви, маълумотлар электрон базалари, CRM (мижозлар билан ўзаро муносабат тизими) мавжудлиги, корпоратив тармок-

товар ва хизматларнинг жаҳон бозорига чиқиш имкониятлари катталиги, фидбек (истеъмолчи фикри)ни тез олиш ҳисобига товар ва хизматларни жадал такомиллаштириш имконининг мавжудлиги унинг қўлайликлари билан ҳисобланади.

Айтайлик, истеъмолчига пайабзал керак. Уни бозорга тушиб ўзи бевосита танласа ва нақд пулга сотиб олса, бу анъанавий иқтисоддир. Интернетдаги бирон савдо боти орқали ўзига маъқул товарни танлаб, товар эгасига пулни электрон тўлов тизими орқали

тўлаши ва товарни етказиб бериш хизмати орқали олиш — рақамли иқтисодиёт дейилади. Бу масалани энг содда маънавий мисол орқали тушунтиришди. Аслида ҳаммамиз аллақачон рақамли иқтисодиёт ичидамиз, унинг қўлайликлари билан фойдаланамиз. Масалан, ойлик

ўтказмаларининг амалга оширилиши ва ҳоказолар рақамли иқтисодиётнинг ҳаётда ақс этиши ҳисобланади.

Бу жараён жадаллашиб бормоқда. Эндиги масала ўртача ва йирик иқтисодий битимлар ва молиявий операцияларни рақамли технологиялар орқали амалга оширишни ривожлантиришдан иборат.

Коррупцияга қарши самарали восита

Рақамли иқтисодиёт инсонларнинг турмуш даражасини сезиларли даражада ошириши, коррупция ва «қора иқтисодиёт»нинг асосий қушандаси экани билан аҳамиятлидир. Чунки бунда ҳар қандай молиявий хатти-ҳаракатлар электрон хотирада муҳрланади. Керак пайтда маълумотлар тезда кўриб чиқиши мумкин. Шунингдек, махсус дастурлар пулли операцияларни қасдан ёки билмасдан нақонуний, нотўғри амалга оширишга йўл қўймайди.

Бундай шароитда бирон маълумотни яшириш, яширин битимлар тузиш, у ёки бу

ДАРВОҚЕ...

ЯГОНА ИНТЕРАКТИВ ДАВЛАТ ХИЗМАТЛАРИ ПОРТАЛИДАН ФОЙДАЛАНУВЧИЛАР СЕНИ ОРТИБ БОРМОҚДА

Статистик маълумотларга кўра, ягона интерактив давлат хизматлари порталининг такомиллаштирилиши ва оптималлаштирилган интерактив давлат хизматларини жорий этилиши самарадорлигини ошириб бормоқда. Хусусан, ўтган йили 2018 йилга нисбатан ЯИДХП фойдаланувчилари сени 2 баробар кўпайди. Тизим орқали амалга оширилган электрон тўловлар сени 5 баробардан кўпроққа ошди. Портал орқали тўланган давлат божлари, йиғимлар ва бошқа тўловларнинг умумий суммаси 13 баробар ортди.

Бу ўринда 2019 йилда жорий этилган давлат хизматлари турлари ҳам кўпайиб борганини таъкидлаш керак. Жумладан, янги хизматлар «Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқни рўйхатдан ўтказиш» (560 минг мурожаат кўриб чиқилди), «Кадастр паспортини рўйхатдан ўтказиш» (5 мингдан ортиқ мурожаат кўриб чиқилди), «Ҳисобланган иш ҳақи тўғрисида маълумот» (20 мингдан ортиқ мурожаат кўриб чиқилди) «Қурилиш-монтаж ишларини бошлаш тўғрисида хабарнома» (қарийб 8 минг мурожаат кўриб чиқилди)ни тақдим этиш амалиёти жорий этилгани мурожаатлар сонининг кўпайишига сабаб бўлмоқда.

Электрон ҳукумат ва рақамли иқтисодиёт лойиҳаларини бошқариш маркази матбуот хизмати.

КОМПЬЮТЕР ҲАММАСИНИ НАМОЁН ҚИЛИБ ҚЎЯДИ. НАТИЖАДА «НОҚОНУНИЙ ПУЛЛАРНИ» ЮВИШ, МАБЛАҒЛАРНИ ЎҒИРЛАШ, САМАРАСИЗ ВА МАҚСАДСИЗ САРФЛАШ, ОШИРИБ Ё ЯШИРИБ КЎРСАТИШНИНГ ИМКОНИ ҚОЛМАЙДИ.

лар билан ажралиб туради. Тўловлар учун харажатларнинг камайиши, (масалан, банкка бориш учун йўлқира ва бошқа ресурслар тежаллади), товарлар ва хизматлар ҳақида кўпроқ ва тезроқ маълумот олиниши, рақамли дунёдаги

иш ҳақларимизнинг пластик карталарга тушиши, коммунал хизматлар, телефон, интернет ва бошқа махсулот ва хизматларга масофавий электрон тизимлар орқали тўлов қилишимиз, картадан картага пул

фаолият ҳақидаги ахборотларни яширишнинг иложи йўқ. Компьютер ҳаммасини намоён қилиб қўяди. Натигада «ноқонуний пулларни» ювиш, маблағларни ўғирлаш, самарасиз ва мақсадсиз сарфлаш, ошириб ё яшириб кўрсатишнинг имкони қолмайди. Бу эса иқтисодиётга легал маблағлар оқимини оширади, солиқлар ўз вақтида ва тўғри тўланади, бюджет тақсмоти очик бўлади, ижтимоий соҳага йўналтирилган маблағлар ўғирланмайди, мактаблар, касалхоналар, йўлларга ажратилган пуллар тўлиқ етиб боради ва ҳоказо. Давлатимизнинг рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йўлини танлаганилиги ахборот технологиялари соҳасида ва умуман, электрон ҳужжатлар айланиши соҳасида янги йўналишлар очиб беради.

Улуғбек ИБОДИНОВ
«Mahalla»

Ўзбекистоннинг Инсон тараққиёти индексида юқорилашига мустаҳкам ишонч бор

Инсон тараққиёти индекси нима ва у қандай мезонларга асосланади? Бу соҳада мамлакатимиз қандай баҳога эга бўлмоқда ҳамда мазкур рейтингдаги кўрсаткичларни ошириш йўлида қандай ишлар бошланган? Айтиш жоизки, «инсон тараққиёти» тушунчасига олдин кўп дуч келмаганимиз учун уни бир тарафлама англашимиз мумкин. Зеро, ушбу мезон бўйича яхши кўрсаткичга эга бўлиш том маънода мамлакатнинг ҳар томонлама ривожланганлигидан далолат беради.

МАЗЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Инсон тараққиёти концепциясининг вужудга келишига ҳинд иқтисодчиси, Нобель мукофоти лауреати Амартья Кумар Сен ва покистонлик машҳур иқтисодчи Махбуб ул-Ҳақ катта ҳисса қўшишган. Бир неча ўн йил давомида концепция нафақат назария, балки жамият ривожланишининг комплекс моделига айланди.

БМТ Тараққиёт дастури доирасида давлатлар бўйича инсон тараққиёти индексини ҳисоблаш ва уларнинг рейтингини 1990 йилдан йўлга қўйилган. 2010 йилдан бошлаб БМТ Тараққиёт дастури ҳисоботларида инсон тараққиёти индексини ҳисоблаш методологиясига ҳам бирмунча ўзгаришлар киритилди. Бундан ташқари, 2011 йилдан бери мазкур рейтингда иштирок этиб келаётган мамлакатлар сони ҳам муайян миқдорда бўлиб келмоқда: 186 тадан 189 тага.

Гапнинг индаллосини айтадиган бўлсак, БМТ Тараққиёт дастурининг ўтган йил декабрь ойида эълон қилинган ҳисоботида Ўзбекистон ушбу индекс рейтингига 108-ўринни эгаллади. Бу нимани англатади? 189 та давлат ичида бу кўрсаткич мактанари эмас, албатта. Табиийки, биздан юқорида анча поғоналар бор ва улардан аста-секин кўтарилиш керак. Бу борада давлатимиз томонидан тегишли чора-тадбирларни амалга оширишга жиддий эътибор қаратилмоқда. Хусусан, «Ўзбекистон Республикасини 2030 йилга қадар ижтимоий-иқтисодий комплекс ривожлантириш концепцияси» лойиҳасида мамлакат Инсон камолоти (тараққиёти) индекси рейтингини 40-ўринга кўтариш прогноз қилинаётир. Бу дегани, яқин 10 йилда юртимиз мазкур рейтингда 108-ўриндан 40-ўринга, яъни 68 поғонага кўтарилиши керак.

Умуман олганда, Инсон тараққиёти индекси (ИТИ) рейтингига юқорилаш нима учун зарур ва у жамиятда ижтимоий тенгсизликни бартараф этишда муҳим кўрсаткич ҳисобланадими? Ушбу рейтингда 40-ўринга кўтарилиш учун қандай натижаларга эришиш ва дунёнинг қайси давлатлари каторидан ўрин олиш лозим? Охириги йилларда Ўзбекистон мазкур рейтингда неча поғона кўтарилди?

Мазкур индекснинг аҳамияти

— Инсон тараққиёти концепциясига кўра, жамият ривожланиши марказида фақатгина оддий иқтисодий кўрсаткичлар эмас, балки, аввало, инсон туриши керак, — дейди иқтисод фанлари номзоди, доцент **Анвар Исламов**. — Тараққиётнинг тивовард мақсади ва самарасининг бош мезони — одамларнинг имкониятларини кенайтириш, уларнинг

табиий, жамиятда умумэтироф этилган қадриятларга мос келадиган маънавий ва моддий эҳтиёжларини сифатлироқ қондириш, янада юқори турмуш даражасига эришиш демакдир.

Иқтисодий ривожланиш суъратларини таҳлил қилишда статистика кўрсаткичлари ҳолис бўлиб, уларни қиёслаш мумкин. Аммо «инсон тараққиёти» муваффақиятини қандай баҳолаша бўлади? Гап шундаки, турли жамиятлар, миллатлар ва халқларнинг дунёқараши, маданияти, қадриятлари турлича бўлса-да, барча жойда «турмушнинг юқори даражаси» деганда умумий қарашлар ўхшаш бўлади. У саломатлик ва узок умр кўриш, моддий фаровонлик, таълим даражаси, меҳнатдан маънавий қониқиш, хавфсизлик, маданий ҳордик каби тушунчаларни қамраб олади. Инсон тараққиёти концепциясини дунё микёсида

(таълим олиш давомийлиги) ҳамда муносиб ва фаровон ҳаёт кечириш даражаси (аҳоли жон бошига ялпи миллий даромад) бўйича баҳоланади.

Бундан ташқари, муайян мамлакатда инсон тараққиёти даражасини ўлчашда ва давлатлараро таққослашда «Тенгсизликни ҳисобга олган ҳолда инсон тараққиёти индекси» (Inequality-adjusted Human Development Index — IHDI), «Гендер ривожланиши индекси» (Gender Development Index — GDI) ҳамда «Гендер тенгсизлиги индекси» (Gender Inequality Index — GII) каби кўрсаткичлар ҳам қўлланилади.

10 йилда эришиш керак бўлган натижалар

Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий комплекс ривожлантириш концепцияси лойиҳасида прогноз қилинганидек, 2030

мазкур рейтингда 35-ўриндан 45-ўрингача жой олган мамлакатлар эришган натижаларга қараб буни тахмин қилиш мумкин.

Шундан келиб чиққан ҳолда айтадиган бўлсак, мазкур мақсадга эришиш учун яқин 10 йил ичида Ўзбекистонда ўртача умр давомийлиги камида 3,5 йилга узайиши (71,6 ёшдан 75 ёшгача) ҳамда аҳоли жон бошига ҳисобланган ялпи миллий даромад миқдори ҳам камида 4 баробарга ошиши керак.

Ўтган йилларда Ўзбекистон рейтингда 7 поғона кўтарилди

Инсон тараққиёти индексининг ўсиши бўйича 2011-2018 йилларда Марказий Осиё мамлакатлари муайян ютуқларга эришди. Лекин ушбу индекснинг минтақа давлатларида ўсиш суърати ҳар хил бўлди. Хусусан, мазкур даврда инсон тараққиёти индекси Ўзбекистонда 11 фоиз, Қозғистонда 9,7 фоиз, Қирғизистонда 9,6 фоиз, Тожикистонда 8,1 фоиз, Туркменистонда эса 3,5 фоиз ўсди.

Ушбу индекснинг дунё давлатлари бўйича рейтингига «кўтарилиш» борасида ҳам Марказий Осиё мамлакатларининг ютуқлари турлича. Жумладан, 2011 йилдан бери Қозғистон 18 поғона, Ўзбекистон — 7 поғона, Қирғизистон — 4 поғона кўтарилган бўлса, Туркменистон аксинча ушбу рейтингда 6 поғона, Тожикистон эса — 2 поғона пастлаган.

« ХУСУСАН, МАЗКУР ДАВРДА ИНСОН ТАРАҚҚИЁТИ ИНДЕКСИ ЎЗБЕКИСТОНДА 11 ФОИЗ, ҚОЗОҒИСТОНДА 9,7 ФОИЗ, ҚИРҒИЗИСТОНДА 9,6 ФОИЗ, ТОЖИКИСТОНДА 8,1 ФОИЗ, ТУРКМЕНИСТОНДА ЭСА АТИГИ 3,5 ФОИЗ ЎСДИ.

қўллашнинг бутун даври давомида муайян мамлакатдаги инсон тараққиёти даражасини ифодаловчи ва уларни бошқа давлатлардаги ҳолат билан таққослашга имкон берувчи кўрсаткичлар ишлаб чиқилган. Асосий кўрсаткич сифатида «Инсон тараққиёти индекси» (Human Development Index — HDI) қабул қилинган. У йўғма индекс бўлиб, мамлакат ютуқларининг ўртача даражаси уч йўғналиш: саломатлик ва узок умр кўриш (умр давомийлиги), таълим сифати ва даражаси

йилга қадар мазкур рейтингда 40-ўринни эгаллаш кўзда тутилган. Яъни инсон тараққиётининг жуда юқори кўрсаткичига эга давлатлар каторидан ўрин олиш мўлжалланмоқда. Инсон тараққиёти индекси йўғма кўрсаткич бўлиб, ўзида одамлар яшаш даражасининг учта таркибий қисмини (умр давомийлиги, таълим сифати ва фаровонлик даражаси) қамраб олгани сабабли айнан қайси кўрсаткич бўйича қандай натижага эришиш кераклигини башорат қилиш қийин. Аммо

Хулоса ўрнида

Мамлакатимизнинг энг катта бойлиги — инсонлар ҳисобланади. Шу боис давлатимиз томонидан амалга оширилаётган барча илоҳотлар замирида аҳолининг яшаш даражасини юксалтириш, ҳар бир юрдошимизнинг бахтли ҳаёт кечиришини таъминлаш мақсади ётибди. Шу маънода Ўзбекистонда кейинги йилларда юз бераётган ижтимоий-иқтисодий соҳадаги ўзгаришлар инсон манфаатларига хизмат қилмоқда. Аммо олдинда қилинажак ишлар бир дунё. Давлатимиз раҳбари яқин келажак учун белгилаб бераётган катор муҳим чора-тадбирларнинг муваффақиятли амалга оширилиши мамлакатимизнинг Инсон тараққиёти индексида қўзланган поғонага кўтарилишни кафолатлайди. Юртимизда амалга оширилаётган илоҳотлар шиддати эса ушбу оғрумизнинг ҳақиқатга айланишига бизни ишонтирмоқда.

Тўлқин ШЕРНАЕВ
«Mahalla»

Қашқадарёда 26 йил аввал қуриган қудук газ бера бошлади.

Дронлар инсон юмушини осонлаштирмакда

Дунёда учувчисиз бошқариладиган қурилма — дронлар хизматидан фойдаланиш бугун анча оммалашган. Дронлардан фақатгина шоулар ўтказиш учун эмас, балки туризм, тиббиёт, ўт ўчириш, ҳарбий, ҳуқуқ-тартибот, кончилик соҳаларида ҳам фойдаланиш ўз самарасини кўрсатмоқда. Замонавий технологик янгиликнинг имкониятлари одамларнинг уларга бўлган талабини тобора оширяпти.

Масалан, илгари юқори пландан туриб тасвирга тушириш, кидирув ишлари ва шу каби жараёнлар учун анчагина вақт, ҳаражати талаб этадиган самолёт ёки вертолёт жалб қилинган бўлса, эндиликда бу вазифани дронлар ёрдамида муаммосиз уддалаш мумкин. Бундан ташқари, айти турдаги қурилмалар йилдан-йилга тақомиллаштирилиб, уларнинг бажарадиган вазифалари, қўлланиш доираси янада кенгайиб борапти. Дронлар туфайли вақт ва маблағ тежалаётгани исботланмоқда. Маълумотларга кўра, дунёдаги айрим давлатларда 2020 йилдан бошлаб кишлоқ хўжалиги юмшларининг 40 фоизи дронлар орқали бажарилиши режалаштирилган. Юртимизда ҳам айнан кишлоқ хўжалиги соҳасида дронлардан фойдаланиш йўлга қўйилмоқда.

Хўш, учувчисиз бошқариладиган қурилмалардан фойдаланиш мамлакатимизда қай тартибда йўлга қўйилмоқда?

ДАРВОҚЕ...

Дунёда кишлоқ хўжалиги учувчисиз учиш аппаратлари учун дастурий таъминот яратиб бўйича фаол иш олиб боришда, масалан, Калифорния университетиде RAPID автоматлаштирилган тизими — ирригацион тизим, пуркагичлар ва экинлар суғорилишига эҳтиёжларини баҳолаш имконини берадиган учувчисиз учиш аппаратларидан иборат мажмуа ишлаб чиқилмоқда.

2019 йилда Янги Зеландия фермерлари поддаларни ўтлатиш учун DJI Mavic 2 Enterprise учувчисиз учиш аппаратини ишга туширдилар: аппаратга борт радиокарнайи ўрнатилган бўлиб, ундан керакли пайтларда ит вовуллаши эшиттирилади. Дронлар молларга қўшимча стресс туғдирмаган ҳолда уларни бир жойдан бошқа жойга ҳайдаб ўтади.

Қурилма юздан ортиқ, вазифалар ҳам турфа

— Бугунги кунда Давлат геодезикадастр қўмитаси қошидаги геоинновация марказида етти хил русумдаги юздан ортиқ қурилма мавжуд бўлиб, улар турли мақсадларга хизмат қилади, — дейди Давлат геодезикадастр қўмитаси қошидаги геоинновация маркази бўлим бошлиғи Саҳоб Мама-сидиқов. — Дронлар ёрдамида кадастр ҳужжатларини, электрон хариталарни тайёрлаш ва ер майдонини мониторинг қилиш йўлга қўйилган.

Ҳозирда кишлоқ хўжалигида иккита ихтисослаштирилган дрондан фойдаланилмоқда. Асосийси, ушбу ускуна ёрдамида ерни назорат қилса бўлади. Технологийлар ривожланиши ва жорий этилишининг ҳозирги босқичида дронлар ишлов бериладиган ерлар хариталарини электрон шаклда тузиши ва янгилаши, кишлоқ хўжалиги ерлари ҳисоба олинишини юритиши, экиладиган экинлар ҳолатини тезкор мониторинг қилиши, экинларни ва ҳосилни қўриқлаш каби вазифаларни бажариши мумкин.

— Юртимизда кишлоқ хўжалиги соҳасида дронлардан фойдаланиш кундан-кунга кўпаймоқда, — дейди Кишлоқ хўжалиги вазирлиги матбуот хизмати раҳбари Низора Хўжаева. — Ҳанси бутун дунёда кишлоқ хўжалигида учувчисиз учиш аппаратларидан фойдаланиш оммалашиб кетган. Айниқса, АҚШ, Хитой, Япония, Бразилия ва кўпайиб Европа давлатларида кишлоқ хўжалигида дронлардан фойдаланиш катта фойда келтираётди. Дронлар ёрдамида кичик майдонларга кимёвий воситалар пуркаш, далаларнинг хариталарини тузиш, катта ер майдонларида экинларнинг униб чиқиш даражасини кузатиш, ўсимликларга зарур озқувчи моддаларнинг етиб боришини таҳлил қилиш мумкин.

Шунингдек, ўсимликлар

чалинадиган касалликларнинг тарқалишини аниқлаш, ўғитларни муайян мақсадларга йўналтириб солиш ёки зарарқуналдаларга қарши кимёвий моддаларни сепиш мумкин. Фермерларга дронлар ёрдамида мунтазам равишда ер-сув майдонларини назорат қилиш имконияти вужудга келади. Инфракисил камералар касалликка дучор бўлган ўсимликларни бемалол аниқлай олади. Далаларни кузатиш учун дрондан фойдаланилса, фермер далага бормай туриб ҳам экинларни тўғри ва сифатли йиғиб олиш учун қайси майдондан ишни бошлаш кераклигини аниқлаб олади. Бу, аввало, ҳар бир кўчанинг ўсиши, тупроқ ҳолатини аниқлаш мураккаб бўлган катта ер эгалари учун жуда қўл келади.

Уч кунлик ишни икки соатда уддалаш мумкин

Республика бўйлаб худудларда дронлардан фойдаланиш амалиёти кенг йўлга қўйилмоқда. Мисол учун, ўтган йили Сирдарё вилоятидаги агрокластерларнинг пахта майдонларини дефолиация қилишда дронлардан кенг фойдаланилди. Бунда кишлоқ хўжалиги тракторларидан кўра дронлар хизмати икки баробар арзонга тушди. Аввало, ёқилгидан иктисод қилинди ва дала бўйлаб эмас, касаллик тарқалган майдонга дори кўпроқ сепилиб самарадорлик таъминланди. Дронлар ёрдамида 500 гектар майдонни кузатиш учун атиги икки соат вақт сарфланади. Ваҳоланки, авваллари бу ишлар учун уч кун кетарди. Инновацион технология орқали майдонларни нафакат қузатиш, балки суратга олиш, харитасини тузиш ишлари ҳам амалга оширилмоқда. Андижон вилоятида 20 минг гектар майдондаги кузатиш ишлари атиги уч кун мобайнида амалга оширилганининг ўзиёқ унинг самарали натижаси ифодасидир. Кишлоқ хўжалигида бу каби инновацион технологиялардан фойдаланиш орқали унумдорлиқни ошириш, экинлар ривожини кузатиб бориш ва ҳар қарч ердан самарали

фойдаланиш чораларини қўриш мумкин.

Қонунда жазо белгиланган

Дронлардан фойдаланиш масаласи ҳозирги кунда дунё ҳамжамиятида қонунчилик билан тартибга солинаётган янги соҳа ҳисобланади. Аввалига бу ихтиро ўйлаб топилгандан сўнг барчанинг диққат-эътибори дрон олиб учуришда бўлганли. Аммо ушбу қурилмалар туфайли кўнгилсиз ҳодисалар ва жиноятлар содир этилиши кўпайгани боис бир неча давлатда дронларни рухсатсиз учуришга тақиқлар қўйила бошланди. Бу бўйича рухсат олиш тартиби ҳам ишлаб чиқилган. Жаҳон тажрибасида бир неча тартибга солиш усуллари мавжуд. Ҳавфсизлиқни таъминлаш мақсадида учувчисиз учиш аппаратларини Ўзбекистонга рухсатсиз олиб кириш, сотиш ва улардан фойдаланиш 2015 йил 1 январдан тақиқланганли.

Шундан сўнг 2017 йил 13 июлда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш, шунингдек айрим қонун ҳужжатларини ўз қучини йўқотган деб топиш тўғрисида»ги Қонунда учувчисиз учиш қурилмаларидан ноконуний фойдаланилганда жиноий ва маъмурий жавобгарликка тортиш белгиланган. Яъни жарималардан тортиб, одамлар ўлимига, ҳалокатига ва бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, 10 йилгача озодликдан маҳрум қилиш жазоси ҳам берилади. Кўриниб турибдики, Ўзбекистон ҳудудига жисмоний шахсларнинг дрон олиб кириши ва ундан фойдаланиши жиноят ҳисобланади. Ушбу қурилмани юртимизга олиб кириш борасида Вазирлар Маҳкамасининг алоҳида қарори ишлаб чиқилган. Фақатгина ўтган йили қизилмия ва бошқа доривор ўсимликларни етиштириш ва қайта ишлаш ташкилотлари уюشمаси аъзоларига Ўзбекистонга 2024 йил 1 январгача бўлган муддатда учувчисиз учиш аппаратларини олиб киришга рухсат берилди. Бу ҳақда «Қизилмия ва

бошқа доривор ўсимликларни етиштириш ҳамда саноат усулида қайта ишлашни самарали ташкил этишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 15 февралдаги қарорида белгиланган. Улар 2024 йил 1 январгача бўлган муддатга солиқ ва божхона тўловларидан озод этилади. Дронлар қизилмия ва бошқа доривор ўсимликлар етиштириш, улар етиштириладиган экин майдонларини назорат қилиш ҳамда мониторингини олиб бориш жараёнини самарали бошқаришда ёрдам беради.

Хулоса ўрнида

Замонавий технология бўлмиш дронларнинг имкониятлари чексиз. Яқин ўн йилликда биз кишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш босқичларини, сунъий интеллектни режалаштиришда ва назорат қилишда дронлардан кенг фойдаланилишига гувоҳ бўламиз. Уларнинг мустақил равишда бошқарилиши фермерлар учун экин майдонларидан унумли фойдаланиш имконини беради. Фермер онлайн режимда ҳосилнинг ҳолати тўғрисида, химия моддалари билан ишлов бериладиган дала участкалари юзасидан маълумотлар олади. Бу эса кимёвий препаратларни тежаш ва атроф-муҳитни химоялаш деганидир.

Сунъий интеллект ва ихтисослаштирилган алгоритмлар кишлоқ хўжалиги ерлари улкан майдонларида чала экилган ва ортиқча экилган участкалар ҳажмини, масофасини, ресурсларга бўлган эҳтиёжларни ҳисоблаб чиқиш имконини беради. Дронлар ёрдамида экинлар экилган майдоннинг инсталлан нуктасига қисқа вақт оралиғида сув, ўғит ёки пестицидлар етказиб берилади. Агар одамга экинлар экилган муайян ерга ишлов бериш учун суткалар талаб қилинса, келажак дронлари буни 3-4 соат ичида уддалайди. Бундан келиб чиқадикки, кишлоқ хўжалиги соҳасида махсулотларни етказиб бериш ҳамда экспорт кўрсаткичи бирдек ўсади.

Нилуфар ЮНУСОВА
«Mahalla»

Атамалар комиссияси ташкил этилди.

Ўзбекистон Картахена протоколига қўшилди. Бу бизга нима беради?

Бугунги кунда замонавий биотехнологиянинг катта фойда келтиришига қарамай, унинг маҳсулотлари атроф-муҳит ва инсон саломатлигига потенциал хавф туғдириши мумкинлиги тўғрисида турлича фикрлар мавжуд. Айни хусусда дунё олимлари, экспертлари, амалиётчилари томонидан кўпдан баҳс-мунозаралар давом этиб келмоқда. Шу муносабат билан, генетик модификацияланган организмлар (ГМО)нинг атроф-муҳит ва инсон саломатлигига зарарли таъсирини баҳолаш учун БМТ ёрдамида Биологик хилма-хиллик тўғрисидаги конвенция ва Биохавфсизлик бўйича Картахена протоколи ишлаб чиқилган. Аммо дунёда йилдан-йилга озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжнинг ортishi гени ўзгартирилган маҳсулотларга нисбатан талаб кўпайишига олиб келаётгани сир эмас. Гени ўзгартирилган маҳсулотлар бўйича дунё бозорига йилига 20 млрд. АҚШ доллари миқдорига маблағ айланиши бунинг исботи.

2019 йил 11 октябрда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг йиғирма учинчи ялпи мажлисида «Ўзбекистон Республикасининг биологик хилма-хиллик ҳақидаги конвенциянинг биохавфсизлик бўйича Картахена протоколига қўшилиши тўғрисида (Монреаль, 2000 йил 29 январь)»ги қонун кўриб чиқилиб, маъқулланган эди. Хўш, Картахена протоколига қўшилиш бизга нима беради? Унинг қандай афзалликлари бор?

171 та давлатда амалда

— Ҳозирги вақтга қадар протоколга 171 та давлат ҳамда халқаро ташкилот сифатида Европа Иттифоқи (ЕИ) қўшилган, — дейди **Адлия вазирлиги халқаро ҳуқуқ ҳамкорлик бошқармаси раҳбари Акбар Сайдахмедов**. — Картахена протоколига қўшилиши тўғрисидаги қонун давлатимиз учун бир қатор муҳим афзаллик ва имкониятлар беради. Биотехнология ривожланиши ва генетик модификацияланган организмлардан

фойдаланиши билан боғлиқ экологик ҳолатни яхшилаш, аҳоли саломатлигига, атроф-муҳит, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига таъсир қиладиган салбий оқибатларни бартараф қилиш каби масалалар унда акс этган.

Шунингдек, мамлакатимиз ривожланаётган ва ўтиш даври иктисодиётига эга бўлган давлатларга протоколни тўлақонли қўллаш ва мазкур ҳужжатда кўзда тутилган муайян молиявий ресурслар ва технологиялардан фойдаланиши мумкин. Картахена протоколида биологик хилма-хилликни сақлаш ва ундан барқарор фойдаланишга нохуш таъсир кўрсатишга қодир бўлган, ўзгартирилган барча тирик организмларни трансгенаравий олиб ўтиш транзити, уларга ишлов бериш ва фойдаланиш борасида инсон соғлиғига хавф солиши мумкинлигини назорат қилиш қабиларини ҳисобга олиш киритилган.

Протокол қоидаларининг бажарилиши замонавий биотехнологиялар, шу жумладан, ГМО ва уларнинг ёрдамида ёки уларни қайта ишлаш натижасида олинган маҳсулотлардан фойдаланиш жараёнида хавфсизликни таъминлайди. Шунингдек, ГМОларни давлат чегаралари орқали олиб ўтишда хавфсизлик чораларига риоя этишга алоҳида эътибор берилади.

Давлат эҳтиёткорлик чораларини кўриши керак

— Ушбу протоколга қўшилиши биологик хавфсизликни таъминлаш чораларини қўллаган ҳолда табиий ресурсларни сақлаш, улардан оқилона фойдаланиш, янада ривожлантириш йўллари белгилаш им-

ташқарига олиб чиқилганда олувчи учун идентификация маълумотлари ва алоқа боғлаш манзили қайд этилган қўшимча ахборотлар келтирилган ҳужжатлар билан кузатиб борилади. Импорт қилувчи мамлакат хавфни илмий ишончли тарзда баҳолаш асосида қарор қабул қилади. Баҳолашни ўтказиш тартиб-таомиллари ва усуллари ҳужжатда қайд этилган. Илмий асосланган маълумот мавжуд бўлмаганда, давлат эҳтиёткорлик чораларини кўриши керак: импортдан воз кечади ёки қарор қабул қилишни кечиктириб туради.

Экспорт ҳажми ошади

Картахена протоколига қўшилган, ривожланаётган, ўтиш даври иктисодиётига эга давлатлар молиявий ва бошқа турдаги ёрдам олиши мумкин. Демак, бу Ўзбекистон иктисодиёти учун айни муддаодир. Ўзбекистон Европа Иттифоқининг «GSP+» деб аталмиш преференцияларининг бош тизимига қўшилиш ҳисобига маҳаллий маҳсулотнинг экспорт ҳажми ва географиясини ҳам кенгайтириши мумкин.

Бу дегани, мазкур ҳужжат келгусида Ўзбекистоннинг 6200 дан ортқ маҳсулот турида Европа Иттифоқи мамлакатлари билан бож тўловларисиз эркин савдо қилиш имкониятини яратади. Шунингдек, макроиктисодий прогнозларга кўра, истиқболда мамлакатимиз экспорт ҳажмини қарийб 3 бараварга, яъни 1,3 млрд. АҚШ доллагигача ошириш имконини беради.

Биотехнологиядан фойдаланиш тибиётда, қишлоқ хўжалиги ва бошқа соҳаларда катта фойда келтирмоқда. Унинг ёрдамида дори ва вакциналар, экинларнинг янги навлари, тақомиллашган тола, ёқилнинг янги турлари ва бошқа саноат материаллари олинган.

Ҳозирги кунда қишлоқ хўжалик экинларининг касалликлар, ҳашаротлар ва атроф-муҳитнинг салбий омилларига чидамли бўлган генетик модификацияланган навлари дунё бўйлаб қарийб 190 миллион гектар ер майдонларини эгаллаб, йилига 190 миллиард АҚШ доллари ҳажмида фойда келтирмоқда. Бундан ташқари, мутахассисларнинг фикрига кўра, 2025 йилга бориб, қишлоқ хўжалиги биотехнологиялари бозори ўртача 10-11 фюзга ошади.

Хулоса ўрнида

Бир неча ўн йиллардан бери озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш жараёни ўзгарди, глобал характер касб этди, бу жараёнга янги илмий ишланмалар, рақамли технологиялар жорий этилди. Ушбу соҳада бугунги кунда бир томондан, ГМО кўпайиб бораётган бўлса, иккинчи томондан, органик маҳсулотларга талаб ортмоқда. Шу боис Картахена протоколи талабларига риоя қилиш кўзда тутилган мақсадга эришиш учун муҳим қадам сифатида қаралади. Ушбу ҳужжат савдо соҳаси эҳтиётлари ва биотехнология саноатининг жадал ривожланиши билан атроф-муҳитни муҳофаза қилиш эҳтиётларини уйғунлаштиришга имкон берадиган халқаро қонунчилик базасини яратади. Бундан ташқари, протокол биотехнологияни экологик хавфсиз қўллаш учун рағбатлантирувчи муҳитни яратиб, унинг имкониятларидан кенг фойдаланиш, инсон саломатлиги ҳамда атроф-муҳит учун мумкин бўлган таҳдидни минимал даражага тушириш имконини беради.

Нилуфар ЮНУСОВА
«Mahalla»

ДАРВОҚЕ...

► АҚШ ва Канада қонунчилигида ГМО маҳсулотлари оддий органик маҳсулотларга тенглаштирилган. Айни жараёни чеклаш мақсадида ГМОдан холи ҳудуд концепцияси ишлаб чиқилган. Бундай ёндашув АҚШнинг Калифорния ва Мэн штатларида қонунан тартибга солинади ва 26 тадан ортқ ҳудудий бирликда амал қилади.

► Европа Иттифоқида Австрия ўзини ГМОдан бутунлай холи ҳудуд деб эълон қилган. Бу амалиётдан Швейцария, Польша ва Грецияда ҳам фойдаланилмоқда.

► Бугунга келиб, генетик тузилишига сунъий равишда бегона генлар қўшилган 2000 дан ортқ турли ўсимлик пайдо бўлган.

Ўзбекистон туризм соҳаси энг тез ривожланаётган мамлакатлар сафига кирди.

Мамлакатимиз авиацияси фаолияти давомида узоқ йўлни босиб ўтиб, кўплаб ютуқларга эришди. Хусусан, бугунги кунда миллий авиакомпаниямиз халқаро авиация саноатида йўловчиларга жаҳон стандартларига мувофиқ хизмат кўрсатувчи хавфсиз ва барқарор ривожланаётган авиаташувчи сифатида муносиб ўрин эгалламоқда.

«UZBEKISTAN AIRWAYS» ЗАМОНАВИЙ ТАЛАБЛАРГА МОСЛАШАДИ...МИ?

САМОЛЁТ ЧИПТАЛАРИ НАРХИ ҚИММАТЛИГИ, НАТИЖАДА КЎПЧИЛИК ЙЎЛОВЧИЛАР ХОРИЖИЙ ТАШУВЧИЛАР ХИЗМАТИНИ ТАНЛАШАЯПТИ

Аммо, тан олиш керакки, соҳа ривожини орқага тортиб келаётган муаммолар ҳам талайгина. Шу боис миллий ҳаво транспорти хизмати баъзи ҳолларда йўловчиларнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлаётгани сир эмас. Энг муҳими, давлатимиз раҳбари томонидан соҳадаги камчиликлар очикча тилга олиниб, уларни бартараф этиш юзасидан зарур чора-тадбирлар белгиланаётган.

Хўш, бугунги кунда мамлакатимиз ҳаво транспорти орқали йўловчиларга хизмат кўрсатилиши қай даражада? Миллий авиация тизимимизда амалга оширилаётган ислохотларнинг мазмун-моҳияти нималардан иборат? Соҳада қандай мақсадлар кўзланмоқда?

Қулайликлар яратиш йўлида

Президентимизнинг 2018 йил 27 ноябрдаги «Ўзбекистон Республикасининг фуқаро авиациясини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони авиаташув фаолияти ривожига янги даврни бошлаб берди. Мазкур ҳужжатда фуқаро авиацияси соҳасидаги бошқарувнинг замонавий шакллари ва усулларини жадал жорий этиш, тармоқдаги корхоналарни жаҳон тенденциялари ва стандартларига мувофиқ таркибий ўзгартириш, авиаташувлар бозорида рақобатни ривожлантириш ва тармоққа инвестицияларни фаол жалб қилиш учун шарт-шароитлар яратишни кўзловчи қатор вазифалар белгилаб берилди.

Бугунги кунда авиакомпания фаолиятида самарадорлик ва рақобатбардошликни ошириш, сезиларли иқтисодий ўсиш ва парвозлар хавфсизлигини юқори даражада таъминлашга хизмат қилувчи ижобий анъаналар шаклланишига гувоҳ бўлиш мумкин. «Uzbekistan Airways» халқаро бозорларнинг барча тенденцияларини диққат билан кузатган ҳолда, ҳавода ҳам, ерда ҳам йўловчиларга энг юқори даражада хизмат кўрсатишни йўлга қўймоқда.

Авиакомпания йўловчилар учун имкон қадар қулайлик яратишга интилади. «Uzbekistan Airways»нинг ҳар бир самолётида бизнес-класс мавжуд, самолёт саҳилари қулай ўриндиқлар

ва энг замонавий кўнгилочар тизимлар билан жиҳозланган. Йўловчилар ҳавола-ларига кўра, авиакомпания энг лаззатли таомларни тақдим этади. «Uzbekistan Airways»нинг энг лаззатли саҳн таом-ларига эга авиаташувчилар рейтингда биринчилар қаторидан жой олганлиги бунинг исботидир.

Жорий этилган қатор инновацион ечимлар йўловчиларга авиабилетларни авиакомпания веб-сайтида ва унинг мобил иловаларидан фойдаланган ҳолда «Visa», «UzCard», «MasterCard» банк карталари орқали брон қилиш ва сотиб олиш, ёши ва диний эътиқодини ҳисобга олган ҳолда бортда махсус (вегетарианча, кошер, болалар ва бошқа) таомларга буюртма бериш, самолёт саҳ-нидаги энг қулай жойни олдидан брон қилиш, шунингдек, парвоз давомида кўнгилочар дастурлар ва интернетдан фойдаланиш имконини яратди.

Парвозлар хавфсизлиги — устувор мақсад

Энг юқори даражадаги хавфсизликни таъминлаш, шунингдек, йўловчиларга янада қулай шароитларни яратиш мақса-дида авиакомпания ўзининг авиапаркини жадал суръатларда кенгайтирмоқда. Бугунги кунда авиакомпания парки замона-вий Boeing 767, Boeing 757, Airbus A 320 ва Airbus A320neo, Boeing 787 Dreamliner ҳамда Boeing 767-300BCF юк самолёт-ларидан иборат. 2019 йилда авиапарки

тўлдирган иккита Дримлайнер ва иккита иқтисодий самарадор AirbusA320neo самолётлари Wi-Fi тизими билан таъминланган, уларнинг қабул қилиниши билан авиакомпания «бортда Интернет» хизматини кўрсата бошлади. 2020 йил февраль ойида олтинчи Boeing 787 Dreamliner самолёти етказиб берилиши кутилмоқда. Эътиборли жиҳати, у келтири-лиши билан Ўзбекистон МДХ давлатлари ўртасида бу русумдаги самолётларнинг етакчи эксплуа-тантга айланади.

Мухтасар айтганда, самолёт-ларга ишлаб чиқарувчи заводла-рининг қатъий талабларига муво-фиқ хизмат кўрсатиш, учувчилар ва борткузатувчиларни халқаро стандартларга мувофиқ равишда ўқитиш ва тайёрлаш «Uzbekistan Airways» авиакомпанияси парвоз-лари хавфсизлиги ва мунтазамли-гини кафолатлайди.

Галдаги вазифалар нималардан иборат?

Ростдан ҳам, кейинги йилларда авиа-ция тизимида қатор ўзгаришлар амалга оширилди. Лекин соҳада ҳали қили-надиган ишлар кўпчилиги ҳам бор гап. Хусусан, Президентимиз яқинда мамла-катимиз транспорт тизимини ривожлан-тиришга бағишланган йиғилишда таъ-кидлаганидек, Миллий авиакомпания негизда «Uzbekistan Airways» ва «Uzbekistan Airports» акциядорлик жамиятлари ташкил этилган бўлса-да, уларнинг мустақил ташкилотлар сифатида фаолиятини тўлиқ йўлга қўймагани тизимдаги ислохотлар натижасига салбий таъсир кўрсат-япти.

Шу билан бирга, ўтган йили 4 та аэро-портда «очик осмон» режими жорий этилиб, «бепинчи ҳаво эркин-лиги» ўрнатилган бўлса-да, аммо ҳануз бирорта хорижий авиакомпания жалб қилинмагани, ко-лаверса, самолёт чипта-лари нархи қимматлиги, натижада эса кўпчилик йўловчилар хорижий

ДАРВОҚЕ...

Ўтган йиллар «Uzbekistan Airways» учун муҳим воқеаларга бой бўлди. Жумладан, 2018 йилда ишлаб чиқа-риш кўрсаткичларининг сезиларли ўсиши қайд этилди, 21 мингдан ортиқ қатновлар бажарилиб, илк маротаба уч миллиондан зиёд йўловчи ташли-ди. Авиакомпания Буюк Британиянинг мустақил туроператорлар Ассоциа-цияси (АИТО) аъзоси бўлди. «Домо-дедово» ва «Қозон» аэропортларида МДХ ва узоқ хориж авиаташувчилари ўртасида пунктуаллик рейтингда етакчилик қилди ҳамда борткуза-тувчилар жамоаси «SkyService2018» халқаро форумида ғолибликни қўлга киритди.

ташувчилар хизматини танлашаётгани ҳам бор ҳақиқат. Айни пайтда мутасад-дилар давлатимиз раҳбарининг тегишли кўрсатмаларига биноан, Ўзбекистоннинг 4 аэропортида жорий этилган «очик осмон» режимида тўлиқ фойдаланиш, янги авиайўналишлар очилиш, чипталар нархини арзонлаштириш бўйича зарур чора-тадбирларни амалга оширишга киришилганки, яқин орада мазкур йў-налишда ижобий ўзгаришларга гувоҳ бўлишимиз шубҳасиз.

Хулоса ўрнида

Дарҳақиқат, «Uzbekistan Airways» учун масъулиятли давр бошланди ва авиакомпания ходимлари олдида парвоз-лар географиясини кенгайтириш, авиа-паркини модернизация қилиш, инвести-цияларни жалб қилиш, йўловчиларга хиз-мат кўрсатиш сифатини янада ошириш учун замонавий технологияларни жорий этиш бўйича янги вазифалар турибди. Шубҳасиз, соҳа мутахассисларининг юқори профессионаллитги, фидокорона ва самарали меҳнати халқаро авиата-шувчилар ҳамжамиятига кириб бориш, авиаташувлар соҳасида минтака етакчиси даражасига эришиш ҳамда Ўзбекистон фуқаро авиацияси солномасини янги ютуқлар билан безаш имконини яратди.

«Uzbekistan Airways» АЖ Жамоатчилик билан алоқалар бўлими билан ҳамкорликда Тўлқин ШЕРНАЕВ тайёрлади.

МАВЗУГА ДОИР МАЪЛУМОТ:

«Uzbekistan Airways» парвозлар харитаси йилдан-йилга янги йўналиш билан тўлдирилмоқда. Бугунги кунда авиакомпания ҳаво лайнерлари Европа, Осиё ва Американинг 60 дан ортиқ йўналишларида парвоз қилиб, ер шарининг барча қитъаларига чартер қатнов-ларини бажармоқда. Ўтган сўнгги икки йил мобайнида Мумбай, Владивосток, Жакарта ва Тбилисига янги йўналишлар ўзлаштирилди. Жидда шаҳрига мунтазам қатновлар йўлга қўйилди. Жорий йил апрелидан эса «Uzbekistan Airways» Мюнхенга мунтазам қатновларни амалга ошира бошлади. Авиакомпания яқин ва узоқ хориж йўналишларида парвозлар мунтазамлигини се-зиларли даражада ошириб, етакчи халқаро авиаташув-чилар билан ҳамкорликни кенгайтди. Дунёнинг 40 та авиакомпанияси билан тузилган электрон «интерлайн» ва «код-шер» келишувлари тўғрисида йўловчиларга саё-ҳат йўналишларининг катта рўйхати тақдим этилади.

Ўзбекистонда Аҳоли бандлигини таъминлаш миллий стратегияси ишлаб чиқилади.

Чорвачиликни ривожлантириш аҳолининг даромадини оширибгина қолмай, гўшт маҳсулотларига бўлган талабни қондиришга ҳам хизмат қилади. Юртимизда чорвачиликка доир тўпланган тажрибалар, қўлга киритилган ютуқлар билан бирга ечимини қутаётган муаммо ва камчиликлар ҳам оз эмас.

Зеро, бугунги давр чорвачилик тармоғини жадал ривожлантириш, соҳага замонавий ва инновацион услубларни жорий этиш, маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш, турларини кенгайтириш, шунингдек, аҳолини маҳаллий шароитда ишлаб чиқарилган сифатли, арзон чорва маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаш каби масалаларни кун тартибига қўймоқда. Чорвачиликка ихтисослашган қорхоналарни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш ҳам соҳа тараққиётини белгилловчи омиллардан ҳисобланади.

Жорий йилнинг 29 январь кунин Президентимиз томонидан имзоланган «Чорвачилик тармоғини давлат томонидан қўллаб-қувватлашнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида» қарориди соҳани ривожлантиришга доир қатор янгиликлар, имтиёзлар белгиланиб, мутасаддилар зиммасига долзарб вазифалар юкланди. Мазкур қарордаги энг муҳим янгиликлар нималардан иборат, чорвачилик соҳасида қандай ўзгаришлар юз беради, гўшт нархини пасайтириш масаласига ечим топиладими? Шу каби саволлар юзасидан **Ўзбекистон Республикаси**

ТАРАҚҚИЁТГА ҚОВ БЎЛГАН ТЎСИҚЛАР БАРТАРАФ ЭТИЛАДИ

Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги бош мутахассиси Давлат Жўраевга мурожаат қилдик.

Аҳоли хонадонларида чорва боқилаётган бўлса...

— Президентимизнинг мазкур қарори билан соҳадаги қатор муаммоларни бартараф этиш мақсадида Чорвачилик ва унинг тармоқларини ривожлантириш Республика кенгаши ташкил этилиб, унинг устувор вазифалари аниқ белгилан берилди. Бу — соҳа ривожини учун жуда катта янгилик бўлди, — дейди **Д.Жўраев**. — Қолаверса, республикамиздаги чорва молларининг насли яхшиланиши ва маҳсулдорлигини ошириш

борасида муҳим ҳуқуқий асос яради. Шу билан бир қаторда, бозорни гўшт ва сут маҳсулотлари ҳамда тухум билан таъминлаш, нархларни барқарор ушлаб туришга замин яратилди. Қарорда белгиланган яна бир янгилик — чорвачиликни ривожлантириш ва гўшт, сут ҳамда бошқа чорвачилик маҳсулотларининг ҳажмини ошириш учун **Осиё тараққиёт банкидан 150,0 миллион АҚШ доллари мақсадли маблағлар ажалб қилиниб, саноат усулида чорвачилик маҳсулотлари етиштириш кенгайтирилади. Бу нима дегани? Биринчи навбатда, янги ишчи ўринлари яратилади, демасдир. Саноат усулида чорва молларини парвартишнинг ортинги аҳоли хонадонларидаги чорва молла-**

рининг зотини яхшилашга ҳам хизмат қилади.

Паррандачилик, балиқчилик ва қуёнчилик ҳам ривожланади

Гўшт маҳсулотларига бўлган талабни қондиришда нафақат чорва молларини кўпайтириш, балки халқ дастурхонини парранда, балиқ ва қуён гўшти каби маҳсулотлар билан тўлдиришнинг ҳам аҳамияти катта. Эндиликда Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси ҳисобидан чорвачилик, паррандачилик, балиқчилик ва қуёнчилик бўйича лойиҳаларни амалга ошириш учун ҳам қатор имтиёзлар белгиланди. Шу жумладан, чорва комплексларини қуриш, йирик ва майда шохли наслдор чорва молларини харид қилиш, чорва маҳсулотларини етиштириш, қайта ишлаш бўйича лойиҳаларни амалга ошириш учун тижорат банклари томонидан ажратилаётган 20 миллиард сўмгача миқдордаги кредитлар бўйича фоиз ставкасининг Марказий банкининг асосий ставкасидан ошадиган, лекин 8 фоиз пунктдан кўп бўлмаган қисмига компенсация ёки кредит суммасининг 50 фоизи миқдорда қайрилиқ тақдим этиш белгиланди.

Жамғарма томонидан кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларига эквиваленти 20 миллиард сўмдан ошмайдиган хорижий валютадаги кредитлар учун тижорат банклари томонидан белгиланган фоиз ставкасининг 40 фоизигача, лекин 4 фоиз пунктдан кўп бўлмаган миқдорда тижорат банкларининг кредитлари бўйича фоиз харажатларини қоплаш учун компенсация тақдим этилади.

Субсидия кимлар учун ва қай тартибда ажратилади?

Қарорда чорвачилик, балиқчилик ва паррандачилик тармоқларини субсидия бериш орқали қўллаб-қувватлаш кўзда тутилмоқда. Дунё тажрибасидан келиб чиқиб, субсидия етиштирилган тайёр маҳсулотлар ҳажмига мувофиқ равишда берилади. 2020-2022 йилларда республика ҳудудида фаолият юритаётган наслчилик хўжалиқларидан сотиб олинган наслдор қорамолнинг ҳар бир бошига 1 миллион сўм миқдорда, хорижий давлатлардан импорт қилинган наслдор қорамолнинг ҳар бир бошига

2 миллион сўм, наслдор қўй ва эчкининг ҳар бир бошига 400 минг сўм миқдорда субсидия ажратилади.

«Ўзбекбаликсаноат» уюшмасига аъзо бўлган интенсив усулда балиқ етиштирувчи хўжаликларга эса интенсив усулда етиштирилган бир тонна балиқ маҳсулоти учун 1 миллион сўм миқдорда, юртимизга импорт қилинган 1 дона наслдор она балиқнинг 3,5 миллион сўмгача бўлган харажатларининг 50 фоизи миқдорда давлат томонидан субсидия ажратилиш белгиланди.

Шундай имтиёз «Парранда-саноат» уюшмасига аъзо бўлган паррандачилик хўжаликлари учун ҳам тақдим этилди.

Озуқа базаси билан боғлиқ муаммолар ҳал этилади

Чорвачиликни ривожлантиришда озуқа базасини яратиш энг муҳим омил ҳисобланади. Маълумотларга кўра, мамлакатимизда чорва озуқасига бўлган талаб 120 миллион тоннани ташкил этади, аммо ўтган йилда атиги 47 миллион тонна озуқа ишлаб чиқарилиб, эҳтиёж 40 фоизга қондирилган. Чорва учун озуқа навли бугдойдан гектарига 100 центнергача ҳосил олиш мумкин. Бироқ жойларда озуқа-емга бўлган дефицитни қоплаш чораларини кўриш ўрнига озуқабоп экин ерларидан самарасиз ва максимал фойдаланиш ҳоллари учраётгани, афсуски, сир эмас.

Шу боис Президент қарорида Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликларига қатъий вазифалар топширилди. Улар 2020 йилда янвонлар ҳамда кишлоқ хўжалигида фойдаланилмаётган суғориладиган ерларни озуқабоп экинларни етиштириш учун чорвачилик хўжалиқларига ажратиб беришни таъминлайдилар. Бундан ташқари, пахта-тўқимачилик кластерлари ва пахтачилик-ғаллачилик йўналишидаги фермер хўжалиқлари экин майдонининг 10 фоизига беда экиладиган бўлди.

Бир сўз билан айтганда, Президентимизнинг мазкур қарори чорвачилик соҳасини жадал ривожлантириш, халқимизга сифатли ва ҳамёнбон нархлардаги гўшт маҳсулотларини етказиб беришда янги даврни бошлаб берди.

Юлдуз ХОЖИЕВА
«Mahalla»

МЕНДА САВОЛ БОР...

Янги кенгаш қандай вазифаларни амалга оширади?

— Узоқ йиллардан бери чорвачилик билан шугулланаман. Яқинда Чорвачилик ва унинг тармоқларини ривожлантириш Республика кенгаши ташкил этилгани ҳақида эшитдим. Мазкур кенгашнинг вазифалари ҳақида маълумот берсангиз.

Жавлон ОРТИҚОВ.
Самарқанд вилояти Қўшработ тумани.

Анвар СУЮНОВ,
Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси ахборот хизмати раҳбари:

— Президентимиз қарори билан ташкил этилган Чорвачилик ва унинг тармоқларини ривожлантириш Республика кенгашининг асосий вазифаларидан бири — чорвачилик соҳасида давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлаш саноати қорхоналари ҳамда чорвачилик фаолияти билан шугулланувчи тадбиркорлик субъектларининг

ўзаро ҳамкорлигини таъминлашдан иборатдир.

Бундан ташқари, Кенгаш чорвачиликнинг барча тармоқлари ва наслчилик соҳасини ривожлантириш билан боғлиқ масалаларни мунтазам равишда муҳокама қилиб боради. Бу борадаги мавжуд муаммоларни ҳал қилишга қаратилган чора-тадбирларни белгилайди. Чорвачилик соҳасида давлат ва хўжалик бошқаруви органлари ҳамда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари раҳбарларининг чорвачилик тармоқларини барқарор ривожлантириш бўйича белгиланган вазифалар

ижроси тўғрисидаги ҳисоботларини ҳамда чорвачилик бўйича инвестиция лойиҳаларининг амалга оширилиши юзасидан ахборотларини тинглайди.

Чорвачилик ва наслчилик соҳасини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш, маҳсулдорлиқни ошириш ва озуқабоп экинлар уруғчилигини ривожлантириш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқиш, чорвачилик хўжалиқларига ажратилган ер майдонларидан самарали фойдаланиш ҳолатини таҳлил қилиш, мутаносиб равишда экин ерлари ажратилишини назорат қилиш ҳам Кенгаш зиммасига юкланган. Бундан ташқари, соҳа кадрларини тизимли тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш ва қайта тайёрлашни ташкил этиш каби кўплаб вазифалар ҳам мазкур Кенгаш томонидан амалга оширилади.

1000 нафардан ортиқ қашқадарёлик бедарак кетган

Яккабоғ туманидан Россиянинг Иркутск шаҳрига ишлаш учун кетган йигит экстремистик оқим таъсирига тушиб қолган. Туркияга, сўнг Сурияга ўтиб, террорчиларга қўшилган. Устига-устак, оиласининг 14 нафар аъзосини ўзи тушган уруш ўчоғига қақриб олган...

Қашқадарё вилоятида ижтимоий муҳитни янада соғломлаштириш, тинчлик ва барқарорликни таъминлаш масалаларига бағишланган йиғилишда шу каби мисоллар асосида мавзу доирасидаги вазият атрофлича таҳлил этилди. Қайд этилишича, 3 миллион 261 минг 240 нафар аҳоли истиқомат қилаётган вилоятда 77 минг 961 нафар ёш иш топа олмаган, 6271 та кам таъминланган оилалар, 124 минг 852 нафар ишсиз аҳоли, 127 минг 744 нафар чет элга чиқиб кетган фуқаролар, 30 минг 641 нафар чет элда ишлаб қайтиб келган фуқаро рўйхатга олинган.

Кўрсаткичлар шуни аниқламоқдаки, вилоятдаги ҳар бир маҳаллада — маҳалла раиси, масъул котиб, хотин-қизлар билан ишлаш ва оилаларда маънавий-ахлоқий қадриятларни мутахасслаш бўйича мутахассис, профилактика инспектори ва уларнинг ёрдамчилари, 8 та жамоатчилик асосида фаолият юритувчи комиссия аъзоларини, нурунийлар ва ёшлар бўйича ўринбосарларни қўшиб ҳисоблаганда 100 га яқин салмоқли таркиб иши йўлга қўйилган бўлса-да, жойларда жамоатчилик назоратини ташкил этиш ва амалга ошириш ишларини бугунги жадал ислохотлар даврига мутаносиб деб бўлмайди.

— Мамлакатимизда диний эркинлик таъминланган. Афсуски, айрим юртдошларимиз бунинг нотўғри талқин қилган ҳолда ёт оқимлар таъсирига

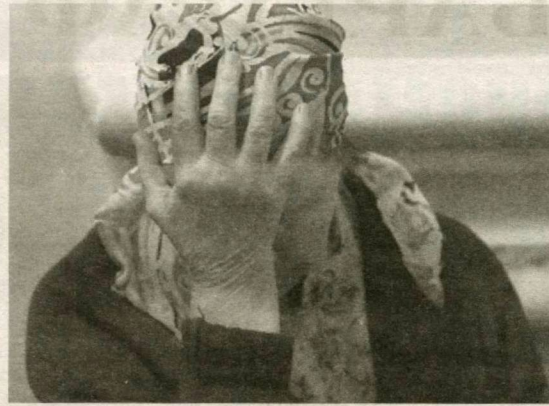
берилмоқда, — дейди Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича Қашқадарё вилояти кенгаши раисининг диний-маърифий масалалар бўйича ўринбосари Омон Хушмуродов. — Бундай ҳаракатлар эса тинчлик-осойишталигимизга таҳдид солмоқда. Бугун қўлаб юртдошларимиз ўқини ёки ишлаш мақсадида хорижда истиқомат қилишмоқда. Жумладан, минглаб қашқадарёликлар ҳам Россия, АҚШ, Жанубий Корея, Хитой, Туркия, Ўзбекистон, Араб Амирликлари, Ҳиндистон, Ҳатто Панама давлатида бўлиб турибди.

Афсуски, айни пайтда чет элга чиқиб кетган 1000 нафардан ортиқ қашқадарёлик бир неча йилдирки бедарак.

Жамоатчилик назорати мустақкам бўл(ма)са...

Бундан уч йил олдин Қарши туманида яшовчи коллеж ўқувчиси ишлаш учун Россияга кетди. Отаси ва коллеж ўқувчилари эса бу ҳолатни уч ой давомида яшириб келган. Тўртинчи ойда ўғил отасига Суриядан телефон қилиб, шу ерда «худони таниганини» айтади. Уйни сотиб, пулини юборишни, акс ҳолда ёмон бўлишини айтиб, таҳдид ҳам қилади. Ота шундан кейингина ҳукукни муҳофаза қилиш идораларидан ёрдам сўрайди...

Бугун деярли барча интернетдан фойдаланади. Аммо

аксарият ҳолларда шунчаки кизкиш билангина ижтимоий тармоқларда турли диний гуруҳлар таъсирига тушиб қолаётган ёшларимиз ва ўсмирларимизнинг кўпчилиги кўнглини хира қилади.

Ҳатто турли тариқатларга эргашиб, дунёдан воз кечганлар ҳам бор. Ўғлини ёки қизини «пир»лар ихтиёрига топширган ота-оналарни ким деб аташ мумкин?

— Бугун хорижга катта пул топиш учун кетганларни тушуна олмайдим, — дейди Омон Хушмуродов. — Ахир, ҳар жойда тоғу тарози бор. Афқонуний тарзда кетганлар Афсуски, ҳаттосини кеч аниқлайди. Муттасил қочиб юриш, барқарор иш ўрни ва маошнинг йўқлиги сабабли кўп қийналишади. Шундай вазиятга тушиб қолган инсонни эса турли гуруҳларга оғдириб олиш осон бўлади.

мига кўнғироқ қилади. Ниҳоят, марказ мутахассисларининг саъй-ҳаракати билан Мансур қулликдан озод этилади. Қашқадарёга, оиласи бағрига қайтади.

— Мақсадимиз — барча турдаги зўравонликка барҳам бериш, — дейди республика «Istiqbolli avlod» ижтимоий ахборот маркази вилоят бўлими раҳбари Шаҳноза Раунова. — Асосий вазифаларимиздан бири, одам савдоси қурбонларининг исломи бағрига қайтишига қўмаклашиш ҳамда дастлабки психологик, тиббий, ҳуқуқий ва ижтимоий ёрдам кўрсатишдан иборат. Ушбу йўналишда хорижга ишга кетган юзлаб қашқадарёликларга ёрдам бердик. 19 нафар фуқаронинг Ўзбекистонга қайтишига қўмаклашдик.

Ҳар ерни қилма орзу...

Бугун катта пул топиш илминини иш излаб, ўзга юртларда сарсон бўлиб юрганларнинг ўз билганича йўл тутиб, таниш-нонаниш воситачилар найрангига чув тушгани, оқибада соғлиғига путур етказгани ҳақида ҳам эшитиб қоламиз.

Санобар(исми ўзгартirilган) ёлғиз она. Дугонасининг сўзларига ишониб, ёш боласини онасига ташлаб, хорижга кетади. Мусофир юртда, қийин аҳволда 12-15 киши битта хонада яшади. Оғир меҳнат, носоғлом турмуш тарзи туфайли соғлиғини йўқотади.

— Мусофирликдаги сарсон-саргардонлик кишининг иродасини букиб қўяркан, — дейди у. — 3 йил чет элда оғир

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Дунё бўйича одам савдосидан жабр кўрганлар турли манбаларда 30 миллиондан 200 миллионгача кўрсатилади. БМТ маълумотларига кўра, ҳар йили жаҳонда ўртача 2,7 миллион одам ушбу қабиҳ жиноятнинг қурбони бўлмоқда.

шароитда ишлайди. Аниқ ва узоқ муддатли ишимиз ҳам йўқ эди. Ким нима буюрса, шуни қилиб кетаверардик. Доимий яшаш манзилимиз йўқлиги сабабли жуда қийналдик. Охириги 3 ойда соғлиғим жуда оғирлашди. Ҳамроҳларим тиббий муассасага олиб чиқилди. Тахлиллар натижасига кўра, менда юқумли касаллик аниқланди. Даволанаёй десам, даволанишга, уйга қайтай десам, йўлқирага пул йўқ. Яхшиям, юртдошларим бор, уларнинг қўмаги билан ортга қайтдим.

Уларнинг тақдирига ҳар биримиз жавобгармиз, аммо...

— Маҳаллаларда маънавий-маърифий тадбирларни тизимли ташкил этиш бўйича жамоат ташкилотларининг 2020 йилнинг январь-июнь ойларига мўлжалланган ҳамкорлик дастури доирасида ҳатлов асосида хонадонма-хонадон юриб, ҳар бир маҳалла, қишлоқдаги ишсиз фуқарони аниқлаш ишлари давом эттирилмоқда, — дейди О.Хушмуродов. — Ҳатлов натижасида аниқланган ишсизлар, айниқса, ёшлар ва хотин-қизлар мутахассисларга бўйича иш билан таъминланади. Шунингдек, тадбиркорлик фаолиятини амалга ошироқчи бўлса, кредит маблағлари ажратилади. Хорижга ишга кетган фуқароларни юртга қайтариш бўйича ҳам тизимли ишлар амалга оширилади. Бу каби масалаларни амалга ошириш учун вилоят ҳокимининг барча ўринбосарлари, котибият мудирлари ва бошқарма бошчилари маҳаллаларга бириктирилди.

Хулоса

Юқоридагилардан келиб чиқиб, бу борадаги ишларни янада кучайтириш лозимлигини сезиш мумкин. Жумладан, маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудидаги ҳар бир оила билан мустақкам алоқа ўрнатип, уларнинг ижтимоий аҳволидан хабардор бўлиш, зарурат туғилганда моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш талаб этилади. Шунингдек, аҳоли ўртасида тарғибот ишларини кучайтириш ҳам кўнгилсизликларнинг олдини олади.

Шоҳиста БОЗОРОВА
«Mahalla»

МЕНДА САВОЛ БОР...

Чет элда ишлаган давр меҳнат стажига қирадимми?

— Чет элда шартнома асосида ишлаган давр умумий меҳнат стажига ҳисобига қирадимми?

Нурбек ЮСУПОВ.
Қарши шаҳри.

Бойсари ЖўРАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жағғармаси Қашқадарё вилояти бошқармаси ходими:

— Ўзбекистон Республикасининг «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонунининг

36-моддасига асосан, чет элда ишлаган Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг пенсиясини ҳисоблаб чиқариш учун олинадиган иш ҳақи Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жағғармасига тўланган суғурта бадалларининг миқдоридан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

8 ой тутқунликда яшаган инсон

Миришкор туманилик 33 ёшли Мансур Саидов(исм-фамилияси ўзгартirilган)ни амакиваччаси Самара вилояти ишга таклиф этади. Уни гўёки маиший чикиндиларни саралаш корхонасига «ишга киргизиб» қўяди. Аммо ишнинг миси кейинроқ чиқади. Корхона вакиллари Мансурнинг паспортини олиб қўйишади. Устига-устак, уни чикинди-хонада мажбуран ишлатишади. Ҳатто, озиқ-овқат ҳам беришмайди. Турмуш ўртоғи эрининг бу аҳволидан хабар топаган, одам савдоси қурбонларига ёрдам кўрсатиш мақсадида ташкил этилган «Istiqbolli avlod» республика ижтимоий ахборот маркази қошидаги «Долзарб алоқа тармоғи» телефон рақа-

Энергетика соҳасида янги қонун, бозор модели ва кодекс ишлаб чиқилмоқда.

ОЛИС МАҲАЛЛАЛАР МУТАСАДДИЛАР ЭЪТИБОРИДАН ҲАМ «ОЛИСДА»МИ?

АҲОЛИНИ ҚИЙНАБ КЕЛАЁТГАН МУАММОЛАРНИНГ
АКСАРИЯТИ МАҲАЛЛИЙ РАҲБАРЛАРНИНГ САЛОҲИЯТИ,
ИҚТИДОРИ, ИНТИЛУВЧАНЛИГИГА БОҒЛИК, ҚАЕРДА
МАСЪУЛЛАР ФИДОЙИ БЎЛСА, ЮЗАГА КЕЛАЁТГАН
МУАММОЛАР ЎША ЕРНИНГ ЎЗИДАЁҚ, АЛБАТТА, ИЖОБИЙ
ЕЧИМИНИ ТОПАДИ

Самарқанд вилоятининг энг олис ва чекка тумани бўлмиш Пахтачида ҳозир 59 та маҳалла фуқаролар йиғини фаолият кўрсатади. Маълумотларга қараганда, мазкур йиғинларнинг 23 таси ўз биносига эга эмас. Улар турли ўқув муассасалари, корхона ва ташкилотларнинг биносига ижарада фаолият кўрсатмоқда.

«...Коровулхона бўлса-да, хонамиз иссиқ, шароитлари ёмон эмас...»

Жумладан, «Тўғолон» маҳалла фуқаролар йиғини ҳодимлари шу ҳудуддаги 3-умумтаълим мактаби филиалининг коровулхонасида ишлайётган.

— Коровулхона бўлса-да, хонамиз иссиқ, шароитлари яхши, — дейди йиғин раиси Қарамон Тўраев. — Энди бу, албатта, вақтинча. Биномиз йўқлиги ҳақида туман мутасаддилари яхши билишади. Яқин йиллар ичида янги бино қуриб беришса, ажаб эмас.

Йиғин ҳудудида 2 мингдан зиёд аҳоли истиқомат қилади. Одамларни йиллар давомида қийнаб келаётган долзарб муаммолардан яна бири йиғин ҳудудидаги қарийб 2 километр келадиган ички йўлнинг мутлақо яроқсизлиги, қишда лой-балчиқ, ёзда эса тизза бўйи туپроқ билан қопланиб ётишидир.

— Яқинда маҳалла фаоллари ёрдами билан кўчамизга тош-шағал ётқизган эдик, — дея сўзида давом этади К. Тўраев. — Аммо, афсуски, кейинги кунлардаги ёғингарчиликлар туфайли шағал лойга синиб, араланиб кетди. Натижада кўча аввалгидан ҳам баттарроқ ҳолга келиб қолди. Кўчамизни таъмирлаш ва маҳаллага янги бино қуришни туман раҳбарлари 2021-2022 йилларда ишлаб чиқиладиган дастурлар, «Йўл харитаси»га кириштириш ваъда беришяпти. Насиб қилса, аҳолининг яхши томонига ўзгариб қолар.

Тумандаги биносиз маҳаллалар ҳақида гап кетганда, фуқаролардан бирининг уйида фаолият юритаётган «Тараққиёт» ва «Истикбол» йиғинлари ҳақида ҳам алоҳида тўхталиш жоиз. Номлари ҳавас қилувчи даражада жарангдор бўлган мазкур маҳаллаларнинг шароити «Тўғолон»никидан ҳам ноқарор.

Масъуллар нима дейди?

Хўш, мазкур биносиз йиғинларнинг келгусида тақдирини нима бўлади? Улар учун қачон муносиб шароит яратилади? Аҳолини қийнаётган ички йўллар қачон таъмирланади? Шу саволлар билан Пахтачи тумани ҳокимининг қурилиш масаласи бўйича ўринбосари Шухрат Мусурмоновга боғландик.

— Айни пайтда туман бўйича қарийб 700 километрга яқин ички йўллар таъмирталаб ҳолатда, — дейди Ш.Мусурмонов. — Йиллар давомида тўпланиб қолган бу муаммони, афсуски, 1-2 йилда ечиб бўлмайди. Чунки уларнинг ечими, асосан, маблағ билан боғлиқ. Шу боис келгуси икки йил мобайнида маҳаллий бюджет ва ҳомийлар маблағи ҳисобидан шундай йўлларни таъмирлаш бўйича зарур чора-тадбирлар кўриляпти. Аммо бу дегани, келгусида барча кўчалар асфальтланади дегани эмас. Аксариятига ҳозирча тош-шағал ётқизилади.

Маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан ҳар йили туманда 2-3 тадан маҳалланинг янги бинолари қурилиб, фойдаланишга топшириляпти. «Тўғолон» йиғини сиз айтганингиздек коровулхонада эмас, балки 3-умумтаълим мактаби филиалининг ёрдамчи биносига жойлашган. Тўғри, бино эски, аммо вақтинча фойдаланиш мумкин. Ҳозирча мазкур йиғин учун янги бино қуриш режамизда йўқ. Аммо имконият туғилиши билан йиғин ҳодимларини бошқа яхшироқ манзилга кўчирмоқчимиз. Келгусида бу каби йиғинлар учун ҳам алоҳида бино қуриб берилади.

Яроқсиз йўл масаласи биргина «Тўғолон» маҳалласида эмас, балки тумандаги бошқа катор йиғинларда ҳам долзарблигича қолмоқда.

«Муаммоларни маҳалланинг ўзида ҳам ҳал қилса бўларди»

Сўнгсўз ўрнида шунини айтиш жоизки, вилоят ҳокими Эркинжон Турдимов туманларда ўтказётган сайёр қабулини жорий йилда айнан Пахтачи туманидан бошлади. Қарийб етти соат давом этган сайёр қабулда 496 нафар фуқаронинг муножаати рўйхатга олинди, уларнинг ечимини юзасидан масъулларга тегишли вазифалар берилди.

— Бугунги сайёр қабул жойларида хотин-қизлар кўмитаси, маҳалла фаоллари томонидан аҳоли муаммоларини ўрнаниш масаласи кейинги пайтда ўз ҳолига ташлаб қўйилганини кўрсатди, — деди вилоят раҳбари. — Чунки аксарият аҳоли маънавий ва оилавий муаммолар бўйича муножаат қилишди. Ахир, бундай муаммоларни маҳалланинг ўзида ҳам ҳал қилса бўларди.

Дарҳақиқат, аҳолини қийнаб келаётган муаммоларнинг аксарияти айнан маҳаллий раҳбарларнинг салоҳияти, иқтидори, интилувчанлигига боғлиқ. Қарерда масъуллар фидойи бўлса, юзага келаётган муаммолар ўша ернинг ўзидаёқ, албатта, ижобий ечимини топади.

ЯНА ТҲЙ ҲАҚИДАМИ?

Самарқанд шаҳридаги базмгоҳларда тўй тантаналари ўтказиш тартибини ўрганиш мақсадида вилоят давлат солиқ бошқармаси, ИИБ, давлат санитария-эпидемиология осойишталик маркази ҳамда вилоят маҳаллалар кенгаши мутахассислари иштирокида рейд тадбирлари ўтказилди.

КИМЛАР СОВҒА ОЛДИ, КИМЛАР ЭСА ҒАВҒО...

«Олтин Самарқанд» ресторанида шаҳардаги «Каварзор» маҳалласида истиқомат қилувчи Х.Исмоилов фарзандларининг никоҳ ва суннат тўйларини 250 нафар киши иштирокида ўтказётгани, улар бу ҳақда маҳалла раиси ва фаолларини бир ҳафта олдин хабардор қилгани, ресторан билан шартнома тузгани маълум бўлди. Бироқ тўйда хизмат қилаётган А.Қурбонов бошчилигидаги тўрт нафар қўшқикчи ва созандаларнинг лицензияси ва шартномаси мавжуд эмаслиги аниқланиб, уларга тўйда хизмат қилиши мумкин эмаслиги тушунтирилди.

Шунингдек, «Раял Холл» ресторанида «Халқобод» маҳалласида яшовчи Бахтиёр Ҳамдамов фарзандларининг никоҳ ва суннат тўйини тегишли тартибларга риоя қилган ҳолда ўтказётгани, лекин Ғ.Эргашев бошчилигидаги олти кишидан иборат «Идеал» гуруҳи аъзолари тўй эгаси билан шартнома тузмасдан хизмат кўрсатётгани аниқланди.

Бугун тўй ва маъракаларни ихчамлаштириш борасида жойларда, маҳаллаларда олиб борилаётган ишлар, ўтказилаётган тадбирлардан мақсад — кимнингдир таъбини хира қилиш ёки йиллар давомида йиғиниб, яхши ниятда тўй қиламан, дейишга қаршилик қилиш эмас, балки бизга ноодатий бўлган анъаналардан, ортикча исрофгарчиликлардан воз кечишга ундашдир.

Амир Олимхон исрофгарларни қандай жазолаган?

Шу ўринда яна бир гап. Ўзбекистон тарихига оид китобларни варакласангиз, Бухоро амири Амир Олимхоннинг 1911 йилда «Жуда исрофчи тўйларни тутатиш тўғрисида» фармон чиқаргани ҳақидаги маълумотни ўқисиз. Унга кўра, ҳатто тўйларда паловдан бошқа овқат берганларга 75 таёк уриш жазоси тайинланиб, суннат ва никоҳ тўйларида ташкил қилинадиган улоқ чопиш ва пойга тадбирлари бекор қилинган экан.

Ушбу тадбирни ташкил этган шахс ҳатто ўлим жазосига маҳкум этилиши ҳам белгиланган. Шунингдек, тўйга келган барча меҳмонларга зиёфатдан ташқари уларнинг ҳар бирига чопон бериш расми ҳам таъқиқлаб қўйилган. Бундан кўринадики, тўйларни ортикча дабдаба билан ўтказиш, исрофгарчиликка йўл қўйиш илгари замонда ҳам таъқиқланган.

Келин-куёвларга китоблар совға қилинди

Тўй ва маросимлар, оилавий тантаналар ўтказилишини назорат қилиш бўйича вилоят мувофиқлаштирувчи комиссияси аъзолари яқинда Самарқанд шаҳридаги «Шохон», «Гранд Асли», «Нур» ва бошқа тўйхоналарда бўлишди. Бу ердаги тантаналар 200-250 киши иштирокида ўтказилаётганига гувоҳ бўлишди. Мазкур тадбирлар ҳақида бир ҳафта олдин маҳаллалар раҳбарлари хабардор қилинган.

— Бу тадбирлар юқори савияда, ортикча исрофгарчиликларсиз ташкил этилгани барчамизни қувонтирди, — дейди Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари раисининг биринчи ўринбосари Бадриддин Насриев. — Шу боис комиссия аъзолари мазкур тўйхоналарда қувончли кунларини нишонлаётган келин-куёвларга эсдалик совғаси сифатида ўзбек ва жаҳон адабиётининг нодир дурдоналаридан иборат китоблар жамланмасини топширдилар.

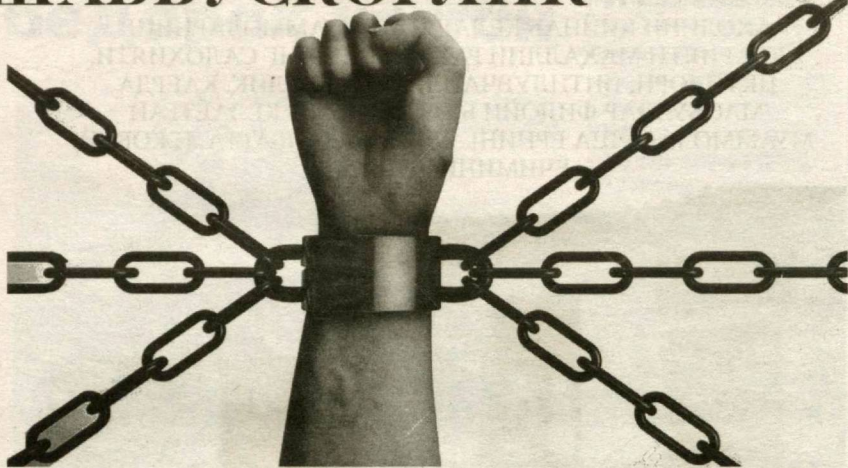
Хулоса ўрнида айтиш жоизки, сўнгги пайтларда миллий калриятлар, урф-одатлар тўғрисида кўп бора айтилмоқда. Лекин тўй-маъракаларимиз, миллий анъаналарга ёт «келин навқари», «чорлар», «ота кўрди», «сеп ёйди», «қула чакирди», «кўв чакирди», «келин чакирди», «тоғора юбориш» каби ўнлаб янги одатларнинг кўпайиб бораётганлиги кишини ташвишга солиб келаётган эди. Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатаси Кенгашларининг тегишли қарори билан жорий йилнинг 1 январидан эътиборан бундай номмақбул одатларга чек қўйиладиган бўлди.

Саҳифани «Mahalla» муҳбири
Ёрмат РУСТАМОВ тайёрлади.

Ўзбекистонда 2019 йилда 48 минг гектар яроқсиз ер майдонлари муомалага киритилди.

МАЖБУРИЙ МЕҲНАТ БОР ЖОЙДА ТАРАҚҚИЁТ, ТАШАББУСКОРЛИК БЎЛМАЙДИ

МАЖБУРИЙ МЕҲНАТ МУАММОСИ
БУГУН Ё КЕЧА ПАЙДО БЎЛИБ
ҚОЛМАГАН. БУ ИЛЛАТНИНГ ИЛДИЗИ
АСРЛАРГА БОРИБ ТАҚАЛАДИ. ШУ
БОИС УНГА ҚИСҚА МУДДАТДА
БАРҲАМ БЕРИШНИНГ ИЛОЖИ ЙЎҚ.
АММО МУРОСАСИЗ МУНОСАБАТДА
БЎЛИШ ОРҚАЛИ УНИНГ ИЛДИЗИГА
БОЛТА УРСА БЎЛАДИ

Инсоният бутун тарихи давомида мажбурий меҳнат ва унинг оғир шакли — қуллик билан мунтазам равишда курашиб келган. Аммо бутунги инсон манфаатлари ҳар нарсадан устун қўйилмаган, демократия ривожланган бир даврда ҳам ер юзи бу иллатдан тўлақонли соқит бўла олмаган. Статистик маълумотларга қараганда, айни пайтда дунё бўйича 20 миллиондан ортиқ эркак, аёл ва вояга етмаган болалар мажбурий меҳнатдан азият чекишади.

Афсуски, айрим ҳолларда мамлакатимизда ҳам меҳнатга маъмурий тарзда мажбурлаш ҳолатлари ёки мажбурий меҳнатнинг бошқа шакллари кўзга ташланиб қолади. Илгари, айниқса, пахта терими мавсумида ўқитувчи, шифокор каби бюджет ташкилотлари ходимлари, талабалар, борингки, мактаб ўқувчилари далага йигим-терим ишларига қўмаклашиш учун юбориларди. Бу эса, ўз навбатида, ходимларни ишдан чалғитиб, турли соҳаларнинг ривожланишдан ортда қолишига, талаба ва ўқувчиларнинг эса сифатли таълим олишдан маҳрум бўлишига сабаб бўларди.

Жорий йилнинг 4 февраль куни Президент Шавкат Мирзиёев раислигида ўтказилган йиғилишда ҳам пахта теримида мажбурий меҳнатга йўл қўймаслик масаласи яна бир бор таъкидланди. Жумладан, пахтачилик кластерлари фаолиятини такомиллаштириш, пахта ва галла етиштиришда давлат режасини босқичма-босқич бекор қилиш ҳокимларнинг режа ортидан қувиш ва мажбурий меҳнатга жалб қилиш амалиётига бутунлай чек қўйиш қайд этилди.

Сўнгги уч йилда мажбурий меҳнатга қарши кураш янги босқичга кўтарилди, кенг қўламли ислохотлар, ўзгаришлар амалга оширилдики, бунинг натижаси ўлароқ, мажбурий меҳнат ҳолатлари кескин камайди.

Мажбурий меҳнат учун жавобгарлик кучайтирилди

Албатта, мажбурий меҳнатга қарши мурасасиз курашни

«ХАЛИ-ХАНУЗ ТУРЛИ ИДОРА ВА ТАШКИЛОТЛАРДА МАЖБУРИЙ МЕҲНАТНИНГ БИР НЕЧА ШАКЛЛАРИ ЁКИ ВОЯГА ЕТМАГАН ШАХСЛАРНИНГ ХИЗМАТИДАН ФОЙДАЛАНИШ ҲОЛАТЛАРИ РЎЙ БЕРМОҚДА. ДЕМАККИ, ХОТИРЖАМЛИККА БЕРИЛИБ БЎЛМАЙДИ.

олиб боришда кейинги йилларда қабул қилинган қонун ҳужжатлари, Президентимизнинг соҳага оид фармон ва қарорлари асос бўлди. Яқинда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун ҳам шулар жумласидан. Ҳужжат билан Жиноят кодекси ва Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга зарур тузатишлар киритилиб, мажбурий меҳнат учун жавобгарлик кучайтирилди.

— *Тегинли қонун билан Жиноят кодекси вояга етмаган шахсларнинг меҳнатидан фойдаланишга йўл қўйилмаслигига оид талабларни бузувчи ҳақида меҳнатга маъмурий тарзда мажбурлаш учун жавобгарликни назарда тутувчи моддалар билан тўлдирилди. — дейди Адлия вазирлиги мутахассиси Дилмурод Ражабов. — Унга қўра, меҳнатга вояга етмаганлар мажбурланган тақдирда ҳуқуқбузарга БҲМнинг 70 бараваридан 100 бараваригача бўлган миқдорда жарима солинади (ҳозирда БҲМнинг 30 бараваридан 50 бараваригача).*

Ҳуқуқбузарлик такроран содир этилганда БҲМнинг 150 бараваридан 200 бараваригача жарима ундирилади ёки 3 йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилинади ёхуд 3 йилгача ахлоқ тузатиш ишларига жалб қилинади (ҳозирда БҲМнинг 50 бараваридан 100 бараваригача).

Худди шундай, вояга етмаганнинг меҳнатидан унинг соғлиғига, ҳавфсизлигига ёки ахлоқига зарар етказиши мумкин бўлган ишларда фойдаланганлик учун жиноят моддаси киритилмоқда. Унга маъмурий жазо қўллангандан кейин мурожаат қилинади (яъни ҳуқуқбузарликни такрор содир этганлик учун). Бу айбдорлар БҲМнинг 25 бараваригача жарима солиш ёки 3 йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд 3 йилгача ахлоқ тузатишга жалб этилади.

Янги тартиб билан меҳнатга бирон-бир шаклда маъмурий тарзда мажбурлаш (бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно) учун БҲМнинг 50 бараваридан 100 бараваригача миқдорда жарима белгиланди (ҳозирда БҲМнинг 10 бараваридан 30 бараваригача миқдорда). Ҳуқуқбузарлик такроран содир

этилган бўлса, БҲМнинг 100 бараваридан 150 бараваригача жарима ёки 2 йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Албатта, жазо чорасининг кучайиши кўпчиликини қонунга ҳилоф ҳатти-ҳаракатлардан чекланишга ва янада хушёр бўлишга чорлайди. Бу эса, ўз навбатида, мажбурий меҳнат ҳаракати содир этилишининг олдини олади.

Мажбурий меҳнатга қачон тўлиқ чек қўйилади?

Тўғри, кейинги йилларда мажбурий меҳнатга қарши курашишда катта ютуқларга эришдик, аммо муаммо бутунлай бартараф этилди, деб ҳам бўлмайди. Сабаби, хали-хануз турли идора ва ташкилотларда мажбурий меҳнатнинг бир неча шакллари ёки вояга етмаган шахсларнинг хизматидан фойдаланиш ҳолатлари рўй бермоқда. Демакки, хотиржамликка берилиб бўлмайди, аксинча, мажбурий меҳнатга бўлган мурасасиз муносабатни янада кучайтириш талаб этилади.

Яқинда Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги томонидан ўтган йилги пахта йиғим-терим мавсуми давомида мажбурий меҳнатга йўл қўйгани сабабли маъмурий жаримага тортилган мансабдор шахслар рўйхати эълон қилди. Рўйхатдан 43 нафар мансабдор жой олган бўлиб, улардан беш нафари ҳокимлик вакиллари ҳисобланади.

— *Ўтган йили Давлат меҳнат инспекциясининг «1176» қисқа рақамли ишонч телефони, «www.dmi.mehnat.uz» сайти, «@mehnatuqbot» телеграм боти орқали мажбурий меҳнат билан боғлиқ 1 минг 282 та хабар келиб тушган, — дейди Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги мутахассиси Шаҳноза Рашинова. — Уларнинг 259 тасида ҳақиқатан фуқаролар мажбурий меҳнатга жалб этилгани, шундан 118 таси эса пахта терими мавсумида рўй бергани*

аниқланган. Мазкур ҳолатлар бўйича айбдорлар жавобгарликка тортилиб, уларга 772 миллион сўм миқдоридида жарима тайинланган. Шунингдек, 3 мингдан зиёд фуқаро пахта мавсумида мажбурий меҳнатга жалб этилгани аниқланиб, айбдорлар қонунда кўрсатишган тартибда жавобгарликка тортилган.

Шундай ҳолатлардан бири Самарқанд вилоятидаги «Асака банк», «Ўзсаноатқурилишбанк», «Халқ банки», «Трансбанк» каби бир қанча банк филиаллари раҳбарлари томонидан содир этилган. Мансабдорлар ўз ходимларини Пастдаргом туманига пахта теримида мажбурлаган. Натижада ходимлар ўз маблағлари эвазига теримчи ёллашга мажбур бўлишган. Бу ҳолат Давлат меҳнат инспекцияси томонидан аниқланиб, раҳбар кадрлар жавобгарликка тортилди. Худди шундай қонунбузарликка Қашқадарё вилояти Ер тузиш ва қўчмас мулк кадастр бошқармаси бошлиғи ва туман, шаҳар Ер тузиш ва қўчмас мулк кадастр бўлими бошлиқлари ҳам қўл урган. Улар қўл остидаги ходимларини Қасби туманига пахта теришга мажбуран жалб қилгани аниқланган ва тегишли чора-тадбирлар қўрилган.

Бир сўз билан айтганда, вояга етмаган болалар меҳнатидан фойдаланиш, мажбурий меҳнат муаммоси бугун ё кеча пайдо бўлиб қолган эмас. Бу иллатнинг илдизи асрларга бориб тақалади. Шу боис унга қисқа муддатда барҳам беришнинг иложи йўқ. Аммо унга қарши курашнинг янги, замонавий усулларидан фойдаланган ҳолда мунтазам равишда мурасасиз муносабатда бўлиш орқали унинг илдизига болта урса бўлади. Зеро, мажбурий меҳнат кўпайган жойда ташаббускорлик, тараққиёт бўлмайди, инсонларнинг норозилик кайфияти кундан-кунга ошиб боради.

Санжар ЭШМУРОДОВ
«Mahalla»

Ўзини ўзи банд қилган фуқароларга иш стаж ҳисобланади.

ЯКУНИЙ ИМТИҲОН НАТИЖАСИ ЎҚИШГА КИРИШГА ИМТИЁЗ БЕРАДИМИ?

БУНДА ЎҚУВЧИ БИР НЕЧТА СИНОВДАН
ЭМАС, БИТТА ИМТИҲОНДАН ЎТАДИ.
БУ УНИНГ ВАКТИНИ ТЕЖАБ, ТУРЛИ
СТРЕССЛАРДАН ХАЛОС ЭТАДИ.
ХАЛҚОНА ТИЛДА АЙТГАНДА, БИР ЎҚ
БИЛАН ИККИ ҚУЁННИ УРИШ МУМКИН
БЎЛАДИ

МАНЗУРА ДОИР МАЪЛУМОТ:

Таълим соҳасига давлат миқёсида эътибор қаратилмаса, мамлакат тараққиёти ҳақида орзу қилиш мушкул масаллага айланади. Шу маънода Президентимизнинг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида таълим истиқболи билан боғлиқ залворли вазифалар ўртага ташланди. Жумладан, жорий йилда 36 та янги мактаб қурилиши, 211 таси капитал таъмирланиши, хусусий мактаблар соми 141 тага етказилиши, олий таълим муассасаларига давлат гранти квотаси 2 баробарга оширилиши таъкидланди.

2019 йилда Ўзбекистон тарихида илк маротаба умумтаълим мактаблари рейтингни эълон қилинди (натижалар reyting.tdi.uz сайтида). Унга кўра, Халқ таълими вазирлиги томонидан тавсия қилинган 10 фоиш (жами 956 та) умумий ўрта таълим муассасаси фаолияти 4 та индикатор асосида баҳоланди. Худудлар рейтингига Наманган, Хоразм ва Навоий вилоятлари юқори ўринни эгаллаган бўлса, Қорақалпоғистон Республикаси, Самарқанд ва Тошкент вилоятлари умумтаълим мактаблари паст натижани қайд этди.

Дарҳақиқат, сўнгги йилларда умумий ўрта таълим тизимидаги мавжуд муаммоларни бартараф этиш бўйича қатор саноат-харажатлар амалга оширилди. Ўқитувчиларнинг ойлик маошлари бир неча баробарга оширилди, уларга қатор қулайликлар яратилди. 9 йиллик умумий ўрта таълимдан кейинги ўрта махсус, касб-хунар эгаллаш жараёнида турли номувофиқ ҳолатлар кўпайгани боис 2017-2018 ўқув йилидан 11 йиллик таълим тизими қайта тикланди. Бироқ ҳали ҳам соҳада кенг жамоатчиликни ташвишлантираётган масалалар йўқ эмас.

Бу ҳақда сўз борганда, 2020 йилда таълим соҳасида амалга оширилиши зарур бўлган долзарб масалалар, белгиланган мақсадли кўрсаткичлар ва ислохотларни жадаллаштириш бўйича режалаштирилган ишларнинг «Йўл харитаси»да белгиланган асосий вазифаларни ҳам келтириб ўтиш ўринли. «Йўл харитаси»га кўра, эндиликда дарсликлар қайта қўриб чиқилади, умумтаълим фанларига мос халқаро сертификатлар реестри шакллантирилади, ўзбек тили ва математика фанлари бўйича махсус имтиҳон методикаси ишлаб чиқилади, умумтаълим муассасалари битирувчиларининг якуний давлат аттестацияси ҳамда олий таълим муассасаларига кириш имтиҳонлари унификация қилиниши мумкин.

Унификация нимага барҳам беради?

Дарҳақиқат, якуний давлат аттестациясининг ўтказилиши билан боғлиқ жараёнлар анча вақтдан буён ота-оналар норозилигига сабаб бўлмоқда. Ҳар йили якуний имтиҳонга тапшиқиланган пухта ҳожилик қўрилса-да, паст баҳога ўқийдиган ўқувчи ҳам шаҳона

датнома баҳоларини кўтариб қўйиш ҳолатлари учрайди. Баъзан педагог-мураббийлар томонидан имтиҳон саволлари яширин равишда ўқувчига «оширилиб», бунинг натижасида ноҳалол, ҳаққоний бўлмаган баҳо қўйилиши бошқаларда эътироз уйғотмоқда. Бу эса аксарият ота-оналар, ўқувчилар ва педагоглар орасида «Якуний аттестация аслида керакми, умумий ўрта таълим эгалланса бўлди-да», деган қарашларни пайдо қилади.

Таъкидлаш жоиз, айни пайтда Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, Давлат тест маркази, Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси ҳамкорлигида якуний давлат аттестациясини олий ўқув юртиларига кириш имтиҳонлари билан унификация қилиш, яъни бирлаштириш жараёни ўрганиб чиқилган.

— Унификация жараёни битирув имтиҳонлари нуфузини ҳар жиҳатдан оширади, — дейди Халқ таълими вазирлиги матбуот хизмати раҳбари Анвар Умаров. — Яна бир афзаллиги — ўқувчи бир нечта синовдан эмас, битта имтиҳондан ўтади. Бу уларнинг вақтини тежаб, турли стресслардан халос этади. Халқона ибора билан айтганда, бир ўқ билан икки қуёنни уриш мумкин бўлади. Жорий ўқув йилида юртимиздаги мавжуд 9 минг 942 та умумтаълим мактабиди 450 мингдан зиёд ўқувчи тамомлайди. Биз қўлламоқчи бўлган янги тизим ўзига хос шакл ва мазмунда Россия (ЕГЭ), АҚШ (SAT), Буюк Британия (GCSE) каби давлатларда ҳаётга таъбиқ этилган. Биз улардан айнан ўша андозани эмас, балки ўзимизга мос жиҳатларини ўзлаштиришимиз керак. Ҳамкор ташкилотлар янги тизимнинг адолатли, шаффоф ва ҳаққоний бўлишини таъминласа,

турли норозилик ва ноҳақликларга ўрин қолмас эди.

Текширувлар ўқувчининг билим даражаси пастлигини кўрсатмоқда

Умумтаълим жараёнида ўсмирга компетенциявий билим, кўникма, малака берилар экан, бу унга бутун ҳаёти мобайнида аскалади. Қолаверса, ана шу захира ўқувчига таълимнинг кейинги босқичларида ҳам «хомаш» вазифасини ўташи мумкин. Аммо мутасадди ташкилотлар томонидан ўтказилаётган текширувлар мактаб ўқувчиларининг билим даражаси паст ва саёз эканини кўрсатмоқда.

— 2019 йилнинг сўнги ойларида Халқ таълими вазирлиги тасарруфидидаги 357 та ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаби ва мактаб-интернатлари ўқувчиларининг билим даражасини ўрганиб чиққанмишда, уларнинг билим ва ўзлаштириш даражаси амалдаги давлат таълим стандартига мос келмаслиги аниқланди, — дейди Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси қошидаги миллий марказ директори Абдували Исроиллов.

— НАЗОРАТ ИШЛАРИДА ҚАТНАШГАН 12 МИНГ 790 НАФАР ЎҚУВЧИНING 7 МИНГ 387 НАФАРИ (57,8 ФОИЗИ) ҚОНИҚАРСИЗ БАҲОЛАНГАН. ИХТИСОСЛАШТИРИЛГАН ТАЪЛИМ МАСКАНЛАРИДА АХВОЛ ШУНДАЙ БЎЛГАЧ, ОДИЙ МАКТАБЛАРДАГИ ВАЗИЯТ ҚАНДАЙЛИгини ўзингиз ТАСАВВУР ҚИЛАВЕРИНГ.

Президентимизнинг «Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги фармонида 2030 йилга келиб PISA («Халқаро талабаларни баҳолаш дастури») бўйича жаҳоннинг биринчи 30 та илғор мамлакатига қатори Ўзбекистонни киритиш режалаштирилган. Шундан келиб чиқиб, жорий йилнинг 1 мартига ушбу дастур асосида маҳаллий компьютер дастури ва онлайн машғулотларни яратин, апрель ойига қадар унда фойдаланилган ва маҳаллий экспертлар томонидан яратилган савол ва топшириқларни Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси веб-сайтига жойлаштиришимиз зарур.

Миллий квалификация тизими қандай бўлади?

Ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида узок йиллардан бери юзага келган муаммоларга қисқа муддатда ечим топиб бўлмайди. Касб-хунар коллежлари аҳоли яшаш пунктдан узокда жойлашган бўлиб, худудларда транспорт инфратузилмаси етарли даражада ривожланмагани, мураккаб об-ҳаво шароитида ўқувчи-ёшларнинг даре қолдириши, моддий-техника базанинг талабга жавоб бермаслиги, ўқув устахоналари бутловчи ва эҳтиёт қисмлар билан етарли даражада таъминланмаслиги сингари муаммолар бу тизимга муносабатни кескин ўзгартириш,

«Йўл харитаси» бўйича умумий чора-тадбирлар белгилаш зарурлигини кўрсатмоқда.

— Етарли даражада молиялаштирилмагани натижасида бу тизим ўз обрўсини анча йўқотиб қўйди, — дейди Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги касб-хунар таълимини ўқув-методик мувофиқлаштириш бош бошқармаси бошлиги Шарифбой Эргашев. — Давлатимиз раҳбарининг 2019 йил 6 сентябрдаги «Профессионал таълим тизимини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармонида кўра, амалда ўзини оқламаган 1 минг 469 та касб-хунар коллежи фаолияти чуқур ўрганилиб, улар негизда 340 та касб-хунар мактаби, вазирлик ва ибораларга тегишли 147 та коллеж ҳамда олий таълим муассасалари билан интеграциялаштирилган 143 та техникум очилди. Улар ўқув дастурлари ва режалари, таълим мuddати ва специфик хусусиятига кўра бир-биридан фарқланади.

Таҳлил қилинганидек, узлуксиз таълим тизимида вуҷудга келган муаммолар ҳар жиҳатдан чуқур ўрганилиб, мақбул ечим топилиши керак. Ўйлаймизки, Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси, Давлат тест маркази томонидан ишлаб чиқилган «Йўл харитаси» бунга имкон яратади.

Ҳулқар КУЗМЕТОВА
«Mahalla»

Сўнгги 2 йилда ноқонуний ер сотиш билан боғлиқ 473 та жиноят иши қўзғатилди.

ИШСИЗЛИК БАРҲАМ ТОПМАСА...

Тасаввур қилинг: ҳаво ҳарорати минус ўттизи кўрсатиб турибди. 13-қаватнинг очиқ майдонида мазутни эритиш учун суюлтирилган газ баллонига уланган горелкани тутиб турибсиз. Горелка учидagi олов афсонавий аждарнинг ҳамласини ёдга солади ва музлаб ётган мазутни сувдай суюлтиради. Аммо унинг тафти бармоқларингиз учига ҳам етиб келмай, совуқ ҳавога сингиб кетади. Шу зайдда 8-9 соат ишлайсиз.

ЖОРИЙ ЙИЛНИНГ 21 ЯНВАРЬ КУНИ РОССИЯНИНГ ТОМСК ОБЛАСТИДАГИ ЁҒОЧ УЙДА ЮЗ БЕРГАН ЁНГИН ОҚИБАТИДА ЎН БИР НАФАР ЮРТДОШИМИЗ ҲАЛОК БЎЛГАНИ БАРЧАМИЗНИ ҚАЙҒУГА СОЛДИ

«...ҲАР БИР ТАРМОҚ, СОҲА, ВИЛОЯТ ВА ТУМАНДА ЯРАТИЛГАН ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ВА ЯНГИ ИШ ЎРИНЛАРИ АНА ШУ ТУЗИЛМАЛАР РАҲБАРЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ БАҲОЛАШДА ЭНГ АСОСИЙ МЕЗОН БЎЛАДИ»

Энди ана шундай жисмоний машаққатларга оила соғинчи, уч-тўрт сўмни деб сизни сотиб юборишга шай турган «дўст»ларни, бир зум тин олсанг, пешонангга «ишқмас» тамғасини босадиган бригада бошлигининг зуғумини ҳам кўшинг! Бундай азобли туйғуни мухожирлик нонини тотиб кўрганлар яхши билади.

Ташки меҳнат миграцияси агентлиги маълумотларига кўра, 2019 йилда Россияда қийин аҳволга тушиб қолган 3 минг 323 нафар фуқаро давлат ҳисобидан Ўзбекистонга олиб келинган. Аячлиси, ўтган йил давомида 308 нафар меҳнат мухожирининг жасади юртимизга қайтарилган. Айниқса, жорий йилнинг 21 январь куни Россиянинг Томск областидаги ёғоч уйда юз берган ёнгини оқибатида ўн бир нафар юртдошимиз ҳалок бўлгани барчамизни қайғуга солди. Шу ўринда ҳақли савол туғилади: қачон чет давлатларга ишлаш учун кетган юртдошларимизнинг ҳавфсизлиги тўла таъминланади?

Ҳар йили меҳнат бозорига 600 мингдан ортиқ ёш кириб келади

— Президентимизнинг 2019 йил 20 августдаги «Хорижда вақтинчалик меҳнат фаолиятини амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ва уларнинг оила аъзоларини ҳимоя қилиш кафолатларини янада кучайтириш чоралари тўғрисида»ги фармони соҳада қатор қўлайликларни яратди, — дейди Ташки меҳнат миграцияси агентлиги бошлиги Бахтиёр Турсунов. — Жўмладан, вақтинчалик меҳнат қилиш учун хо-

рижга жўнаб кетадиган фуқароларимиз харажатларини қоплаш учун имтиёзли микроқарз олиш имконияти яратилди. Шунингдек, хорижда ишлаш даврида ҳаёти, соғлиги, ишлаш учун руҳсат берувчи бошқа ҳужжатларнинг рад этилиши таваккалчиликларини сугурталаш бўйича сугурта полиси тўлови билан боғлиқ харажатларни субсидиялаш амалиётга жорий этилди.

Мазкур фармон ижросини таъминлаш орқали ташки меҳнат миграцияси жараёнларини тартибга солиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш, уларга зарур ҳуқуқий, ижтимоий, ахборот-маслаҳат ёрдами кўрсатиш ва моддий қўллаб-қувватлаш борасида амалий ишларга замин яратилди.

Ҳар йили республикамиз меҳнат бозорига 600 мингдан ортиқ ёш кириб келяпти. Бундай вазиятда аҳоли бандлигини таъминлаш, янги иш ўринларини яратишга қаратилган амалий тадбирлар кўрилатганига қарамай, ташки меҳнат миграциясига тўла барҳам бериш осон эмас. Шу боис меҳнат мигрантларига муносиб шaroитлар яратиш, уларнинг ҳаёти ва соғлиғини ҳимоя қилиш учун хорижнинг ваколатли ташкилотлари билан самарали ҳамкорликни йўлга қўйиш талаб этилади. Ана шу мақсадда агентлик тегишли ташкилотлар билан ҳамкорликда хорижий давлатларнинг ташки меҳнат бозоридagi эк-тиёжларини доимий ўрганиб боради.

Масалан, бугунги кунда Ташки меҳнат миграцияси

агентлигининг Россия, Поляша, Туркия, Латвия, БАА, Болгария, Қозғистон, Қувайт давлатларида Ўзбекистон Республикаси фуқароларини уюшган тартибда меҳнат фаолияти билан таъминлаш билан шугулланувчи 60 та иш берувчи ва бандлик агентликлари билан аниқ келишувлари мавжуд. Агентликнинг хориждаги ваколатхоналари томонидан 2019 йилда Ўзбекистонлик меҳнат мигрантларининг 20 минг 934 нафарига маслаҳат хизмати ва 830 нафарига ҳуқуқий ёрдам кўрсатилган. Қолаверса, уларга 578 минг 564 АҚШ доллари миқдоридаги иш ҳақлари хорижий иш берувчилардан ундириб берилган.

Касб ва тил билмаслик муаммоларни кўпайтиряпти

Меҳнат мигрантларининг ҳақ-ҳуқуқларини тўла таъминлаш учун бошқа мамлакатлар билан ҳамкорлик алоқаларининг мустаҳкамланиб бораётгани қувонарли, албатта. Лекин бу чора-тадбирлар қачон тўла ижобий натижа кўрсатади?

— 2019 йилда 4 минг 500 нафар фуқаро Россияга ишлашга таъминли равишда жўнатилди, — дейди Б.Турсунов. — Ўзлари мустақил равишда Россияга кетаётганлар билан солиштирсак, албатта, бу жуда кам. Лекин ўзлари таваккал қилиб, бировнинг таклифига кўра ёхуд қаердандир хабар топиб ишга кетганлар сон жуда катта миқдорни ташкил этади. Айни пайтда таъминли тартибда ишга жўнатиладиган фуқароларнинг сонини кўпайтириш учун барча имкониятларни ишга соляймиз.

Бироқ бунда қатор қийинчиликларга дуч келаятганимиз ҳам бор гап. Масалан, бизга мурожаат қилган хорижий иш бе-

ДАРВОҚЕ...

2019 йилда Россияда қийин аҳволга тушиб қолган 3 минг 323 нафар фуқаро давлат ҳисобидан Ўзбекистонга олиб келинган. Аячлиси, ўтган йил давомида 308 нафар меҳнат мухожирининг жасади юртимизга қайтарилган.

рувчиларнинг ўзига хос талаблари бор ва бу табиий. Жўмладан, ишга бораётган шахс ўша давлат тилини билиши, бирон касб-хунарни эгаллаган бўлиши лозим. Айрим ҳолатларда ёшга ҳам чеклов қўйилади. Айни масалага бу фақат юртдошларимизнинг муаммоси, деб жим қараб бўлмайди. Шу боис ҳар битта вилоятда тил ва касба ўргатиш марказлари фаолияти ривожлантиришмоқда.

Умуман олганда, меҳнат мигрантларининг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш устувор вазифамиз ҳисобланади. Юрт раҳбари ҳам, юртдошларимиз ҳам ҳақли равишда биздан айнан шунини талаб қилапти. Аммо бунинг учун ҳар икки томон — Ташки меҳнат миграцияси агентлиги ҳам, хорижга ишга кетган ёш йўл тарафдориди бўлган юртдошларимиз ҳам, том маънода, бир-бирини тушуниб иш тутиши керак.

Агар юртимизда муносиб иш ўринлари яратилса, ҳеч ким уйи, оиласидан олиста кетиб иш изламайди. Шу боис Президентимиз Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида Вазирлар Маҳкамаси икки ой муддатда ижтимоий тадбиркорлик асослари ва уни рағбатлантириш чоралари тўғрисида тегишли қонун лойиҳасини ишлаб чиқиши лозимлиги, жорий йилда давлат дастурлари доирасида ҳамда тадбиркорликни ривожлантириш орқали 500 мингта янги иш ўрни яратишни таъминлаш зарурлигини қайд этди. «...Ҳар бир тармоқ, соҳа, вилоят ва туманда яратилган тадбиркорлик субъектлари ва янги иш ўринлари ана шу тузилмалар раҳбарлари фаолиятини баҳолашда энг асосий мезон бўлади», дея алоҳида таъкидлади. Демак, юрт раҳбарининг ушбу кўрсатмаси тез орада ҳаётимизда ўзининг ижобий натижасини кўрсатади, албатта.

Боборован ГОЗИДИНОВ
«Mahalla»

БИЛАСИЗМИ?

Ўзбекистонлик ташки меҳнат мигрантларининг 80 фоизи Россияда, 15 фоизи Қозғистонда ва қолган 5 фоизи бошқа давлатлар меҳнат бозорларида фаолият юритмоқда. Россияда патент нархи баландлиги, меҳнат мигрантлари имтиҳон топшириши кераклиги, рус тилини билиш даражаси ва ҳуқуқий кўникмалари пастлиги сабаб фуқароларнинг аксарияти ноқонуний мигрантга айланмоқда.

4 та йўналиш бўйича базавий ОТМлар белгиланди.

Театр санъатида ўз ижро услубини яратиш, мухлислар орасида ўзига хос образлари билан ҳурмат-этибор қозониш актёр ва актриса учун чинакам шараф. Бунинг учун узоқ йиллар заҳмат чекиш, ҳар қандай персонаж қиёфасига кира олиш, томошабинни ишонтира билиш талаб қилинади. Бу галги меҳмонимиз шундай ҳислат соҳибаси, иқтидорли ва истеъдодли актриса Одина Ғозиевадир. Меҳмонимиз билан санъат машаққатлари, театрнинг ўзига хосликлари, ролларидаги самимийлик тўғрисида суҳбатлашдик.

Одина ҒОЗИЕВА:

«Санъатни «бизнес»га айлантириш унинг кадрини тўкади»

— Санъат жамиятнинг жуда катта тармоғи ҳисобланади ва унинг кўплаб йўналишлари бор. Бу соҳага қадам қўйган, «ниони» еганлар унинг ролини, аҳамиятини ҳар хил тушунади ва ўзича баҳо беради. Сизнинг фикрингизча, театр санъатида иқод қилаётган актёр ёки актриса учун энг муҳими нима?

— Қайси соҳа бўлмасин, санъатми у, тиббиётми, таълимми, тadbиркорликнинг қайсидир йўналишими, меҳнат қилган, интилан киши кам бўлган эмас. Буюк бобокалонимиз Баҳовуддин Нахшбанднинг «Дил ба ёру даст бакор», яъни «Қўлинг ишда, дилинг Аллоҳда бўлсин» деган ҳикматини эслайлик. Ўз касбини севип, уни миридан-сиригача ўрганиш, жамиятдаги роли ва ўрнини англаш, бунга ўзининг улушини қўйиш ҳар бир инсоннинг ҳаётини бегаб, мазмун бағишлайди.

Кўпчилик санъатни сердаромад соҳа, уларнинг битта тўйга бориши фалон пул, деб ўйлайди. Тўғри, қўшиқчилар, кизикчилар орасида санъатни «бизнес»га айлантириб олганлар йўқ эмас, бор. Катта микдорда пул талаб қилиб, даврани киздиришга ваъда қилган бундай «санъаткор»ларнинг кадр-киммати нечоғли бўларди, дейсиз. Ахир, санъаткорлар орасида фақат ўз иш жойида ижод қилиб, озгина маошига рўзгор тебратган, ўйнаган роли, айтган қўшиғи билан халқимизнинг юрагига муҳланган инсонлар қанча? Эл назарига тушиб, унинг ихлосига сазовор бўлишдек бахт қайда-ю, мўмай даромад кетидан қувиб, шаънига ярашмайдиган гапларнинг тарқалиши қайда? Икки жиҳатни тарозига қўйсак, биттаси тош босиб кетади. Қолаверса, Юртбошимиз ташаббуси билан 2020 йилга «Илм, маърифат ва ра-

камли иқтисодиётни ривожлантириш йили» дея ном берилиши замирида катта мақсад бўйи кўрсатиб турибди. Илм-маърифатни ривожлантиришдек эзгу мақсад бевосита санъатнинг оммабоплиги, тарбиявий кучи билан ҳам уйғунлашиб кетади.

— Кўп ҳолларда сиз хокисор, камсукум, оилапарвар она образини яратгансиз. Ўзбек оналарига хос болажонлик, меҳр-шафқат, сабр-тоқат хислатлари сизда анча тўлақонли шакланганки, бу яратган образингизда сезилиб туради...

— Театр санъатида фаолият кўрсатаётганимга бу йил роппароса 45 йил тўлади. Шу давр ичида сиз таъкидлаганингиздек, халим, хокисор, муштиллар она образларидан бир қанчасини мухлислар ҳукмига ҳавола этдим. Санъат оламига дабдурустан кириб келмаганман. Онам раҳматли Ширмоной Ғозиева ниҳоятда мулоғим, сермулоҳаза аёл бўлиб, театр санъатига ўзини бахшида этган хонанда-актриса бўлганлар. Овози кўнғирокдай бўлган бу аёл Шаҳрихонда «Чашма» ашула ва ракс ансамблини тузиб, унинг доврўғини дунёга таратган. Онамга ҳавас қилдим, улардек бўлишни ният қилдим, мана, муроду мақсадимга етдим.

Кўпинча «Оталар сўзи — ақлнинг кўзи» кўрсатувида роль ўйнаганман. Яратган образингиз қандай чиққанига караб, режис-

сёр ақли ҳам сизнинг нимага қодирлигингизни ҳисобга олар экан. Лекин ҳоҳ актёр бўлсин, ҳоҳ актриса, фақат ижобий образ эмас, тақсимланганда, салбий ролли ҳам ўйнаши керак. Менга салбий роллар ҳам берилган, томошабин бунинг муваффақиятли чиққанини айтса, хурсанд бўлганман. Театримизда 15 йил фақат бош қаҳрамон ролини ижро этдим. Жумладан, «Паранжи сирлари»да Холисон, «Нурхон»да Нурхон, «Лайли ва Мажнун»да Лайли, «Тошболта ошпақ»да Каромат, «Ўзилган торлар»да Зулфия образларини яратиб, мухлислар эътирофига сазовор бўлдим.

— Муқимий номидаги мусиқали драма театрида фаолият кўрсатиб келмоқдасиз. Бу даргоҳда ишловчилар нафақат роль, балки қўшиқни ҳам маромига етказиб ижро этиши керак. Ижоднинг икки йўналиши — ҳам қўшиқчилик, ҳам театр санъатини қай тарзда бирдек «тебрат» олгансиз?

— Бу муқаддас даргоҳда ҳам овози, ҳам актёрлик маҳорати бўлмаган киши ишлаш олмайдди. Мен туғилиб ўсган оилавий муҳитда қўшиқчилик ва театр санъати ниҳоятда қадрланган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, моҳир созанда, отам раҳматли Муҳаммадхон Юсупов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, онам Ширмоной Ғозиевадан менга барча нас-

лий ва касбий белгилар ўтган. Олманинг тагига олма тушар экан. Онам хиргойи қилса, мен ҳам жўровоз бўлардим. Саҳнада онасининг бошқача қиёфага кириши жағжигина қизалоқни минг бир хайратга соларди.

1975 йилда Тошкент театр ва рассомлик санъати институтининг мусиқали драма театрига ҳужжат топширишим, талабалikka қабул қилинишим тасодифий эмас. Беш йиллик таълимда мусиқали драманинг назарий жиҳатларини ўрганган бўлсам, кейинчилик театр ички муҳитида бунга амалий жиҳатдан муштахкамлаб, ҳам қўшиқчилик, ҳам театр санъатининг паст-баландини эгалладим. Ўхшатиш мумкин бўлса, мусиқали драмани бир олманинг икки палласига қиёслаган бўлардим. Бири бўлмаса, иккинчиси йўқ, улар бир-бирини тўлдирди ва бойитиб, томошабинга яхлит асар ҳада этилади.

— Ижодкорга ўз роли, шеъри, картинаси, қўшиғи ёқмаса, сизнингча, бунга қандай баҳолаш керак?

— Бундай ҳолат, менимча, ҳамма ижодкорда кузатилса керак. Айниқса, театр санъатида актёр ўз «мен»идан чиқиб, бошқа «мен»га айланмаса, томошабинни йиғлатиб, қуддира олмаса, ўйнаган роли зўрма-зўраки, сохта, табиийликдан йироқ чиқиши аниқ. Ижодкор қайси тоифага мансуб бўлмасин, кўнғилдагидек асар ёки образ яратолмаса, ундан воз кечгани маъқул. Яхшиси, бунга у маълум муддатдан сўнг қўл урсин. Чунки ўша вақт оралиғида у ўзини бунга руҳан тайёрлайди, каму қўстини тўғрилайди, материал йиғди.

— Болалиқда ҳар бир инсон ўз келажигига пойдевор қўяди, кейинчилик унинг устига ғишт теради, шу тарика ўз ҳаётига бағишланган бинони ярата-

ди. Сизда бу жараён қандай кечган?

— Шаҳрихонликларнинг санъатга ихлоси баланд. Ота-онам санъаткор бўлгани боис, «Тинчлик» маҳалласида бўладиган тўй-маърака улар иштирокисиз ўтмасди. Ўзбекистон халқ артистлари Аббос Бакиров, Машрабжон Юнусов, Қамарахоним Бурнашева, Малоҳатхон Исокова сингари водийнинг таниқли санъаткорлари хонадонимизга ташриф буюришарди. Куй-қўшиқ, театр санъати ҳақидаги гурунглр менга завқ ва илҳом берган, орзулар оламига бошлаган. Эҳтимол, санъаткорлар фарзанди бўлганим учундир, бу соҳага қадам қўйиш, унинг сир-асрорини эгаллаш, касбий салоҳиятда юксак натижаларга эришиш менга пишш-пукта пойдевор бўлиб хизмат қилган бўлса керак.

— «Маҳалла» газетаси мухлис-ларига тилакларингиз?

— Маҳалла тинч бўлса, юртимиз осойишта, давлатимиз ривожланади. Бир-бири билан қўли кўксига саломалашадиганлар қайси юртда бор? Фақат Ўзбекистонда. Кимнингдир тўйи бўлса, қўшниси тўёна олиб чиқади. Бошига мусибат тушган киши маҳалладошлари ва ҳамкасбларининг ҳам-дардлигини қабул қилади. Байрамларда қайси маҳаллага борманг, дошқозонда дамланган ошни кўрасиз. Кексалар иззатда, ёшлар хизматда. Минг-минг йиллик кадриятларимизни ўзида жо этиб, саклаб келаятган Ўзбек маҳалласи боқий яшасин. Санъатнинг куч-қудратини, таъсирчан кучини ва аҳамиятини англайдиган барча маҳалладошларимиз омон бўлсин!

«Mahalla» мухбири
Хулқар КУЗМЕТОВА
суҳбатлашди.

МАЗЗУГА ДОИР МАЪЛУМОТ:

Одина Ғозиева 1998 йилда Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист унвони билан тақдирланди. 2013 йилда эса унга юксак фахрий унвон — Ўзбекистон халқ артисти унвони берилди.

Ўзбекистон давлат хореография академияси ташкил этилди.

БУЮКЛИК ВАСВАСАСИ НАСЛ СУРАДИГАН ХАСТАЛИК...(МИ)?

УЛАРНИНГ НОРМАЛ ИНСОНЛАРДАН ФАРҚИ — ҲЕЧ КИМГА ВА ҲАТТОКИ ЎЗЛАРИГА ҲАМ ИШОНМАСЛИГИДАДИР. ГЎЎКИ АТРОФИДАГИ ОДАМЛАР УЛАРНИ АЛДАЁТГАНДЕК ТУЮЛАДИ. ШУ БОИС БУНДАЙ ТОИФАДАГИ КИШИЛАРНИНГ ЯҚИН ДЎСТЛАРИ БЎЛМАЙДИ

Биз одатда ўзини бошқаларга нисбатан ақлли, тарбияли ва маданиятли деб ўйлайдиган, ҳар бир ҳаракати орқали «буюк» эканини атрофдагиларнинг онгига синдиришга уринадиган кишиларни шунчаки мактанчоқ, ўзига бино қўйган кимса деб биламиз. Бундай тоифа кишилар ўзининг одамлардан бир поғона баланд эканини исботлаш учун бошқалардан камчилик ахтариши ғашимизга тегади. Уларнинг бундай қилиқларини эса тарбияси билан боғлаймиз.

Аслида бу тоифа кишиларнинг ҳаммаси ҳам ёмон тарбияси ёки табиатан мактанчоқ бўлгани сабабли бундай йўл тутмайди. Замонавий тиббиёт бундай кусурни мегаломания — рухият бузилишининг кўринишларидан бири деб ҳисоблайди. Мегаломания, бу — ўз ақлидроки ва қобилиятини юқори баҳолашга интилган инсон онгининг ўзига хос тури ҳисобланади. Психиатрия фанида унга алоҳида касаллик сифатида қаралмайди. У руҳий касаллик билан боғлиқ бошқа патологик ҳолатнинг аломати сифатида баҳоланади. Кўпинча мегаломания маник-депрессив психоз, пастлик комплекси ва параноид касалликларидан учрайди. Бундан ташқари, у прогрессив фалаж ёки мия шикастланишининг мураккаблиги сифатида намойиш бўлиши мумкин.

Мегаломаниянинг ривожланиши учун бир неча хавфли омиллар мавжуд. Биринчидан, бу ирсий мослашувдир. Агар ота-оналардан бири шу каби касалликдан азоб чекса, фарзанд ҳам шу хасталикка чалинишининг эҳтимоли юқори бўлади. Иккинчидан, бу касаллик спиртли ичимликларни кўп истеъмол қиладиган ёки гиёҳвандлик моддаларига боғланиб қолганларда кўпроқ учрайди. Яна шунини эслатиш

жоизки, ҳатто одатдагидан юқори даражада ўзини ўзи ҳурмат қилиш ҳам жиддий руҳий бузилишга сабаб бўлиши мумкин. Ўрни инсоннинг ўзига нисбатан ҳаддан зиёд иззатталаблик қилиши, шу билан бирга, кучли стрессли вазият, руҳий зарба ҳам ушбу хасталикни юзга келтиради.

Қандай белгилари бор?

Мегаломанияда инсон ўзининг барча фикрлари ўзига хос экани ва жамият учун муҳим аҳамиятга эгалигини таъкидлайди. Натижада бемор ҳаракатлари ва гаплари билан бошқаларга ўзининг ноёблиги ва даҳо экани ҳақида айтади.

Шунингдек, буюклик маниясига йўлиққанлар ўзининг керакли шахс эканини таъкидлаб, психик ва физик имкониятларини ҳаддан ортиқ баҳолайди. Уларнинг кайфияти тез ўзгаради ва бошқаларнинг фикри билан қизиқмайди. Аксинча ўзгаларнинг муносабатига агрессив жавоб қайтаради. Лўнда қилиб айтганда, фақат ўзининг ғоялари ва фикрларига таянади.

Бундай тоифадаги беморларнинг феъл-атворини яқинлари инжиқликка йўйишади. Аслида эса бунинг инжиқликдан буткул фарқи бор. Улар ўзларининг бошқаларга нисбатан ақлли эканини исботлаш учун доимо кўрган фильмлари ёки ўқиган китобларидаги афоризмларни ёд олиб юришади ва суҳбат жараёнида ўрни келса, «моҳирона» фойдаланишади. Уларнинг нормал инсонлардан фарқи — ҳеч кимга ва ҳаттоки ўзларига ҳам ишонмаслигидадир. Гўёки атрофидаги одамлар уларни алдаётгандек туюлади. Шунинг учун бундай тоифадаги кишиларнинг яқин дўстлари бўлмайди. Улар ёлғизлик ва сирлиликни афзал қўришади.

ДАРВОҚЕ...

Мегаломанлар ўзларининг одамлардан бир поғона баланд эканини исботлаш учун доимо бошқалардан камчилик қидиради. Мабодо уларни кимдир камситмоқчи бўлса, дарҳол ўша камчиликларидан қарши қурол сифатида фойдаланади. Масалан, бирор сўз ёки иборани нотўғри қўлласангиз, мегаломанлар дарҳол сизни танқид қилиб хатоингизни тузатишади.

Мегаломанлар жуда худбин бўлади. Уларда ўз ташқи кўринишидан фахрланиш ҳисси жуда кучли. Шу билан бирга, ўзларининг нозик томонларини яхши билишади. Аммо буни ҳеч ҳам тан олишни истамайди.

Қандай даволанади?

Айтиш керакки, мегаломания аёлларга қараганда эркекларда кўпроқ учрайди. Ўз ўрнида эркекларда бу касаллик кўпроқ тажовузкорлик касб этади. Улар ўз фикрини бошқаларга синдириш учун жисмоний зўравонликка қадар бориши мумкин. Аёлларда эса касаллик юмшоқроқ ва одатда романтик ҳолатда ўтади.

Бундай беморни даволаш учун у билан психолог суҳбатлашиб, ҳаётини батафсил ўрганиши, умр тарихи ҳақидаги маълумотларни тўплаб, мавжуд шикоятларни баҳолаши зарур. Шундан сўнг ташхис қўйилади. Бундан ташқари, шифокор беморнинг қариндошлари билан суҳбатлашиши керак. Ташхис қўйиш учун турли хил психологик тестлар, шунингдек, беморнинг ҳатти-ҳаракатларини баҳолаш мумкин.

Афсуски, мегаломания муолажа қилинмайди. Аммо бунга сабаб бўлган асосий хасталиклар — шизофрения, турли неврозлар ва эмоционал психозларни алоҳида даволаш мумкин. Лекин шунда ҳам беморни «буюклик» васвасасидан қутқариш учун хасталик сабабига қараб айрим дорилар ва махсус психотерапияни тавсия этиш мумкин.

Бемор ўзининг аҳволи жиддий эканини ҳис этмагани сабабли уни мажбуран даволаш керак бўлади. Зарур бўлганда, бемор психоневрология диспансерида жойлаштирилади ва даволашни касалхонада амалга оширилади. Таъкидлаш жоизки, дунё психологлари кам учрайдиган ушбу касалликнинг олдини олиш ва даволаш йўллари кидиришмоқда.

Гулчеҳра ТЎЛАГАНОВА,
психология фанлари номзоди, доцент.

ТАВСИЯ: ОМАДЛИ ФИКРЛАШ СИРЛАРИ

Одатда инсонлар ўзини омадсиз ҳисоблагани ёки синовли вазиятларни енгиб ўта олмагани учун руҳий тушқунликка тушиб қолади. Бунинг натижаси эса турли руҳий касалликлар, жумладан, маниага ҳам олиб келиши мумкин. Аслида инсон омади ўз қўлида! Фақат бунга ўзи ишонса бўлгани. Масалан, инсон ҳар сафар омадсизлиги ҳақида ўйласа, уни миянинг ақл элагидан ўтказиши ва яхши нарсаларга диққатини қаратиши керак. Агар истамасангиз ҳам азобли хотиралар ёдга тушса, тушқун кайфиятини уйғотса, инсон ўзини: «НИМА ҚИЛИБДИ?!», «БАРИБИР МЕН ЕЧИМ ТОПАМАН ВА ЮТИБ ЧИКАМАН!» деб ишонтириши керак.

Шунингдек, ҳар бир киши кийиниши, қадди-қоматини қандай тутиши, гапиришига қараб ўзини ҳурмат қилиши керак. Омадли бўлиш дунёнинг энг кучли билимларини талаб қилмайди, омадли фикрларнинг пайдо бўлиши ўзингизга нисбатан ҳурмат эълон қилишингизни талаб қилади, холос. Ҳаётда эришган ютуқларингиз ўзига ишонган ва ҳурматга лойиқ бўлган фикрларингизнинг махсуслотидир. Миянгизга кичкина вазибалар беринг, у кичкиналик миқёси билан фикрлайди. Миянгизга катта салоҳиятга эга бўлган вазибаларни ечиш кераклигини айтинг, у шу йўлда ечим топади.

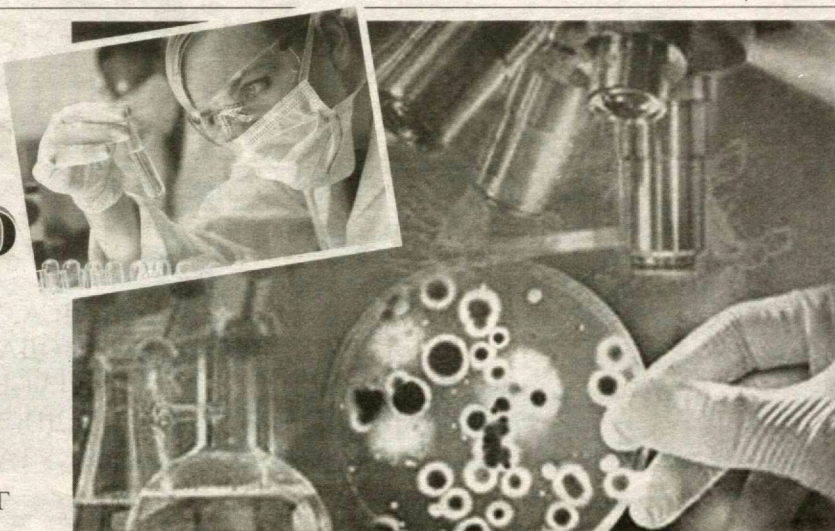
БИЛАСИЗМИ?

«Мегаломания» сўзи грек тилидан олинган бўлиб, «мегал» — буюк, қудратли, «мания» — телба, яъни «буюкликка интилаётган телба» деган маънони англатади.

Пекиндан қайтган Ўзбекистон фуқароларида коронавирус аниқланмади.

ЮКУМЛИ ВИРУСЛАР ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛАДИ ВА ТАРҚАЛАДИ?

АСЛИДА БУНДАЙ ЮКУМЛИ ВИРУСЛАР
ҚАЕРДАН КЕЛИБ ЧИКАДИ? УЛАРДАН
ХИМОЯЛАНИШНИНГ, ЧАЛИНМАСЛИКНИНГ
БИРОН ИМКНИ БОРМИ?

Бугунги кунда Хитойда тарқалган коронавирус инфекцияси бутун дунёни ташвишга солаётгани сир эмас. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти уни халқаро миқёсдаги касаллик, дея тан олди. Вирусга чалинганлар дунё мамлакатлари бўйлаб кўпаймоқда. Очиғини айтиш керак, унинг ваҳимасидан Ўзбекистон ҳам четда қолмади. Аввалига турли миш-мишлар тарқалди. Соғлиқни сақлаш вазирлигининг расмий баёнотидан сўнг кўнгил бироз хотиржам бўлди.

Хўш, энди буёғи нима бўлади? Аслида бундай юқумли вируслар касрдан келиб чиқади? Улардан химояланишнинг, чалинмасликнинг бирон имкони борми?

Юқумли касалликларнинг 80 фоизини вируслар ташкил этади

Вирусли юқумли касалликлар тиббиётнинг долзарб муаммоларидан биридир. Хозир ер юзиди миллиардлаб одамлар у ёки бу турдаги вирусли касалликлар билан хасталанади. Тиббиёт ходимларининг саъй-ҳаракатлари билан баъзи касалликлар (полиомиелит) бутунлай бартараф қилинган бўлса-да, айрим касалликлар билан хасталаниш даражаси юқориликгича қолмоқда.

ЖАҲОН СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТАШКИЛОТИ ЭКСПЕРТЛАРИ МАЪЛУМОТЛАРИГА КЎРА, ЮКУМЛИ КАСАЛЛИКЛАРНИНГ 80 ФОИЗИНИ ВИРУСЛИ КАСАЛЛИКЛАР ТАШКИЛ ЭТАДИ.

Вируслар (лот. «Virus» — «заҳар») — ҳаётнинг хужайрасиз шакллари бўлиб, фақатгина хужайра ичида кўпая олиш хусусиятига эга. Уларнинг асосий хусусияти зарарланган аъзолар хужайраларида паразитлик қилиб кўпайишидир. Бу вируслар аъзо молекулаларини синтез қилиш учун ўзининг аппарати эга эмас, шу боис улар кўпайиш учун манба сифатида инсон ва хайвонлар хужайраларидан фойдаланади. Табиатда бактериялар, ўсимликлар, хайвонлар ва ин-

БУ — ФАКТ!

Дунёни ташвишга солган юқумли вируслар

✳ XXI аср бошидан паранда гриппи эпидемияси Шарқий Осиё мамлакатлари (Хитой, Лаос) ҳудудиди қайд қилинган бўлса, 2005 йилга келиб Россия ва Европа мамлакатларига (Руминия, Италия) тарқалди. 2006 йилда касаллик Туркия ва Озарбайжонда рўйхатга олиниб, Туркияда ўлим ҳолатлари ҳам кузатилди.

✳ 2010 йил «H1N1» янги грипп (чўчка гриппи) вируси Ер юзининг қатор мамлакатларида кузатилиб, пандемик равишда тарқалди.

✳ Эбола иситмасининг катта эпидемияси эса Шарқий Африка мамлакатлари (Гвиней, Сьерра Леоне ва Либерия) да 2014 йил февраль ойидан 2015 февраль ойи охиригача давом этиб, 23,5 мингдан зиёд киши зарарланди ва 9,5 мингдан ортқ ўлим ҳолатлари кузатилди. 2014 йилдан Эбола иситмаси дунё миқёсидаги хавф сифатида эътироф этилди.

✳ 2014 йилда Денге иситмаси билан Хитойнинг жанубий ҳудудиди 30 мингдан ортқ одам касалланган. Хозирги вақтда вирусли С гепатити ва ОИВ инфекциясининг касалланиш даражаси юқориликгича қолмоқда.

сонлар хужайраларида паразитлик қилиб келаётган жуда кўп вируслар маълум. Хужайралардаги вирусларнинг кўпайиши тобора чуқурлашиб, аъзоларнинг зарарланишига ва ҳатто ўлимга сабаб бўлиши мумкин.

Вируслар табиатда мунтазам айланиб тургани сабабли ўзгариб туради, мутацияга дучор бўлади, натижада вирусларнинг янги тури пайдо бўлаверади. Табиий танланишнинг босими остида вирусларнинг фақат энг чидамли шакллари сақланиб қолади. Тирик организм бир пайтнинг ўзиди бир неча вирус билан зарарланиши мумкин.

Вируснинг ўзига хос хусусияти борми?

Кўпчилик антибиотиклар ҳар қандай касалликни даволай олади, деб ўйлайди. Аслини олганда эса, антибиотиклар фақатгина 10-20 фоиз инфекцияларни даволай олади, ҳолос. Чунки аксарият инфекцияларни бактерия ёки вируслар кўзғатади. Улар йиллаб тириклик хусусиятини йўқотмайди, қулай шароит (тирик хужайра)га тушиб қолиши билан касаллик кўзгата бошлайди. Айримлари (масалан, грипп вируси) ташқи муҳитда ўз хусусиятини йўқотмайди.

Вирус кўзғатадиган касалликнинг пайдо бўлишига кўпинча фақат битта вирус зарраси сабаб бўлиши мумкин. Масалан, битта полиомиелит вируси (молекуласи)дан бир неча соатда миллиардлаб бошқа зарралар вужудга келади. Миллионлаб вируслар молекулалари йиғиндиси микроскоп остида кристалл ёки Х-танача шаклида кўринади.

КАСАЛЛИК ҲОЛАТИНИ КЎЗГАТИШ ХУСУСИЯТИ, БОШҚА АГЕНТЛАРГА НИСБАТАН ЖУДА КИЧИКЛИГИ ВА ОДАТДАГИ СУНЬИЙ ОЗУҚЛИ МУҲИТДА РИВОЖЛАНМАСЛИГИ ВИРУСЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТИДИР.

Фақат баъзи бактериофаглар

бундан мустасно, уларни лаборатория шароитида кўпайтириш мумкинлиги исботланган. Лабораторияда ўрганиш имконияти бўлган барча вируслар ҳар хил физик усуллар билан бирмунча аниқ «ўлчанган». Уларнинг диаметри 10-300 нм. Таёқча, шар ёки ипсимон шаклда бўлади. Ўсимлик ва хайвонларда касаллик кўзгатувчилари кўпинча юмалоқ шаклда. Бугдой ва беда мозикаси вируслар ташқи кўриниши билан бактерия таёқчаси ёки ўкка ўхшайди.

Организмда қандай пайдо бўлади?

Улар организмга ҳар хил йўللар билан киради, масалан, вируслар ўсимлик хужайраларига четдан фақат улар шикастланганда кириши мумкин. Грипп вируси ва бошқаларда хужайра қобиғини бузиш хусусиятига эга бўлган ферментлар бор. У организмга киргач, инфекциянинг латент ёки яширин даври бошланади. Кўпгина вируслар хужайраларда тўпланиб, хужайра ичида ўзига хос таркибий қисмлар ҳосил қилади.

Вируслар енгил, ўрта ва ўткир респиратор кўринишида бўлади. Ўткир респиратор вируслар гуруҳига грипп, парогрипп, аденовирусли касаллик, реовирусли касаллик, респиратор-синцитиал инфекция ва риновирусли касалликлар киради. Касаллик босқичлари яширин давр (бир неча соатдан 14 кунгача), касалликнинг авж олиш даври, қайталанш даври, реконвалесценсия даврига бўлинади. Касаллик давларининг давомийлиги унинг оғирлик даражаси, этиология турлари, асоратлари бор ёки йўқлигига боғлиқ.

Янги эпидемиянинг таъсири қандай?

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг расмий маълумотига кўра, Хитойда аниқланган вирус беморда пневмонияни келтириб чиқаради. Коронавирус — катта вируслар оиласи ҳисобланиб, одамларда оддий ялғизланишдан тортиб, зотилжам билан кечадиган

оғир ўткир респиратор синдромини чақиритиш имкониятига эга. Инфекция ўртача шомоллашдан ўлимгача олиб келиши мумкин.

Коронавирус инфекциясининг янги тури (nCoV) грипп ҳамда кўпчилик ўткир респираторли инфекциялар каби вирусли инфекция бўлиб, унга антибиотиклар умуман таъсир қилмайди. Ушбу касалликни даволашда вирусга қарши препаратлар қўлланилади ва симптоматик даво курси таъинланади.

Касалликнинг олдини олиш учун эътиборли бўлиш ва гигиена қоидаларига риоя қилиш шарт. Аввало, хайвонлар билан савдо қилинаётган бозорларга ташриф буюрувчилар, хайвонлар ёки унинг маҳсулотлари билан мулоқотда бўлувчилар мунтазам равишда умумий гигиена қоидаларига қатъий риоя қилиши талаб этилади. Пиширилмаган ва чала пиширилган хайвон гўшти ҳамда уларнинг маҳсулотларини истеъмол қилиш тақиқланади.

Бу қоидаларга, айниқса, бозорлар ва молларни сўйиш пунктларида ишловчилар ҳамда ветеринария ходимлари қатъий риоя этишлари шарт. Ишловчи ходимлар иш жараёнида химоя кийимлари, никоб ва қўлқоп билан ишлаши талаб этилади. Ишлатилган химоя кийимларини ҳар кун зарарсизлантириш керак. Овқатланишдан олдин ва кўчадан келганда қўлларни совунлаб ювиш талаб этилади.

Шунингдек, гўшт ва гўшт маҳсулотлари билан савдо қилинадиган, намлиги юқори бўлган савдо жойларида мунтазам равишда дезинфекция ишлари олиб борилиши лозим. Юқори нафас йўллари ўткир касалликларига чалинган беморлар билан мулоқотда бўлганда, касаллик юқмаслиги учун тиббий никобдан фойдаланиш шарт.

«Mahalla» мухбири
Садокат МАХСУМОВА
Эпидемиология,
микробиология ва юқумли
касалликлар илмий
тектириш институти билан
хамкорликда тайёрлади.

Қисқа вақт ичида табибларга лицензия бериш йўлга қўйилади.

Энг катта қашшоқлик — бу билимсизликдир!

КАЕРДАКИ, МАЪРИФАТ БЎЛСА, ЎША ЕРДА НУР БЎЛАДИ, ЯХШИЛИК
УРУҒЛАРИ КУРТАК ОЧАДИ, ОДАМЛАР БАХТИЁР ВА ФАРОВОН ҲАЁТ
КЕЧИРАДИ. АКСИНЧА ЖАҲОЛАТ БОР ЖОЙДА МАЪРИФАТ ЗАЙФЛАШИБ,
МЕХР-ОҚИБАТ ЧЕКИНАДИ, ЎША ЕРДАН ҚУТ-БАРАКА, ФАЙЗ
КЎТАРИЛАДИ

Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида 2020 йилга «Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили» деб ном беришни таклиф қилди ва бу барча юртдошларимиз томонидан қўллаб-қувватланди. Президентимиз халқимизнинг дунёқараши, тафаккури, талаб ва эҳтиёжлари бутунлай ўзгарганини таъкидлаб, Шарқ донишмандларининг: «Энг катта бойлик — бу ақл-заковат ва илм, энг катта мерос — бу яхши тарбия, энг катта қашшоқлик — бу билимсизликдир!» деган ҳикматларини доимо ёдда сақлаш муҳимлигини алоҳида қайд этдилар.

Нуриддин ХОЛИКНАЗАРОВ,
Тошкент шаҳар бош имом-хатиби

Исломи дини илмни улуғлайди

Илм — ақл нуридир. У инсонларни борлиқни ҳис қилиш, воқелиқни идрок этиш, маънавий ва моддий оламни англашга, тафаккурини шакллантиришга ундайди. Илм яшаш чироғидир. У инсонларга бахт келтиради, ёруғликка чорлайди, жаҳолатдан йироқлаштиради. Зиёли инсонлар жамиятнинг етакчилари ҳисобланади.

ПАЙҒАМБАРИМИЗ (С.А.В.):
«ИЛМ ТАЛАБ ҚИЛИШ ҲАР БИР
МУСЛИМ УЧУН ФАРЗДИР»,
ДЕЯ МАРҲАМАТ ҚИЛГАНЛАР.
БЕШИҚДАН ТО ҚАБРГАЧА ИЛМ
ЭГАЛЛАШГА ИНТИЛИШ МЎМИН
КИШИНING ҲАЁТ ТАРЗИ БЎЛИ-
ШИ КЕРАК.

Дарҳақиқат, азал томирида ҳамиша илмга, маърифатга катта эҳтиёж сезган, ҳаётининг энг мазмунли кунларини илм олишга бахшида этган, болаларини билимдон қилиш учун бир қутлум сув ва бир парча нонга-да қаноат қилган халқимиз. Илм-маърифатни эгаллаш икки дунё саодатига менгзалади. Улуғларимиз айтганидек, икки дунё саодатини қўлга киритиш учун ақли бўлишнинг ўзи кифоя қилмайди. Инсон ақли бўлиш билан бирга, илм-маърифат ҳосил қилсагина, бу саодатга эришади.

Динимизнинг бош манбаси — Қуръони каримда илм ва уламолар энг олий

мақомда экани таъкидланган. Ҳадиси шарифда ҳам илм, уни талаб қилиш, уламо-лар ҳақида қўллаб-қувватлаш келтирилган. Илмнинг ҳар бир соҳасида қашшоқлик қилинган, буюк уламо-лар етишиб чиққан. Шундай экан, илмга рағбатсизлик, ундан юз ўгириш жоҳиллик ҳисобланади.

Қуръоннинг ояти-карималарида илмнинг чегараси йўқ экани, у инсонларни юқори даражаларга кўтариши, илмни, олим кишиларнинг шаъни нафакат жамият орасида, балки Яратганининг наздида ҳам юксак бўлиши таъкидланган. Илму маърифат бўлса, инсон мақсадларига етади. Билим эгаллашнинг айна палласи эса ёшликдир. Бинобарин, «Ёшлиқда ўрганилган илм — тошга ўйилган нақш мисолидир».

Исломи дини бўлгани учун Қуръони каримдаги илк нозил бўлган оятнинг биринчи сўзи илмлар қалити бўлиши «ўқиш»га буюради: «*Уқи! (Бутун борлиқни) Яратган Зот бўлмиш Раббинг номи билан. У инсонни алақ (лаҳза қондан) яратди. Уқи! Раббинг қарамли зотдир. У инсонга қалам билан (ёзишни) ўргатди. Инсонга билмаган нарсасини ўргатди*» («Алақ» сураси, 1-5-оятлар).

«Дунёда илмдан ортиқ нажот борлигини билмайман»

Илм-маърифат ҳосил қилиш инсон учун бахт. Донишмандлардан бири: «Инсоннинг бахтлилиги орзу-хавасларга етишганида эмас, балки унга берилган неъматлар қийматини англаб етишида» деган экан. Киши ўзига берилган неъматларнинг қийматини билиши учун ҳам унда илм-маърифат бўлиши керак. Илм-маърифатсиз одам берилган неъматлар қийматини англаб етмайди.

Илм-маърифат инсон учун нажот. Бу ҳақда Имом Бухорий ҳазратлари: «*Дунёда илмдан ортиқ нажот борлигини билмайман*» деганлар. Илм-сизлик инсон мартабасини туширади. Динимизда ҳам илм-маърифатсизлик, жоҳиллик қораланади. Ундан қутулиш билангина инсоннинг даражаси кўтарилади. Дунёнинг бошида ҳам Аллоҳ таоло Одам (а.с.)га илм-маърифат ўр-

тадди. Ва шу тўғрисида унинг даражаси фаришталарникидан юқори бўлди. Аллоҳ таоло Қуръони каримда шундай дейди: «*Айтинг, илм олганлар билан илм олмаганлар баробар бўлурму?*» («Зумар» сураси, 9-оят).

Илм мол-дунёдан яхши, чунки илм инсонни қўриқласа, мол-дунё инсондан қўриқланишни талаб қилади. Мол-дунё сарфлангани сари қамайса, илм қўпаяди. Бу ҳақда ҳазрати Али (р.а.):

**«ИЛМ МОЛДАН ЯХШИДИР, У
СЕНИ ҲИМОЯ ҚИЛАДИ, МОЛНИ
ЭСА СЕН ҚЎРИҚЛАШГА МАЖ-
БУРСАН, ИЛМ - ҲОКИМ, МОЛ -
МАҲКУМДИР, ЭҲСОН-НАФАКА
ҚИЛИШ БИЛАН МОЛ ҚАМАЙСА,
ИЛМНИ ТАРҚАТГАНING САЙИН
ҚЎПАЙИБ БОРАДИ».**

Муборак ҳадисларнинг бирида Пайғамбаримиз (с.а.в.) ўзи илмни ўрганган ва ўзгаларга ҳам ўргатган кишини — ўзига суғи сингдириб, сўнгра қўллаб-ўт-ўланларни ўстирган ерга ўхшатган. Илмга эътибор бермаган кишини эса — мўл ёмғир ёғса-да, на сув тўғилайдиган, на экин ўстирадиган текисликка қиёслаган. Дарҳақиқат, илм ўрганувчи барчага керакли инсон бўлиб, ундан атрофдагиларга ҳамма манфаат етади. Аммо илмга қизиқмайдиган, безътибор кишининг на ўзига ва на бошқаларга фойдаси тегади.

Бу ҳикматни бугунги кунимизга таққосласак, мазмун янада ойдинлашади. Илм-фан тезлик билан ривожланаётган асрда билимсизлик, бу — тараққиётдан орқада қолиш ҳам демакдир. Шу боис замон билан ҳамнафас яшаш, билимлар олампидан четда қолиб кетмаслик, қолқолликка мубтало бўлмаслик учун ҳам илм эгаллашга жидду жаҳд қилиш зарурдир. Айни жиҳатдан Мурожаатномада «Бешиқдан то қабргача илм изла» деган ҳикматга мос равишда олий маълумот оламан, ўз устимда ишлаб, илмни бўламан,

деган юрагида ўти бор жўшқин ёшларимизнинг таҳсил олиши учун ҳамма қўлайликларни яратишга катта урғу қаратилгани эътиборлидир.

Қаердаки маърифат бўлса, ўша ерда нур бўлади

Исломи дини инсониятни эзгуликка бошлайди. Ҳақиқий мусулмон ҳадиси шарифларда таъкидланганидек, ўзгаларга озор бермайдиган, ўздан яхшилик, илм-маърифат, ҳидоят тараққидиган инсондир. Мазкур ҳақиқат бугун бутун дунё ҳамжамияти англаши, бағрикенглик ва аҳиллиқни ҳаётининг мезон сифатида қабул қилиши лозим бўлган долзарб масала ҳисобланади.

**МАЪРИФАТ ВА ЖАҲОЛАТ
БИР-БИРИНИ ИНКОР ЭТАДИГАН
ТУШУНЧАЛАР БЎЛИБ, ҚАЕР-
ДАКИ МАЪРИФАТ БЎЛСА, ЎША
ЕРДА НУР БЎЛАДИ, ЯХШИЛИК
УРУҒЛАРИ КУРТАК ОЧАДИ,
ОДАМЛАР БАХТИЁР ВА ФАРО-
ВОН ҲАЁТ КЕЧИРАДИ.**

Аксинча жаҳолат бор жойда маърифат заифлашган, меҳр-оқибат чекинган бўлади. Ўша ердан қут-барака, файз кўтарилади.

Мурожаатномада жорий йилда улуғ мутафаккирлар ҳаёти ва илмий меросига алоҳида эътибор қаратилиши таъкидланди. Айниқса, муҳаддислар султони Имом Бухорий, ақида илми алломаси Абу Мансур Мотуридиди, улуғ мутасаввуф Баҳоуддин Нақшбанд номи билан боғлиқ халқаро миқёсдаги тadbирларнинг ўтказилиши ҳар биримизнинг қалбимизга ғурур бахш этади. Айниқса, ният ҳақида келтирилган ҳадис маъно-моҳиятига кўра, ҳар бир амалимизни эзгу ният ва ҳолислик билан бошлашга даъват этади. Ҳақиқатда, ниятнинг ҳолис қилсак, яхши, эзгу ниятлар тиласак, натижаси ҳам шунга яраша бўлади.

Талабалар учун янги стипендия жорий этилади.

«АСР ТАРСАКИСИ»МИ ЎКИ ТИНЧЛИК РЕЖАСИ?

ТРАМПНИНГ ИСРОИЛ – ФАЛАСТИН
МУАММОСИГА ДОИР ЯНГИ РЕЖАСИ ҲАКИҚАТДА
МУСТАКИЛ ДАВЛАТНИ ОРЗУ ҚИЛАЁТГАН
ФАЛАСТИНЛИКЛАР УМИДЛАРИГА ЧЕК ҚЎЯДИ

Мана, 72 йилдирки, Яқин Шарқдаги ҳодисалар ўки минтақа можароси халқаро ҳаётнинг энг муҳим мавзуси бўлиб қоляпти. Оммавий ахборот воситалари минтақанинг уч йўналишидаги эҳдиётлар — Исроил — Фаластин, Исроил — Сурия, Исроил — Ливаннинг ечилмаган ҳудудий ва ҳарбий-сиёсий низоларини ёзишдан чарчагани йўқ. Тилга олганларимиз ичидан энг қадимийси Исроил — Фаластин можаросидир.

Ўтган йиллар мобайнида дунёнинг қудратли давлатлари — АҚШ ва собиқ иттифок, кейинчалик АҚШ, Россия, Европа Иттифоқи ва БМТ орага тушишга уринди ҳамда турли тинчлик ташаббусларини илгари сурди. Аммо бу режалар ҳар доим ё Исроил ёки Фаластин томонидан рад этиб келинди. АҚШ президенти Дональд Трамп 2016 йилда ўзининг сайловолди дастуринда Яқин Шарқ можаросига «малҳам» топиш ниятини эълон қилди. «Аср битими» номини олган ана шу ниятлар Трамп ва Исроил бош вазир Биньямин Нетаньяху томонидан шу йилнинг 28 январда Вашингтонда эълон қилинди.

Трамнинг сўзларига кўра, режа ҳажми 80 саҳифадан иборат бўлиб, унда Исроил пойтахти «бўлинемас Куддус» бўлиши тилга олинади. Қизғин шундаки, АҚШ президенти бўлгуси Фаластин давлатининг пойтахти ҳам Шаркий Куддусда жойлашишига ваъда берди. Шу тариха Куддус бирданига икки давлатнинг пойтахтига айланади, бироқ шаҳар устидан, энг асосийси, муқаддас қадамжолар устидан назорат исроилликлар қўлида қолади.

«Куддус сотилмайди»

Бундай шарт Шаркий Куддусни, айниқса, муқаддас масжидул Аксо жойлашган шаҳар қисмини ўзининг пойтахти сифатида орзу қиладиган Фаластин халқини қаноатлантирмаслиги табиий. Америка президенти чиқишдан кейин Фаластин миллий маъмурияти раҳбари Махмуд Аббос «Куддус сотилмаслигини» айтиди, Трамп ва Нетаньяху битимини эса Фаластин халқи «тарихнинг ахлат кутисига отиб юборади».

Трамнинг айтишича, тинчлик режаси Фаластин ҳудудлари ҳажми икки маротабага кўпайишини, уларни транспорт линиялари билан бирлаштиришни, Иордан дарёсининг Ғарбий

кирғоғи икки қисмга ажралмаслигини аниқлатади. Катта эҳтимолга кўра, режа Исроилнинг ҳудудий кенгайишини тўхтатиб қўяди, бироқ Ғарбий қирғоқда аввал қурилган, 400 минг яхуди яшаётган манзилгоҳларни сақлаб қолади. Хужжатга биноян, Ғарбий соҳил ҳудудининг 70 фоизи Фаластин давлатига тегишли бўлади. Очигини айтганда, яхудиёлар ҳам, араблар ҳам уйидан хайлдмайди, яъни «сиз ҳам, кабоб ҳам қуймайди». Трамп янги Фаластин давлатига 50 миллиард доллар ваъда қилди. Бу минтақада 1 миллион янги иш ўрни яратишга ёрдам беради.

Яқин Шарқ можаросини ечиш режасини Трамнинг куёви ва маслаҳатчиси Жерар Кушнер ишлаб чиққан. У эълон қилинмасдан илгари дунёнинг қатор ОАВ ва экспертлари мутлақо яхудиёлар манфаатини ҳимоя қилаётгани, Фаластин томонининг манфаатлари минимал даражада инобатга олиниши башорат қилган эдилар. Хужжатни тақдим этиш маросимига Фаластин мухторияти раҳбариятининг Вашингтонга тақлиф этилмагани ана шу тахминларни исботлади.

Режада қочоқларнинг ортага қайтарилиши муаммасы тилга олинмаган. Исроил давлати ташкил этилган 1948 йилда 700 минг фаластинлик ўз юртини ташлаб қочиб кетишга мажбур бўлган. БМТ ҳисобларига кўра, бугун дунёда 5 миллион фаластинлик қочоқ бор. Мазкур режага мувофиқ, қочоқлар ўз юртларига қайтиб келишлари мумкин эмас. Чунки бу ҳудудлар бугун Исроилга тегишли. Қочоқлар ё бўлажак Фаластин давлати ҳудудига қўчиб боришлари, ё ҳозир яшаётган жойда қолишлари, ё бўлмаса, бошқа бир учинчи ҳудудга қўчиб ўтишлари мумкин.

Фаластин раҳбари Махмуд Аббос миллий телевидение орқали чиқишида АҚШ прези-

денти Дональд Трамнинг тинчлик режасига тўхталиб, «Минг марталаб йўқ!» деди. Жумладан, у: «Мен Трамп — Нетаньяху дуэтига шундай демокчиман: Куддус сотилмайди, Фаластин халқининг ҳуқуқи сотилмайди. Сизнинг махфий келишувингиз ўтмайди!» — деди.

Махмуд Аббос Халқаро жиноят судига мурожаат этишини маълум қилди. Чунки ҳеч бир фаластинлик Дональд Трамп тақлиф қилганидек, Куддус Исроилнинг «бўлинемас» пойтахти бўлишига рози бўлмайди. Шунингдек, Махмуд Аббос Исроил билан музокаралар фақатгина халқаро «тўртлик» — Россия, АҚШ, БМТ ва Европа Иттифоқи воситачилигида амалга оширилиши мумкинлигини таъкидлади.

Тинчликка зид жараёнлар

Фаластин — Исроил можаросини барқарорлаштиришнинг мураккаблиги унинг кўп қиррали эканлигида. Бу шунчаки ҳудудий баҳс эмас. «Яқиний мақом тўғрисидаги» келишув бешта муҳим масалани қамраб олиши шарт. Булар — чегаралар, Куддус мақоми, Исроил ҳавфсизлигини таъминлаш, қочоқларнинг қайтиши, минтақа учун ҳаёт-мамонт масаласи бўлган сув ресурсларини тақсимлаш муаммоларидир. Бу жиҳатларнинг барчаси ўткир ва ҳар икки томон учун оғрикли мавзу. Ушбу пунктлардан бирортаси бўйича тушунмовчилик тинчлик қарор топишини имконсиз қилиб қўяди.

Иккала тараф 30 йил муқаддам зиддиятни ечишга жуда яқин турганди. Ўшанда, аниқроғи, 1993 йилда Осло (Норвегия)даги махфий музокаралар чоғида Шимон Перес Исроил ташқи ишлар вазири, Махмуд Аббос Фаластин мухторияти ҳукуматининг раҳбари бўлган. Дастлабки келишув 1993 йилнинг августидан имзоланган бўлса, сентябрь бошларида Исроил бош вазири Исҳак Рабин ва Фаластин Озодлик ташкилоти етакчиси Ёсир Арафат ўзаро тан олиш ҳақидаги дўстона мактублар билан алмашишган.

Айнан ўша кезларда Исроил ФОТни биринчи марта фаластинликларнинг музокаралардаги қонуний вакили деб тан олган. 1993 йил сентябрь ойи

ўрталарида Оқ уй майсазорида АҚШ президенти Билл Клинтон иштирокида Исҳак Рабин ва Ёсир Арафат ўртасида қўл бериб қўришилган тарихий суратга тушилди. Бирок ордан кўп ўтмай, Исҳак Рабин Тель-Авивда Фаластин томони билан мулоқотга қарши бўлган Исроилдаги ўта ўнг қанотта мансуб радикал кучлар томонидан ўлдирилди.

Дунё давлатларининг позицияси қандай?

Дунё давлатларининг «Аср битими»га муносабати турлича бўлди. Туркия АҚШ режасини «ўлик тутилган» болага қиёслади. Туркия ташқи сиёсат маҳкамаси берган баёнотда АҚШ тақлиф этган режа муваффақият қозонолмаслиги айтилади. Туркия президенти Режеп Таййип Эрдоган Куддуснинг Исроилга берилиши мумкин эмаслигини таъкидлади: «Куддус — мусулмонлар учун муқаддас. Куддусни Исроилга топшириш режасини асло қабул қилиб бўлмайди. Бу — фаластинликларнинг ҳуқуқларига кўз юмish ва Исроилнинг оккупациясини қонунийлаштириш режасидир. Эълон қилинган режа тинчликка ва муромага хизмат қилмайди».

АҚШ президентининг ташаббуси Европа Иттифоқи муаммони ечиш учун тақдим этаётган талабларга мос эмас. Бу ҳақда ЕИГА раислик қилаётган мамлакат — Швеция ташқи ишлар вазири баёнот берди. Анна Линднинг сўзларига кўра, музокараларда Фаластин томони иштирак этмас экан, барқарор тинчлик ҳақида гап очиб бўлмайди. Эрон ташқи ишлар вазири Мухаммад Жаъвод Зарифнинг айтишича, «Аср битими» бутун дунё ва минтақа учун «даҳшатли туш»дан бошқа нарса эмас.

Вашингтондаги Миллий матбуот маркази олдида тўпланган эътиқодли, диндор яхудиёлар Трамп режаси ҳудуддаги муаммони янада чуқурлаштиришини таъкидлади. Яхудиёлар АҚШ Исроил халқига кўрсатаётган ёрдами учун миннатдорчилик изҳор қилар экан, айни пайтда Исроилни қўллаб-қувватлаш яхудиёларни қўллаб-қувватлашни билдирмаслигини айтиди. «Исроил фаластинликларга қўллаёт-

ган нафрат ва зўравонликка асосланган зўғум ва жиноят сиёсати яхудиёлик динига мос эмас», — дейилади диндор яхудиёларнинг баёнотида.

Уларнинг фикрича, Яқин Шарқда тинчлик ўрнатишнинг ягона йўли фаластинликларга ўз ҳуқуқларини қайтариб беришдир.

**ФАЛАСТИН ХАЛҚИ
ЖУДА КАТТА НАРСА-
НИ ИСТАМАЯПТИ, ЎЗ
ЮРТИНИ ҚАЙТАРИБ
ОЛИШНИ HOXЛАЙДИ,
ХОЛОС. БМТ ҚАРОР-
ЛАРИ, ХАЛҚАРО ҚО-
НУНЛАРГА МУВОФИҚ
ИШҚОЛ ҚИЛИНГАН
МАМЛАКАТ ЎЗИНИ
ҲИМОЯ ҚИЛИШГА,
ЎЗ ЕРИНИ ҚАЙТАРИБ
ОЛИШГА ҲАҚЛИ.**

Хулоса қилиб айтганда, «Аср битими»нинг амалга ошиши ҳақиқатдан анча йироққа ўхшайди. Зеро, фаластинликлар Ғарбий соҳилнинг ярим ҳудудини топшириб, ўзлари томошабин бўлиб ўтиришини, ўзини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга бўлмаган давлатда яшашга розилик беришини тасаввур қилиш қийин. Ўз пойтахтини Шаркий Куддусда жойлаштириш ғоясидан воз кечиши ҳам шубҳали. АҚШ режасида Яқин Шарққа сочиб юборилган бир неча миллион фаластинлик қочоқларнинг қайтарилиши ҳақида ҳам ҳеч нарса дейилмаган. ХАМАСни қуролсизлантириш фантастик ҳикояга ўхшаб кетади.

Ишонч билан айтиш мумкинки, иш бундай сценарий асосида ривожланмайди. «Аср битими» муваффақиятига АҚШнинг ўзи ҳам ишонмайди. Ўзиборлиси шундаки, Давлат котиби Майкл Помпео келишув фақат Исроилга ёки-кинчи ошқора тан олди. ФАТХ Оқ уйнинг ушбу режасини «Фаластин халқига тақлиф қилинаётган ва араб пулларига асосланган пора» деб атади. Ташкилот АҚШнинг тақлифи ҳақиқатда мустақил давлатни орзу қиладиган фаластинликлар умидларига чек қўяди, деб ҳисобламокда.

Абдували САЙБНАЗАРОВ,
сиёсий шарҳловчи.

Тошкентдаги Романовлар қасри Маданият вазирлигига берилди.

Олимпиада йўлланмаси учун баҳс. Деярли финал оstonасидамиз, фақатгина бир жамоани ютсак, марра бизники. Футбол ихлосмандлари катта ҳаяжон ва умид билан шу ўйинни кутишди. Афсуски, ўйин бой берилди. Лекин умид сўнганича йўқ. Чунки олдинда яна бир учрашув бор эди. Агар унда қўлимиз баланд келса, Япония майдонларида тўп суриш имконимиз сақланиб қоларди. Яна бўлмади, яна ўша сценарий такрорланди: футболчиларимиз Олимпиада йўлланмасидан қуруқ қолди...

ЖАМОАВИЙ СПОРТ ТУРЛАРИ НЕГА РИВОЖЛАНМАЙДИ?

ДАСТУРЛАР ИШЛАБ ЧИҚАМИЗ, ҚАБУЛ ҚИЛАМИЗ, АММО УЛАРНИНГ ИЖРОСИГА КЕЛГАНДА ТЎХТАЙМИЗ. ШУНИНГ УЧУН ҲАМ НАТИЖАЛАР БИЗ КУТГАНДЕК БЎЛМАЙДИ

Ўз-ўзидан ўша машҳур ибора — «Болларда айб йўқ» келади ҳаёлга. Аслида йигитлар жуда чироқли ўйин кўрсатишди. Кетма-кет ҳужумлар ва жамоавий ҳаракатлар муҳлисларни хурсанд қилгани рост. Бироқ натижа бўлмади. Футболни-ку қўя туринг, волейбол, баскетбол, гандбол, чим устида хоккей бўйича яқин орада биронта нуфузли мусобақада жўяли натижага қайд этилмаган. Очигини айтиш керак, бу спорт турларидан анча ортдамиз.

Соҳада аниқ тизим жорий этилмаган

Хўш, нима учун жамоавий спорт турлари бизда омалашмаган? Ваҳоланки, давлатимиз раҳбарининг «Жисмоний тарбия ва спорт соҳасида давлат бошқаруви тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонида жисмоний тарбия ва спорт соҳасини қўллаб-қувватлашнинг фақат алоҳида спорт турларини ривожлантиришга йўналтирилган нооқилона тизими бошқа оммавий Олимпиада спорт турларини, энг аввало, спорт ўйинлари ва кишики спорт турларини ривожлантиришга эътибор қаратилмаслигига олиб келгани алоҳида қайд этиб ўтилган.

Орадан салкам икки йил вақт ўтди. Спорт ўйинлари, ҳусусан, жамоавий спорт турларининг бокс каби ихлосмандлари сафи кенгайишига нисбатан ёки қайси омиллар тўсиқ бўлмоқда?

— Ўзбекистонда спортни ривожлантириш давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири ҳисобланади, — дейди Спорт ўйинлари бўйича Республика Олий спорт маҳорати мактаби директори Музаффар Раҳматхўжаев. — Бугун

БИЛАСИЗМИ?

Аммо барча шароитлар яратилиб берилган бўлсаю, ҳар галги мағлубиятлар «омад»га менгзалишини қандай изоҳлаш мумкин? Баъзиларда ўқув йиғини ўтказиш учун маблағ топишмайди, айримлар эса ўқув йиғини учун чет элдан бери келмайди. Қани мантқ?

юртимизда 284 та болалар ва ўсмирлар спорт мактаби мавжуд. Уларнинг 244 тасида спортнинг ўйин турлари бўйича бўлим ва секциялар фаолият юритяпти. Тан олиш керак, жамоавий спорт турлари бўйича бир нечта ечимни қутаётган муаммолар бор. Ҳусусан, ўз спорт базасига эга бўлмаган болалар ва ўсмирлар спорт мактабларида истеъдодли ёшларни саралаб олиш ва улар билан тизимли шугулланиш учун имконият мавжуд эмас. Спорт ўйинлари бўйича Республика Олий спорт маҳорати мактабининг ўз спорт базасига эга эмаслиги эса миллий терма жамоалар ҳамда улар захирасини шакллантириш, спорт турлари бўйича тизимли ўқув-машғулотлар олиб бориш ва халқаро спорт мусобақаларига тайёргарлик кўришга ҳалал бермоқда.

Ханузгача Ўзбекистон баскетбол, волейбол, гандбол, регби, чим устида хоккей, стол теннис федерацияларининг ўз маъмурий бинолари ва спорт иншоотлари йўқ. Шакллантирилган миллий терма жамоалар билан умумтаълим мактаблари, олий ўқув юртилари ва ҳусусий спорт иншоотларида ўқув-машғулотлар олиб боришмоқда. Бу эса, ўз навбатида, машғулотларнинг сифатли таъкил этилиши ва самарасига салбий таъсир кўрсатмоқда. Шунинг

дек, мазкур спорт турлари бўйича мактаблар замонавий инвентарлар ёки тиббий-биологик воситалар билан таъминланмаган. Ўқувчи-спортчиларни календарь режалари бўйича мусобақаларга юбориш учун маблағ етишмайди. Чунки бу борада аниқ тизим жорий этилмаган.

Шароит йўқ, аммо натижа бор...

— Спорт билан шугулланган ёшлар кучли, маро ва жасур бўлиб камол топади, — дейди Ўзбекистон гандбол федерацияси бош қотиби Исмомил Матхолов. — Гандбол эса уларни қатъиятли этиб тарбиялайди. Бироқ бугун бу спорт тури бўйича ўтказилаётган мусобақаларда рақобат унчалик кучли бўлмайди. Нега? Чунки бизда жамоалар етишмайди. Биргина мисол: ёшлар ўртасида чемпионат ўтказилса, 14 та ҳудуддан 20 та жамоа қатнашади. Бу яхши, албатта. Бироқ катталар ўртасида ўтказилган мусобақаларда 7-8 та жамоа иштирок этади. Ханузгача гандбол бўйича миллий терма жамоа ўз базасига эга эмас.

Бироқ спортчиларимиз бошқа жамоавий спорт турларидан фаркли равишда ютуқларга эришмоқда. Чунончи, жорий йилда жаҳон чемпионатида қатнашамиз. Шундай бўлса-да, тайёргарлик кўриш учун имконимиз йўқ. Чунки ўтган йилдан буён юртимизда гандбол спорт турини молиялаштириш тўхташган. Барча харажатларимиз Жаҳон гандбол федерацияси томонидан қопланмоқда. 2022 йилда ўтказиладиган Осиё чемпионатида тайёргарлик кўришимиз керак. Бизда эса ички ўқув машғулотлари ўтказишга маблағ етарли эмас.

ХАЛҚАРО МУСОБАҚАЛАРГА 6-7 ОЙ ҚОЛГАНДА МЕДАЛЬ ОЛАМИЗМИ, МАНА, СИЗГА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРИШ УЧУН МАБЛАҒ, ДЕЙИШАДИ. БУ КИМГА КЕРАК? СПОРТЧИЛАР ҚИСКА ВАҚТДА НИМАГА УЛГУРАДИ? КАТТА БОСИМ БИЛАН ОЛИБ БОРИЛГАН МАШҒУЛОТЛАР МУСОБАҚАЛАРДА ПАНД БЕРМАЙДИМИ? ДАСТУРЛАР ИШЛАБ ЧИҚАМИЗ, ҚАБУЛ ҚИЛАМИЗ, АММО УЛАРНИНГ ИЖРОСИГА КЕЛГАНДА ТЎХТАЙМИЗ. ШУНИНГ УЧУН ҲАМ НАТИЖАЛАР БИЗ КУТГАНДЕК БЎЛМАЙДИ.

Гандбол бўйича паронг йўқ бўлса-да, яхшигина натижалар қўлга киритилаётгани таҳсинга лойик. Агар шу нуктаи назар билан ёндашилса, ҳаракат қилган одам қишда каловини топиб қорни ёндиради. Аммо барча шароитлар яратилиб берилган бўлсаю, ҳар галги мағлубиятлар «омад»га менгзалишини қандай изоҳлаш мумкин? Баъзиларда ўқув йиғини ўтказиш учун маблағ топишмайди, айримлар эса ўқув-йиғини учун чет элдан бери келмайди. Қани мантқ?

Қачон вазият ўнгланади?

Бу каби камчиликларни тизимли ҳал этиш учун Ўзбекистонда спортнинг жамоавий турларини 2019-2024 йилларда янада ривожлантириш бўйича Вазирлар Маҳкамаси қарори ва дастури лойиҳаси ишлаб чиқилди. Дастур бўйича 2019-2024 йилларда барча ҳудудлардаги спортнинг ўйин турлари бўйича мактаблар, спорт федерацияларининг мавжуд моддий-техника базаси мустаҳкамланиши белгиланган.

Бундан таъкири, замонавий спорт мажмуалари қурилиши,

спорт жихозлари билан таъминланиши кўзда тутилган. Бу билан нафақат бу спорт турлари ривожланади, балки юртимизда спорт туризми имкониятлари ҳам кенгайди. 2025 йил 1 январига қадар жамоавий спорт турлари бўйича объектларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш учун зарур бўлган, Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилмайдиган асбоб-ускуналар, инвентарлар ва махсус профессионал спорт кийимлари, транспорт воситалари билан таъминлашга эришилади. Теннис бўйича Олий спорт маҳорати мактабининг ёрдамчи спорт базаси — «Умид» спорт мажмуаси барча бино ва иншоотлари билан Спорт ўйинлари бўйича Республика Олий спорт маҳорати мактаби балансига ўтказиб берилиши ва бу ерда Спортнинг ўйин турлари маҳоратини таъкил этиш ҳам вазиятни ўнглайди, албатта.

Муаммолар кундек равшан. Уларни ҳал этиш йўллари ҳам аниқ. Чунончи, баскетбол, волейбол, гандбол ва стол теннис спорт турлари бўйича ўқув-машқ жараёнини тизимли таъкил қилиш, спорт мусобақаларини ўтказиш лозим. Бу спорт турлари бўйича миллий терма жамоалар учун асосий ўқув-машғулот ва тайёргарлик базасини таъкиллаштириш керак.

Миллий терма жамоа аъзоларини тиббий-биологик воситалар билан таъминлаш ва соғлигини назорат қилиб бориш шарт. Федерацияларнинг талабномаларига қўра, хориждан жалб этиладиган мутахассислар иштирокида ўқув-амалий семинарлар, курслар, ҳакамлик амалиётларини марказлашган ҳолда таъкил этиш зарур. Ҳар бир жамоавий спорт турлари учун машғулотлар ўтказиш базаларини яхшилаш лозим.

Шундангина муҳлислар интиқ кутадиган халқаро мусобақалар ораси узилиб қолмайди.

Садокат МАХСУМОВА
«Mahalla»

Навоийнинг хайратомуз ихтиролари

ШЕЪРИЯТ СУЛТОНИНИНГ КЎПГИНА МАНЗУМАЛАРИДА
ДАВРИ УЧУН БУТУНЛАЙ БЕГОНА БЎЛГАН ТУРЛИ ТИМСОЛ
(ОБРАЗ)ЛАР УЧРАЙДИКИ, ГЎЁ НАВОЙ ТАФАККУР
ҒАЛАДОНИДА БУНЁД БЎЛГАН ИЛМЙ КАШФИЁТЛАРИНИ,
БАШОРАТЛАРИ ВА ФАРАЗЛАРИНИ САТРАЛАРИ ҚАТИГА
СИНГДИРИБ ЮБОРГАНДЕК...

Бу буюк зот мусика илмида ҳам ноёб истеъдод соҳиби бўлиб, бир қанча куйлар ижод қилган. Бош меъмор сифатида ўз маблаг ҳисобидан кўприк, тегирмон, ҳаммом, бог, макбара, масжид, шифоналар барпо этди, ариқлар қазирди. Бунёд этган иншоотларининг аксариятининг тарихини ўзи чизди, тузатди.

Не ажабки, Навоийнинг ёзганлари ҳам шунчаки шеърий ҳавас ёки биргина маъно аңлатувчи сўзлар кетма-кетлигидан иборат эмас, рамзий-мажозий мазмунни кўп қатламлидир. Ҳар бир байти мўъжизага мензатулик сатрларидан илҳий допишмандлик уфуриб туради. Шеърият султони таҳайюл отида шунчалар узокларга парвоз этолганки, унинг олдида нафақат тезлик, балки вақт — асрлар чиқора. Хусусан, шеърият султонининг кўпгина манзумаларида даври учун бутунлай бегона бўлган турли тимсол (образ)лар учрайдики, гўё Навоий тафаккур ғаладонида бунёд бўлган илмий кашфиётларини, башоратлари ва фаразларини сатрлари қатига сингдириб юборгандек... Келинг, уларнинг бир нечтаси билан танишиб чиқамиз.

Кизил, сариг, яшил — светофорга урғумиди?

Масалан, мутафаккирниинг гўзал ғазалларидан бирида шундай сатрлар мавжуд:

*Хилъатим то айламин жонон қизил,
сариг, яшил,
Шулаи оҳим чиқар ҳар он қизил,
сариг, яшил.*

*Шишадек кўнглимдадур гулзори
хуснинг ёдидин,
Тободонинг аксидек алвон қизил,
сариг, яшил.*

Ғазалда инсон руҳий ҳолати нозиклиги, сиришлиги, ташки дунё ва одам сурати билан уйғунлиқда экани жуда ҳаққоний

тасвирланган. Шоир танлаган уч ранг — кизил, сариг, яшил ўзининг барча товланишлари билан намоён бўлади. У гарчи ёр тавсифига бағишланган бўлсада, юқоридаги сатрларни ўқиб, сизнинг ҳаёлингизда ҳам бутун бутун дунёда машиналарнинг қатновини тартибга солиб турган светофор гавдаланганига шубҳа йўқ.

Тўғри, бир қарашда бу шеър ва светофорнинг бир-бирига умуман алоқаси йўқдек туюлади. Аммо ранглар силсиласи, уларга юкланган вазифа иккинсини бир-бирига боғлаб турганини илғаш у қадар қийин эмас. Маълумки, кизил ранг тақий белгиси, ёр дастлаб опшкнинг севгисини рад этади, ноз қилади. Сариг ранг тайёргарлик, опшкнинг ранги сарғайиб фигони кўкка ўрнайвергач, жононанинг кўнгли ҳам унга илйи бошлайди. Яшил ранг бу йўл очик дегани. Ғазалда ҳам ёр турфа ранглардаги кийимларда кўриниш бериб, опшкнинг кўнглини эзди. У яшилликка бурканганда васл айёми бошланади.

Дарвоқе, Навоий байтларида илк бор намоён бўлган бу рамз — светофор америкалик олим Гаррет Морган томонидан 1916 йилга келибгина кашф қилинди.

Ойнаи жаҳон телевизорга иншора эди

Барчага яхши маълум, 1928 йилда Тошкентда ихтирочилар Б.Г.Гравовский ва И.Беляевскийлар электр-нур ёрдамида ҳаракат қилаётган тасвирни бир жойдан узатадиган ва қабул қиладиган аппарат яратиб, уни муваффақиятли синовдан ўтказдилар. Юртимиз пойтахти телевидение ватани сифатида тан олинди. Аммо Навоий улардан ҳам анча асрлар олдин бунни кўра олганди. Сўзимиз исботи учун «Фарҳод ва Ширин» достонидан олинган куйидаги мисраларни келтириш кифоя:

*Ғаройиб кўп ҳувайдо бўлгусидир,
Бас, анда шакл пайдо бўлгусидир...*

*Кўруниб ҳар замоне — кўзга бир шакл,
Кўз олғоч — бўлгусидир...
ўзга бир шакл!..*

*Чу бўлди жилавагар ошкор юз навъ,
Анга ҳам бўлгуси — тимсол юз навъ!..*

Маълумки, экранда кадрлар бир секундда 24 мартаба алмашади ва жонли тасвир кўринади. Шакл, бу — кадрлар десак, уларнинг алмашинувида турли-туман ғаройиботлар, жонли суратлар, рангин киёфалар силсиласи намоён бўлади. Энг ажабланирлики, Навоий бу қурилмани ҳам ўз ҳолича «Ойнаи жаҳон» деб номлайди. Фарҳод узок арман ўлкасининг маликаси Шириннинг ҳусну жа-

молини айнан шу восита орқали кўриб, унга махлиё бўлиб қолади.

Энди мана бу сатрларга (Фавойид-ул-қибар) эътибор қаратайлик:

*Нега таркинг этмай, эй чархки:
шому астарингдин —
Қародур юзинг, валекин...
оқ эрур юзингда ҳалинг!..*

Мазкур байтнинг иккинчи мисрасида фототасвир ибтидоси — негатив (оқ рангнинг қора, қора рангнинг оқ бўлиб) кўриниши ҳақида гапирилаётгандек гўё. Ўрни келганда эслатиш жоиз, биринчи фотоаппарат француз олими Луи Жак Даггер томонидан 1839 йилда кашф қилинди. Илк негативлар ҳам айнан шу йили Фокс Тальбот томонидан ихтиро этилди. Навоий эса улардан деярли 350 йил олдин бу ҳақда маълумот берапти.

Батискаф ва кондиционер ҳақида фаразлар

«Хамса»нинг бешинчи достони бўлмиш «Садди Искандарий» ҳам бундай тимсол ва мажозлар билан тўла. Масалан, Искандарнинг сув тубига тушиш учун шишадан махсус ноёб аппарат ясагани хикоя қилинади:

*Қилиб сув тубин кўрмак андишае,
Ҳамул ҳикмат аҳли ясаб илшае.*

*Қириб шишага ранжу ташвир ила,
Анинг оғзин беркитиб қийр ила,*

*Танобеки, бўлғай неча минг қари,
Зинилган, келур чоғда дарё сари*

*Ғаройибки, дарёда бўлғай ниҳон,
Анга зоҳир ўлди жаҳон дар жаҳон.*

Маъноси куйидагича: «Сув тубин кўриш орузи (Искандарда) туғилди. Олимлар тез орада шишадан бир идиш ясадилар. Искандар хавф-хатар билан шиша ичига кирди. Унинг оғзини мум ва пўкак билан мустаҳкамладилар. Денгиз суви уни ўз қаърига тортиб кетди. Шундай қилиб, сув тубида номаълум бўлмиш бутун ғаройиботлар бошлан-оёқ намоён бўлди». Тасаввур қудратини қарангки, Навоий — батискафини ихтиро қилган (1948 йилда) швейцариялик олим Огюст Пикардан роппа-роса 463 йил олдин сув тубига тушувчи қурилма, унинг шакли, қисмлари ҳақида ёзиб қолдирапти.

Шунингдек, Навоий ҳазратлари яна бир сатрида шундай дейди:

*Ки ҳар сори лакъе эрур таъбия,
Бирда елу бирда ўт таъбия.*

Маъноси шундай: «Чоҳнинг икки ёнига яхшилаб қараса, бирига ўт, иккин-

чисига ҳаво деб ёзиб қўйилган». «Фарҳод ва Ширин»дан олинган мана бу байт ҳам унга ҳамоҳанг жаранглайди:

*Кетурдилар ҳақими нуқтадонин,
Билик бирла жаҳон ичра жаҳонин!..*

*Қилиб тунни — ёруғ, кунни қоронғу,
Сувдин — ўт ёндуриб, ўтдин — сепиб сув.*

Ушбу мисраларда бутун уйларимизга ҳам иссиқлик, ҳам муздек ҳарорат бахш этиб турувчи кондиционер (1915 йилда француз олими Жанн Шабаннес биринчи кондиционерга патент олган) ҳақида гап кетаётгандек туюлади кишига.

Албатта, юқорида санаб ўтилган тимсоллар, рамзлар, ўз даври учун ғайриоддий бўлган қурилмалар, башоратлар Навоий ижодида беҳисоб. Баланд минора устига ўрнатилган бутунги «парабол» ва «спутник» антенналарига ўхшаш қурилмалар, дунёнинг нарғи чеккасидаги инсон билан тўғридан-тўғри бир-бирини кўриб турган ҳолда (вебкамера орқали) мулоқотда бўлиш, компьютер, интернет, кишининг май ичган-ичмаганини аниқлаб берадиган восита, кибернетика ҳамда яна бошқа турли ғайриоддийликлар хусусидаги фаразлар шулар жумласидан. Буюк бобокалонимиз ижодида яна ҳатто XXI аср одамлари тасаввур доирасидан ҳам ташқарида бўлган антика тимсоллар, фаразлар учрайдики, ҳайратланмай илож йўқ. Агар уларнинг муқобилини бутун учратмасак, буни замонавий фан ва техниканинг ноқислигидан деб билиш лозим.

Олимлар таъкидлаганидек, Навоий ижоди муҳташам бир қаср, барча унинг ёнида айланиб юрибди, холос. Модомики, бепоён тафаккур сарҳадларини фатҳ эта олган шеърият соҳибқиронининг олтин мероси миллат руҳини тарбиялар экан, унинг асарларини ижоди каби қомусий равишда тадқиқ ва таҳлил этиш, бу жараёнда, айниқса, ёшларда рағбат уйғота олиш бутунги куннинг энг асосий вазифаларидан бири бўлиб қолавереди.

Иномжон ОБИДОВ,
журналист.

Маданий мерос объектиларига кадастр хужжатлари жорий қилинди.

ДАВЛАТ ХИЗМАТЛАРИ

МАҲАЛЛАЛАРДА ДҲМЛАР
ФИЛИАЛЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИЛАДИ

— Қишлоғимиз туман марказидан олис ҳудудда жойлашган. Шу боис баъзан бирор ҳужжат иши билан чиқсак, уни битириб, уйга қайтгунча жуда кеч бўлиб кетади. Айтинг-чи, айрим давлат хизматларини маҳаллаларда йўлга қўйишнинг имкони йўқми?

Нодирбек ШАМСИЕВ.
Қашқадарё вилояти.

Гулшан БОТИРОВА,

Давлат хизматлари агентлиги масъул ходими:

— Айни масала давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 31 январдаги «Давлат хизматлари кўрсатиш миллий тизимини жадал ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармонида ўз аксини топган. Яъни унга кўра, эндиликда шаҳарлар, шаҳарчалар, қишлоқлар ва овуллардаги маҳаллаларда юридик шахс ташкил этмаган ҳолда Давлат хизматлари марказларининг филиаллари босқичма-босқич ташкил этилади.

Жисмоний ва юридик шахсларга кенг қамровли, шу жумладан, мобиль (сайёр) давлат хизматлари кўрсатиш филиалларнинг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Филиаллар фуқаролар йиғинлари биноларида бепул фойдаланиш ҳуқуқи асосида жойлаштирилади.

Шунингдек, 2021 йил 1 январдан давлат хизматлари аҳоли гавжум бўлган ва жамоат жойларида ўрнатиладиган инфоқоскалар орқали ўзига ўзи хизмат қилиш тамойили асосида кўрсатилади.

УЙ-ЖОЙ

МИГРАНТЛАРГА УЙ АЖРАТИШ
ТАРТИБИ БЕЛГИЛАНДИ

— Жияним бир неча йилдан буён хорижда меҳнат қилади. Топгани рўзгоридан ортимаяпти. Айтишларича, эндиликда жияним каби меҳнат мигрантларига кредит асосида уй ажратилар экан. Шу тўғрисида?

Нозимжон САФАРОВ.
Самарқанд вилояти.

Сурайё ҒАФФОРОВА,

Адлия вазирлиги масъул ходими:

— Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 29 январдаги қарори билан тасдиқланган «Уй-жой шартномаларини яхшилашга эҳтиёжманд меҳнат мигрантларига кўп квартиралли уйлاردан хонадонлар ажратиш тартиби тўғрисида»ги Низомга мувофиқ, уй-жойлар имтиёзли ипотека кредити асосида ҳар йили туман(шаҳар)лардан белгиланган тартибда ажратилади.

Бунда талабгорлар тегишли комиссияга сўровнома-ариза топширади. Комиссия аризани кўриб чиқишда уй-жой шартномини яхшилашга эҳтиёжманд меҳнат мигрантларини қатор ижтимоий мезонлар асосида (талабгор номида уй-жой йўқлиги, ижарада туриши, бошқа оила билан бир уйда яшashi, кўп болалиги ва б.) аниқлайди. Ўрганиш натижасида ёзма тавсия берилган талабгорлар дастлабки шартномаларини тузиш учун инжиниринг компанияси филиалига мурожаат қилади.

Ипотека кредитлари 1 йиллик имтиёзли давр билан, дастлабки 5 йил давомида ҳар йили фойз ставкасини қатъий белгиланган 7 фойздан қайта молиялаштириш ставкаси даражасига бир меъёрга ошиб борадиган ставкада ва кейинги даврда қайта молиялаштириш ставкасида ажратилади. Жорий йил меҳнат мигрантларига кўп квартиралли уйлاردан 3 минг 462 та хонадон ажратилиши белгиланган.

МАҲАЛЛАЛАР ЭКСПОРТБОП МАҲСУЛОТЛАР
ЕТИШТИРИШГА ИХТИСОСЛАШТИРИЛАДИ

— Анча йиллардан буён томорқамизда қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштирамиз. Бироқ шу вақтгача уларни экспорт қилмаганмиз. Айтишларича, энди маҳаллалар экспортбоп қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштиришга ихтисослаштирилар экан. Шу тўғрисида?

Норгул ХАЛИЛОВА.
Сурхондарё вилояти.

Фахриддин СУЮНОВ,
Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши бўлим бошлиғи:

— Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 30 январдаги «Деҳқон ҳўжаликлари ва аҳоли томорқалари ер участкаларидан янада самарали фойдаланиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига кўра, ташки бозор талаблари

асосида маҳаллалар экспортбоп қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштиришга ихтисослаштирилади.

«Томорқа хизмати» масъулияти чекланган жамиятлари маҳаллаларга бириктирилган ҳолда деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларига шартнома асосида уруғлар, қўчатлар ва бошқа зарур моддий ресурслар етказиб берилади. Сўнгра тайёр маҳсулотлар «Томорқа хизмати» МЧЖлар томонидан белгиланган тартибда сотиб олинади, уларнинг экспорт қилиниши ташкил этилади.

Шунингдек, ҳўжат билан имконияти чекланган ва кам таъминланган томорқа ер эгалари, шунингдек, иш билан банд бўлмаган аҳолининг рўйхати шакллантирилиб, уларни қўллаб-қувватлаш бўйича манзилли чоралар белгиланади.

НОТАРИАЛ

КИМЛАР ХОРИЖГА ЧИҚИШ БИОМЕТРИК
ПАСПОРТИНИ ОЛИШГА МАЖБУР?

— Акам хорижда анча йиллардан буён яшаб, доимий консуллик рўйхатида туради. Яқинда бундай тоифадаги шахслар ҳам хорижга чиқиш биометрик паспортини олиши зарурлиги ҳақида эшитиб қолдим. Шу ҳақда маълумот берсангиз...

Юнусбек ХОЛЖИГИТОВ.
Самарқанд вилояти.

Камол НОРҚУЛОВ,
Самарқанд вилояти адлия бошқармаси масъул ходими:

— Дарҳақиқат, шундай. Хукуматнинг тегишли қарори билан консуллик рўйхатида

турувчи Ўзбекистон фуқароларига хорижга чиқиш биометрик паспортини бериш тартиби белгиланди. Қарор билан тасдиқланган низомга кўра, бундай фуқароларга хорижга чиқиш биометрик паспортини берип, расмийлаштириш ва алмаштириш хориждаги консуллик муассасалари, Ташки ишлар вазирлигининг Консуллик-ҳуқуқий департаменти, вазирлиқнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлардаги бўлинмалари

томонидан амалга оширилади.

Эндиликда хориждаги фуқаролар ҳам хорижга чиқиш биометрик паспортига эга бўлишлари шарт. Бундай паспорт ҳар қандай давлатга чиқиш имконини беради.

Консуллик муассасалари томонидан хорижга чиқиш биометрик паспортни хорижда доимий яшайдиган ва доимий консуллик рўйхатида турадиган, Ўзбекистон ҳудудида доимий яшайдиган ва 6 ойдан кўп муддатга хизмат сафари, ўқиш, даволаниш, контракт бўйича ишлаш, онласи билан бирлашиш мақсадида хорижга вақтинчалик яшаш учун чиққан ҳамда консуллик муассасаларида вақтинчалик рўйхатда турган Ўзбекистон фуқароларига расмийлаштирилади.

ТАДБИРКОРЛИК

ИССИҚХОНАЛАР АҲОЛИГА КРЕДИТГА БЕРИЛАДИ

— Яқинда тегишли таъкилотлар томонидан иссиқхоналар қўрилиб, аҳолига кредит асосида берилиши ҳақида эшитиб қолдим. Шу тўғрисида?

Норимон АКБАРОВ.
Қашқадарё вилояти.

Фахриддин ҚИРГИЗБОЕВ,
Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги Боғдорчилик ва узумчилик бошқармаси бошлиғи:

— Хукуматнинг «Оилавий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш дастурлари доирасида боғдорчилик, узумчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ, Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш агентлиги, Узум-

чилик ва виночиликни ривожлантириш агентлиги ҳамда Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси томонидан интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этилади, иссиқхоналар қурилади ҳамда аҳолига лизинг ва кредит шартлари асосида берилади.

Интенсив боғ ёки тоқзорлар — улар ҳосилга киргунга қадар (турига кўра) имтиёзли давр билан, иссиқхоналар — 1 йиллик имтиёзли давр билан лизинг олувчига 7 йилгача муддатта лизингга берилади ҳамда тижорат банклари томонидан кредит ажратилиши мумкин.

Ташаббускорлар мурожаати асосида туман ҳокимлиги, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари томонидан талабгорларнинг дастлабки рўйхати шакллантирилади. Интенсив боғ, тоқзор барпо этиш учун 10 гектардан, иссиқхона қуриш учун 3 гектардан кам бўлмаган ер майдони 10 йил муддатта вақтинча фойдаланиш шарти билан ажратилади.

